

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Tisza István a lelkészi nyugdíjintézetéről és a szekularizációról.

Talán nem csalódom azon feltevésben, hogy érdeklődésünk középpontját a nyugdíjintézet ügye képezi és e kérdéssel szólni engedjék meg nekem, hogy egy rövid, személyes természetű kitérést tegyek. Nem szeretek közügyek tárgyalásába személyes momentumokat keverni, még kevésbé szokásom az én csekély személyemre vonatkozó megjegyzésekkel tölteni az időt. De szemben sok mindennel, amit a nyugdíjintézet megalakítására irányuló szerepemről hallottam és olvastam, mégis tartozom magamnak a tények rövid rekapitulálásával. Azon t. tagtársaim, a kikkel szerencsém volt a konventen és zsinaton együttműködni, emlékezni fognak rá, hogy azok közé tartozom én is, akik a nyugdíjintézetet sokkal szerényebb keretben, az ugynevezett rokkantsági alapon a tagoknak sokkal csekélyebb megterhelésével kívánták létrehozni. Nemcsak finánciális szempontból tettem ezt, de politikai következménye ez a lelkészi hivatás azon idealisztikusabb felfogásának, amelyet, bármiként változzanak is az idők, nem tud levetkőzni magáról és amelylyel egyáltalán nem fér össze az a gondolat, hogy bármily hosszú szolgálat után, de munkaképességének, testi erejének elvesztése előtt hagyja el a lelkipásztor azt a nyáját, amelynek a gondozását elvállalta. Ez volt a dunántúli egyházkerület álláspontja is. Fájdalom, magára maradt vele és a többi egyházkerületben győzött az a felfogás és pedig sokszor türelmetlen és szenvedélyes hangon követelve, hogy a lelkészek számára is biztosíttassék bizonyos szolgálati idő vagy életkor elteltével a teljes fizetéssel való nyugdíjigény.

A konvent meghajolt lelkészi karunk túlnyomó többségének kívánsága előtt. Ez alapon dolgozta ki a nyugdíjjavaslatot, amelyet azután a zsinat lényeges változtatás nélkül fogadott el. A zsinat e tárgyalásaiban sajnálatomra nem vehettem részt, minthogy túlnyomó nagy részben olyan időre estek a zsinat tanácskozásai, midőn egyéb elfoglaltság miatt teljesen lehetetlen volt azokon megjelenem. úgy, hogy a nyugdíjintézetre vonatkozó közreműködésem kizárólag abból állott, hogy a tavaszi konventen képviseltem, érvényre juttattam a tagok kötelezettségeire vonatkozólag, rájuk nézve kedvező felfogást.

Létrejött ez az intézmény úgy, ahogy ezt a lelkészek túlnyomó többsége követelte, olyan fizetési kötelezettséggel, amely az elfogadott rendszerből logikai kényszerűséggel következik és ha most az utólagos elégtelenség kitörésével szemben a felhangzott panaszok jogosultságát vizsgáljuk, nézetem szerint kettős szempontot kell szem előtt tartanunk. Az egyik az, hogy a lelkészi kar szolgáltatásai és az

ezekért járó ellenszolgáltatások arányban állanak-e egymással, vagyis hogy megkapja-e az ellenértékét azon áldozatoknak, melyeket az intézmény létesítésénél hárit a saját vállaira. Ezen szempontból nézve, az objektív ítélő nem vonhatja kétségbe, hogy az intézmény busás ellenértékét nyújtja a lelkészek befektetéseinek és hogy idevágó rendelkezéseiben a legtöbb hasonló intézménynél liberálisabb. Kiténik ez már abból a körülményből, hogy az intézmény bevételeinek túlnyomó része állami hozzájárulásból áll és a tagok befizetése azoknak kisebb részét teszi. Itt megcsinálhatja bárki a számítást. Ha csak egy-két évig élvezi is a nyugdíjat, busás kamatokkal nyeri vissza az intézet megalapításakor reá rótt befizetéseket. Nem lehet tehát tagadásba venni, hogy a lelkészi kar ezzel az intézménnyel — bocsássák meg a triviális kifejezést — jó üzletet csinál. Ennek konstataálásánál azonban nem szabad megállni, hanem, hogy helyesen ítéljék meg a helyzetet, alkalmaznunk kell arra ama másik szempontot is: megvan-e lelkészi karunknak e jó üzlet megkötéséhez a szükséges anyagi ereje, képes-e elviselni jelenleg azt a terhet, amelynek csak a késő jövőben fogja élvezni gyümölcsét. És ebből a szempontból nézve a dolgot, nem zárkozhatunk el ama súlyos igazság előtt, hogy a lelkészi kar vállaira háruló befizetési köteleesség súlyos helyzetet teremt rá nézve, hiszen azért szerettük volna rendezni a nyugdíjazás ügyét. Ezért sajnálom, hogy a zsinatnak éppen lelkészi karunk nyomása alatt másként kellett határoznia. De ezen túl vagyok, az adott helyzettel számolnunk kell és az adott alapon kell fontolóra vennünk, hogy a létező bajok enyhítésére mit tehetünk.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés! Erkölcsei és pénzügyi lehetetlenségnek tekintem ezen intézmény felállításának elhalasztását. Erkölcsei lehetetlenség volna, mert mély csorbát ütne egyházunk tekintélyén, ha megvalósítás előtt felfüggesztenők a végrehajtását egy oly törvénynek, melyet hosszas tárgyalások és nyilvános viták után az államtól kiesszközölt lényeges dotációra alapítva, csak az imént hoztunk létre, — és mert a nyugdíjigény kérdésének megoldását sürgős egyházi közérdek követeli. Pénzügyi lehetetlenség is volna ez, mert és erre a szempontra nagyon kérem egész figyelmüket a nyugdíjintézet felállítása egyetemes gyámintézetünk megmentésének nélkülözhetetlen alapfeltétele. Tudjuk mindnyájan, hogy az intézet számítási alapjaira rácsáfolt az élet, hogy annak terhei az eredetileg kontemplált bevételeket máris messze túlhaladják és a felmerült és évről-évre rohamosan növekvő hiányokat a közalap rendkívül megterhelésével lehetett eddig is ideig-óráig áthidalni. Itt azonban elértünk a lehetőség véghatáráig és ha fel nem használhatjuk e célra a nyugdíjintézetben rejlő erőforrásokat, úgy a leg-

közelebbi jövőben redukálnunk kellene a, fájdalom, ügyis oly szűkmarkú gyámintézeti segélyt.

Fel kell tehát a nyugdíjintézetet állítanunk kése- delem nélkül, arra kell irányoznunk egész figyelmünket, hogy ahol az intézmény veszélyeztetése nélkül lehet, enyhítsünk annak terhes rendelkezésein és a végrehajtás során kiküszöböljük a legjobban fájó nehézségeket. Mindazok a javaslatok, amelyeket ezen szempontból hallottam, a leggondosabb megfontolást igénylik. Biztosíthatom a közgyűlést, hogy senki nálam nagyobb egyszerűséggel nem foglalkozhatik e kérdéssel és remélem, hogy ha az egyházi hatóságok a rendelkezésükre álló kisebb-nagyobb pénzforrásokkal segítségére jönnek a lelkeszi karnak, sikerülni fog elviselhetővé tenni a mind súlyosabbá váló terhet, helyreállítani a lelkek annyira szükséges megnyugvását és békéjét.

A másik, az említett kérdéssel egyenrangú nagy kérdés az adóreform végrehajtása. Tárgysorozatunk rendjén inkább csak egyes mellékes vonatkozásaiban kerül e kérdés napirendre. A mai stádiumában az egyházak és egyházmegyék terhére hárítja a nagy feladatokat. Nem kívánok e kérdésnél hosszasan imorálni, de egy momentumra azért föl kell hívnom az egyházkerület lelkeszi karának figyelmét. Amint előhaladunk az előmunkálatok terén, ébred öntudatára lelkeszi karunk azon körülménynek, hogy a törvényben előírt normális adókulcs életbeléptetése és ezzel kapcsolatban a jelenleg természetbeni szolgáltatásoknak pénzzé átváltoztatása mélyen érinti a lelkeszi illetményeket és a kongruált egyházakban a kongrua megállapítása alkalmával eszközölt becslés lényeges komplikációkat okoz. Nem kívánom részletezni, miért, egy kis gondolkodás mindenkit rávezethet arra, hogy a kongruas egyházban más átszámítási alapra, mint amely a kongrua megállapításakor teremtett, nem helyezkedhetünk; amiből önként folyik, hogy legalább számos egyházban a lelkesz nagyon fontos érdeke, díjlevelének pénzre való átszámítását elkerülje.

És erre van is mód. Hiszen nem kerül'e el az a mi figyelmünket és amennyiben épen mélyen t. elnöktársam kezdeményezésére az ugynevezett vagy- lagos kulcsot megengedő rendelkezést vettünk fel a törvénybe, egyenesen ez a szempont vezetett bennünket. Olvastam kételyeket az iránt, vajjon a vagy- lagos kulcs a természetbeni szolgáltatások fentartá- sát megengedi-e? Hogyne engedné meg! Természe- tes, hogy megengedi! E rendelkezés alapján lehet- séges mindenféle adórendszer: pénzbeli, termény- beni, vagy vegyes, csak két kritériumnak feleljen az meg; a hívek összes adóterhe üsse meg azt az ösz- szeget, amelynek a normál adókulcs elfogadása ese- tére be kellene folynia és a szegényebb sorsu hí- vekre ne hárítson az adókulcs a normális adókulcs- nál nagyobb terheket. Nem mondom, hogy könnyű a kérdés illetén megoldása, de a lehetőséget a tör- vény megadja rá és a kérdésnek épen a lelkeszre nézve eminens fontossága megérdemli azt a fáradt- ságot, melylyel annak illetén megoldása jár.

Ezek után főtiszteletű közgyűlés csak egy kér- dést kell érintenem, mielőtt bezárnám, már is hosszura nyult beszédemet, oly kérdést, amely nincs felvéve tárgysorozatunkba, de aktuális fontossággal bír egy- házi közéletünkben és amelylyel szemben úgy érzem, hogy kötelességmulasztás volna a hallgatás. Azt a mozgalmat értem, amely az országos lelkeszi egyesület megalakulásában jutott kifejezésre. Főtiszteletű köz- gyűlés, én nem vonom kétségbe, sőt egyenesen bi- zom abban, hogy a legtisztább szándék és a legne- mesebb intenció vezet a mozgalom részeseinek nagy többségét és különösen minden bajunk, s bennünk és körülöttünk forrongó kétely és ellentét láttára igen jól megértem azt a vágyat, amely arra indi-

totta lelkeszi karunk számos tagját, hogy valamely új, eddig ki nem próbált módon erősítsék magukat a küzdelemben. Nem tagadhatom, nem minden kétely és aggodalom nélkül szemlélem a mozgalmat. Min- denekelőtt bevallom, őszintén fáj nekem a lelkeszi karnak a világi elemtől való elzárkózása. Én abban a felfogásban nőtem fel és csontosultam meg és nem is fogom soha levetkőzni, hogy, az egyetemes papság nem pusztá frázis; hogy a mi egyházunk jóléte függ attól, hogy a világi elem a lelkeszi kar küzdelmeinek, törekvéseinek, munkálkodásainak va- lóban részese legyen és ennek az egységnek erősí- tése és nem lazítása volna a lelkeszi kar jól felfo- gott feladata.

Meğ vagyok győződve arról, hogy minden egész- séges egyháztársadalmi mozgalomnak az egyház al- kotmányos szerveivel kapcsolatban kell állania és azzal egymásra kölcsönhatást kell gyakorolnia. Az emberi természetben rejlik, hogy ilyen, az intézmé- nyek alkotmányos szervein kívül álló egyesületek szervezését ritka kivétellel nyugtalanabb és szene- delyesebb elemek ragadják kezeikbe és természeté- nél, vérmérsékleténél csendesebb, a feltűnési vágy és szereplési viszketegségtől nem hajtott, megfon- toltabb többség a vezetést ki hagyja siklani kezéből. Mér pedig ha valaha, úgy a mai nehéz viszonyok között kétszerte szükséges, hogy koncentráljuk és kifejtsük egész erőnket a küzdelemben ott, ahol való- ban szükség van reá, de jól megválasszuk a csata- teret, meggondolatlan szélmalomharcban ne fecsé- reljük el erőnket. Fájdalom, máris aktuálissá vált ez az igazság. A lelkeszegyesületnek jóformán első életjele szükségtelen, meddő és káros küzdelmi jelszó kibocsátása volt.

Főtiszteletű közgyűlés! Ha napirenden volna a *szekularizáció kérdése*, igyekezném azon ezer és egy okot kifejteni, amelynél fogva e kérdés feltevését a mi viszonyaink között általában *károsnak és veszélyes- nek tartom*. E fejtegetésnek itt a mi tanácstermünk- ben nem volna sem helye, sem ideje. De egy körülményre rá kell mutatnom. Ha bárki abban a nézet- ben van, hogy a szekularizációért meg kell indítani a küzdelmet, ám tegye ezt a *politikai pártélet küzdö- terén*, igyekezzék az eszmének propagandát csinálni, általános politikai alapon annak híveket szerezni val- laskülönbség nélkül, *de ne indítsa meg felekezeti ala- pon ezt a küzdelmet*, ne úgy állítsa azt oda, mintha egyik egyház papsága irigykednék a másikra és az általa élvezett anyagi előnyöktől akarná azt megfosz- tani. Teljesen jogos téren mozog a lelkeszegyesület, amely papságunk sanyaru helyzetét tárgyalja. Ha talán tapinta osabbnak tartanám is, ha épen ott, a hol az ő anyagi helyzetéről van szó, a világi elem- nek engedné át a vezetést, de senki rossz néven papságunktól nem veheti, ha reá mutat azon való- ban tarthatatlanná vált aránytalanságra, amely például a tanítói illetmények s a lelkeszi kongrua között mutatkozik. Ha a fizetésrendezések terén eszközölt legutolsó nagy lépések után a lelkeszi intézménynek korszerű rendezését is követeljük, ezt, ismétlem, senki rossz néven nem veheti. De akkor, amidőn mint a protestánsok szervezkedünk, lépünk a nem- zeti közvélemény elé, akár hivatalos, akár társadalmi szervezetek alakjában történjék ez, saját sorsunkkal, saját vagyonunkkal, saját feladatainkkal foglalkoz- zunk, ne intézzünk más felekezet viszonyai ellen olyan kirohanást, amely valóban *felekezeti küzdelem színével bír* és mindennél alkalmasabb arra, hogy gyűlöletes színben tüntessenek fel ellenfeleink. *Az ultramonta- nizmus veszélyeit én is látom*, az ellenük való küzde- lem szükségét talán jobban érzem sokaknál, akik annyit hangoztatják azt, de e küzdelmet vallaskülönb- ség nélkül az *egész magyar felvilágosodottsággal* kell és lehet megküzdenünk, abban magunkat izolálnunk,

azt a szolidaritást kockáztatnunk, amely századok során fennállott egyházunk jogos törekvései és a magyar nemzet nagy problémái között, bűn volna hazánk és egyházunk ellen, ma inkább, mint valaha. Arra törekszenek ellenfeleink, az az érdekük, hogy felekezeti térre szorítsanak, a felekezeti szűkkeblőség és türelmetlenség színében tüntessenek fel bennünket és erre mi szolgáltatjuk a legalkalmasabb fegyvert kezeikbe, ha a római katolikus egyház élvezetében levő vagyon ellen intézünk támadást. Ezzel elidegenítjük magunktól a klerikalizmus tulkapásai miatt velünk együtt aggódó felvilágosodott magyar katolikusok nagy tömegét.

Főtiszteletű egyházi kerületi közgyűlés! Úgy érzem, kötelességet mulasztottam volna, ha az első kínálkozó alkalmat fel nem használom arra, hogy e szerencsétlen akció súlyos veszélyeire rámutassak. Ezek után a főtiszteletű közgyűlés megjelent t. tagjait a legszívélyesebben üdvözölve, tanácskozássainkat megnyitóm.

Az új zsinati törvények és romániai ref. missió.

A 1. év május hava 25. 26. napjain tartott erdélyi egyházkerületi közgyűlés a zsinati törvényeket, aug. 1-én kezdődő érvénnyel életbe léptetvén, egyidejűleg magának a ker. közgyűlésnek szervezetét is, eddigi létszámának majdnem felenyire való csökkentésével, gyökeresen reformálta. Ezen szükséges és helyes reformnak, még mielőtt az utóbbi zsinat összeült volna, szószólója voltam abban a körben, a melyben akkor alkalmam nyílt, a már akkor felvetett kérdéssről, véleményemet hivatalos formában is kifejezésre juttatni, mint a kérdésnek referense a nagyenyedi egyházmegye egyik 8—9 év előtt tartott közgyűlésén. Akkor a kérdés még nem volt megérve; véleményemmel kisebbségben maradtam, de a zsinati törvényhozás megérlelte s az utóbbi ker. közgyűlésen, a reform bennem is készséges támogatóra talált.

Azonban a közgyűlés után most magán, majd hivatalos úton, a reformnak egy olyan interpreta-tiójáról értesültem, a melyet korántsem személyi, hanem kizárólag a romániai missiói egyházmegye érdekéből, nóha pro domo látszom szólani, szó nélkül nem hagyhatok.

A zsinat által hozott VIII. tc. ugyan az egyetemes konvent további dispositiói alá helyezi a külföldön élő magyar református hívek és egyházak gondozását s ennek feladatául jelöli meg azt, hogy erre nézve szabályrendeletet dolgozhat ki és ezen egyházak bizonyos csoportjának gondozását kivétel-esen valamely egyházkerület által is intézheti.

Nincs tudomásom arról, hogy a konvent ezideig szabályrendeletet dolgozott volna ki, vagy az egyes csoportoknak gondozására egyik-másik egyházkerületnek megbízást adott volna.

Azonban már közel százados múlt. különösen a Czelder-féle independentismus letörése óta letett közel félszáz év, valamint a romániai ref. missiónak a közelmúltban történt újjászervezése oly szoros kapcsolatot létesített az erdélyi egyházkerület és a romániai missió közt, hogy ennek megszakítása, vagy csak meglazítása is, kétségkívül nagy kárára szolgálva a missiónak s fel sem tétélezhetem, hogy a konvent ezen kapcsolat megszakítására, vagy lazítására csak gondolna is.

A romániai ref. missió híveinek túlnyomó nagy része (legalább 80/oa) erdélyi székely és csángó, az erdélyi egyházkerületben kifejtett egyházi berendezkedéssel és lithurgiális gyakorlattal. Már csak ezen fontos szempont is ellene mond minden olyan célzatnak, mely a romániai missziót az erdélyi egyházkerület kötelékéből és főhatósága alá akarná helyezni.

A romániai missiónak az erdélyi egyházkerülettel való szoros kapcsolata pregnans kifejezést nyert abban a tényben is, hogy a missió, mint szervezkedett egyházmegye, ezideig az erdélyi egyházkerületnek congruens részét alkotta. Így szerepelt a köz-tudatban és a hivatalos gyakorlatban egyaránt.

Ezen szerves kapcsolat egyebek mellett, kifejezést nyert abban is, hogy a missió főgondnoka, es-perese és választott képviselője személyében mind-ezideig a többi egyházmegyékével analog képvisel-lettel birt a kerületi közgyűlésen; továbbá a missiónak a közelmúltban történt újjászervezése rendén kifeje-zetten megállapított az esperes azon kötelezettsége hogy a ker. közgyűléseken megjelenvén, ugyanakkor a missió állapotáról illetékes helyen előszóval is je-lentést tegyen.

Az egyházkerületi közgyűlés reformjának, a májusi közgyűlésen határozattá emelkedése után azonban forgalomba került azon interpretaatio, hogy a romániai missiói egyházmegye ezen joga megszűnt.

Ezen interpretaatio annál inkább meglepett, mert e lapok idei 16. számában „Előkészület az új Egyházi Törvények életbeléptetésére“ cz. a erdélyi zsi-nati atyákból alakított előkészítő bizottság javaslata közre-bocsátatván, abban e) pont alatt, az egyház-kerületi közgyűlés tagjainak sorában „a romániai egyházmegye főgondnoka és esperese“ külön megneve-zetten van felsorolva.

Ezen javaslatot a mélt. Igazgató Tanács is tár-gyalás alá vevén, azt a közgyűlés alkalmával némi-len módosított szövegben bocsátotta a tagok rendelkezésére s ezen szövegben már nem volt említés a ro-mániai egyházmegye főgondnokáról és espereséről. Ugyde a közgyűlési tárgyalás rendén az sem lett említésbe hozva, hogy a romániai egyházmegyének eddigi kép-viselete megszűnik s így méltán keletkezhetett azon feltevés, hogy az eredeti bizottsági javaslat szöve-géből a „romániai egyházmegye főgondnoka és esperese“ kifejezés azért hagyatott el, mert pleonasmusnak lát-szott s a képviselőlet kérdésében a romániai egyház-megye is a többi egyházmegyékkel azonos analogia alá vonatott.

Sajnos, az azóta forgalomba került értesülések az ellenkezőről szólnak.

Nem tettem volna szó tárgyává ha csak arról volna szó, hogy a ker. közgyűlés nem kívánt prae-judikálni a konvent által alkotandó szabályrendelet-nek és a beosztásra nézve hozandó dispositióknak, mert így a romániai egyházmegye további képvisel-tési jogának elismerése csak bizonyos előfeltéte-lekre váró, függő kérdés volna. És ha talán csak-ugyan így van: az ellen nem volna okom felszólalni.

De ha mégis az eddigi képviselőletési jog be-szüntetéséről volna szó azon a czímen, hogy a ro-mániai egyházmegye külföldi területen fekszik nem némithatom el aggodalmaimat egy ily dispositió felett mert ez a helyett, hogy a hivatalos formában is többszörösen kifejezett helyes célzathoz képest, a hazai egyház s épen az erdélyi egyházkerület és a romániai egyházmegyét alkotó ref. hívek közt a kapcsolatot szorosabbá tenné, épen ellenkezőleg az eddigi kapcsolatot felettebb meglazítaná.

Isten óvjon minden independens gondolattól, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azon tényt, hogy a Czelder-féle hagyományokban gyökerező indepe-dens gondolatok ma is sokaknak lelkében ott motosz-kálnak s a „szabad egyház“ gondolatának emlékeit nemcsak úrasztali teritékek feliratai, pecsénnyomók köriratai és a régi jegyzőkönyvek őrzik, hanem ennek ma is vannak szóvivői, a kik az eddigi kapcsolat la-zítását kínálkozó alkalomnak tekinthetik, az itt külö-nösen könnyen megtéveszthető és idegen célok felé könnyen irányítható közvéleménynek a hagyományos törekvések felé terelésére. A szlavonai evangéliku-

sok körében legujabban megindított mozgolódás legyen intelem, hogy hasonló célzatoknak idejekorán eleje vételessék!

Ezt pedig nem az eddigi kapcsolat lazításával, hanem csak szorosabbá tételével lehet elérni, a mi nek kétségkívül egyik hathatós eszköze volt eddig is és lesz jövőre is, az egyházkerületi közgyűlésen a romániai egyházmegye eddigi képviseltetési jogának épségben tartása.

Melegen ajánlom a kérdés megfontolását úgy az egyetemes konvent, mint az erdélyi egyházkerület bölcs vezetőinek és közgyűlésének figyelmébe.

Ujváry István,

a romániai misslói egyházmegye
e. i. esperese.

Lelkészjellegű tanárok.

(Adalék „A törvény az életben” című cikkekhez.)

A f. évi augusztus 1-jével életbelépett új törvényeink a lelkészválasztás rendszerét egészen átalakítják, mert mind az egyháziak osztályozását, mind a lelkészek minősítési fokozatait egyáltalán megszüntetik; ellenben a lelkészképesítést tetemesen szigorítják.

A II. t.-c. 1. §-a szerint rendes lelkésszé ezután bármely egyházközségbe választható minden okleveles lelkész, segédlelkész, s lelkészjellegű tanár. Csakhogy a lelkészi oklevél megszerzését „gyakorló lelkész mellett tényleges szolgálatban” töltött két évhez (vagy egyik év helyett külföldi theol. tanulmányi évhez) köti, bölcsen, a 63. §.

A 2. §. szerint „Az egyházkerületekben szolgáló rendes, helyettes és segédlelkészekről, lelkészjellegű tanárokról a püspöki hivatal törzskönyvet vezet”.

Ebbe a törzskönyvbe a törvény életbelépte napján, idei aug. 1-én szolgálatban volt lelkészjellegű tanárok kétségkívül mind bevezetendők.

Kik tekinthetők azonban lelkészjellegű tanároknak?

Mindenesetre a palástos tanárok, vagyis azok, akik a theologiai tanulmányokat elvégezván, papi oklevelet szereztek, s tanári pályára lépven, haladéktalanul bekebelezették magokat az egyházmegyei lelkészek karába, részt kértek az egyházmegyei teendőkben, osztoztak a gyámintézeti terhek viselésében; palástot öltöttek s az egyházkerületi lelkésszentelésen legelső alkalommal megjelenén, „ott a püspök, az esperesek s az egyházkerületi közgyűlés tagjai előtt, az e célból megállapított egyetemes eljárás mellett esküt tettek” (I. t.-c. 138. §.); azután hivatalos és magánéletükben a lelkészekre vonatkozó törvényekhez és rendszabályokhoz mindenben alkalmazkodtak; folyvást lelkészek voltak, csak paróchia nélkül.

Ellenben valószínűleg nem tekinthetők lelkészjellegű tanároknak azok, akik, ha valamikor theologiai tanulmányokat végeztek, s oklevelet nyertek is, de a gyakorlat szerzést, a lelkészi karba való ingremiáltatásukat, s fölszenteltetésüket magukra nézve annak idején szükségtelennek, talán alkalmatlannak, korlátolónak, különös kötelezettségeivel terhelőnek, a „világi” jellegűt pedig előnyösebbnek ítélvén, emezt választották, s világiakat illető egyházalkotmányi jogokkal állandóan éltek is. Ezek, csupán régi, fakult bizonyítványok alapján, most, évek-évtizedek múltán, a valóságos lelkészek és bármely egyházközségbe rendes lelkészségül választhatók törzskönyvébe, jog, törvény és igazság szerint be nem vezethetők, „lelkészjellegű” egyszerűen föl nem ruházhatók.

Gondoljuk el, hogy a kétségtelen jellegű s hivatusukat állandóan vallott lelkészekkel szemben nem volna-e jogtalanság és igazságtalanság az, ha valamely tanár, miután „világi” jelleggel s megfelelő jogokat élvezve is, szolgálta le köteles éveit, teljes fizetéssel

nyugdíjba készül, s ekkor, harminc év múltán, egy előkeresett régi bizonyítvánnyal egyszerre „lelkészi” jellegét is váltván, s valamely (bármely) kedvére való lelkészi állomást magának biztosítván, előlük ezt elfoglalná?

Allítani nem merem, de azt hiszem, még a valóságos, fölszentelt, lelkészjellegű, palástos tanárookra nézve is, a most életbelépett egyházi törvények álláspontjáról, jövőre méltán kérdésbe lehetne tenni, hogy vajjon akkor, amikor teljes tanári fizetéssel végleges nyugalomba lépnek: lehessen-e őket más, mint legfőlebb ideiglenes „helyettes” lelkészi (I. t.-c. 136. §. e) pont) szolgálatok teljesítésére alkalmazni? — Mert ugyanis a „rendes” lelkészi szolgálat ezután a VII. t.-c. értelmében, maga is nyugdíjra jogosító egyházi szolgálat lesz; ámde a tanári szolgálat is, amelynek alapján a „lelkészjellegű” tanárt véglegesen nyugalmazták, egyházi szolgálat volt. Már most ugyanazon Státus valamelyes szolgálatából teljes fizetéssel végleges nyugalomba lépni, s azután, a nyugdíj élvezetében megmaradva, egy másik, szintén nyugdíjigény-nyel járó végleges állást, ennek minden rendszeres javadalmaival elfoglalni: ez a nyugdíjtörvények szellemével kissé nehezen egyeztethető össze. Tegyük fel, hogy jövőben egy lelkészt 64 éves életkorában, 40 évi szolgálata alapján évi 4000 kójona illetménnyel véglegesen nyugdíjazni fognak: vajjon jóváhagyható lesz-e az, hogy ugyanakkor egy másik egyházközségbe, nyugdíja megtartásával, még egy díjlevélre, rendes lelkésznek, vagy csak rendes énekvezérnek is választassa, vagy hívassa meg magát? Azt hisszük, bármely nyugdíjas tanár vagy lelkész jövőben csakis kisegítő és helyettesítő szolgálattételre lesz, a mutatózó szükségek és körülmények szerint, alkalmazható.

Hanem ez olyan kérdés, amelyet a konventnek kell körültekintő szabályzattal megoldania, kapcsolatban a hat év múlva megkezdődő lelkészi nyugdíjazásokkal.

A sürgős kérdés, amelyre, ha jól hallottuk, konkrét ok is merült fel, az, hogy vajjon „lelkészjellegű”-e az a nyugalomba menendő tanár, a ki egész pályáján a „világi” jelleghez tartotta magát s az új egyházi törvények életbeléptéig nem is kérelmezte a lelkésszé avatást? Bevezethető-e most, a valósággal jogosultak sérelme nélkül, az egyházkerületbeli lelkészek törzskönyvébe a neve? Fölszentelhető-e most, az új törvények életbelépte után, „lelkészjellegű tanárrá”?

E kérdésre az I. t.-c. 138., s a II. t.-c. 1., 62—63., s 68. §-ainak lényeges értelmét s intenczióit tekintvén, nem-mel kell felelnünk.¹

Idem.

Az Orsz. Ref. Lelkészkongresszus által elfogadott Határozati javaslat az 1848. XX. t.-c. végrehajtása tárgyában.

Tekintve, hogy az 1848. XX. t.-c.-ben a hazába törvényesen bevett vallásfelekezetekre nézve a tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapotot meg és kimondatott, hogy a bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségletei, az illető hitfelekezetek meghallgatása mellett alkotandó törvényi határozmányai szerint, közálladalmi költségekből fedeztessenek, azonban a törvénynek ezen rendelkezései mind a mai napig sem valósultak meg, sem teljes mértékükben, sem az egyházak állami támogatásainak módoszataiban, az Orsz. Ref. Lelkésze-gyűlésnek 1907. szept. 19-én Budapesten tartott alakuló kongresszusa kimondja, hogy

I. Kivánja az 1848. XX. t.-c. 2. §-ának teljes, betűszerinti végrehajtását. S ebből folyólag kivánja, hogy

¹ A felvetett kérdés több tekintetben aktuális. Több szempontból is érdemes a megbeszélésre. Minden oldalú hozzászólásnak szívesen adunk helyet a lapban. Szerk.

1. a tökéletes egyenlőség és viszonyosság elve, a törvényesen bevett felekezeteknek az államhoz és egymáshoz való viszonyában, úgy valláserkölcsei és kulturális, mint anyagi téren, az osztó igazságnak megfelelőleg, a felekezetek egyházi szervezetének és törvény által biztosított jogainak sérelme nélkül, érvényesíttessék, fő elvül tekintvén, hogy mindegyik vallásfelekezet szabadságát és jogát csak a többi felekezeteknek hasonló szabadsága és joga korlátozhatja;

2. a tökéletes jogegyenlőséggel és viszonyossággal ellenkező régi törvények és gyakorlatok megszüntetendők, különös hangsúlyozásával annak, hogy egyik vallásfelekezetet hívei egy más felekezet előnyére és hasznára semmi szín és ürügy alatt meg nem adóztathatók.

II. Kívánja, hogy az 1848. XX. t.-c. 3. §-ából folyólag, a törvény eredeti intenciójának megfelelőleg, a törvényesen bevett vallásfelekezeteknek, a saját erejükből nem fedezhető egyházi és iskolai szükségletei az állam által fedeztessenek, úgy azonban, hogy az állami segítség megállapításánál az illető felekezet hazafiassága k a magyar nemzet állami és kulturális élete terén szerzett érdemei legelső sorban figyelembe véssenek és mérlegeltessenek. Ebből folyólag kívánja, hogy

1. minden törvényesen bevett felekezet egyházi és iskolai szükségletei, a jelenleg különböző címeken, törvény alapján vagy az évi állami költségvetésekbe beillesztve nyújtott segélyek commasalásával, a felekezetek egyházi főhatóságai által bemutatandó és az egyes felekezetek egyenlő számú kiküldötteiből és a törvényhozás hasonló arányu delegatusáiból álló, a kultuszminiszter elnöklete alatt megalakítandó országos bizottság által felülvizsgált kimutatások alapján számíttassanak fel és törvényhozásilag állapíttassanak meg, — alapelvül vétetvén az egyházi és iskolai tisztviselők javadalmazásánál egyfelől az, hogy azok javadalmazása az állam hasonló kvalifikációju és rangú tisztviselői javadalmazásánál kevesebb nem lehet, — másfelől pedig az, hogy az egyes felekezetek főpapjai részére, hivatali javadalmazás, illetve repraesentationalis költség címén 25,000 koronánál nem kevesebb és 50,000 koronánál több nem vehető számításba;

2. vétessék számba minden törvényesen bevett felekezet minden néven nevezendő egyházi és iskolai vagyona és a fentebb említett országos bizottság útján, törvényhozásilag állapíttassék meg, hogy mennyi abból az állami eredetű vagyon;

3. az így állami eredetűnek megállapított egyházi és iskolai vagyon elidegeníthetetlen állami vagyonnak és olyannak minősítendő, mint a melylyel, illetve annak jövedelmével, a magyar állam az illető felekezetet az 1848. XX. t.-c. 3. §-a, illetve az annak történelmi előzményeit képező királyi vagy állami intézkedések alapján, már eddig is segélyezte és amely vagyon jövedelme az állami segély nyújtásánál, mint ilyen, első sorban figyelembe veendő;

4. az egyes felekezetek birtokában levő egyházi és iskolai vagyon jövedelmei, az állam legfőbb felügyeleti jogából folyó szigorú ellenőrzés mellett, a kezelési költségek és beruházások leszámítása után, teljes egészükben, a vagyon eredeti rendeltetésének megfelelő vagy más, de kizárólag hazai és a törvényhozás által elismert egyházi, iskolai vagy humanitárius célokra fordíttassanak;

5. amennyiben a felekezetek birtokában levő vagyon jövedelmei az illető felekezetek egyházi és iskolai szükségleteit nem fedeznék. a hiány pótlására az illető felekezetek, kizárólag a saját híveikre. a törvényhozás által megállapítandó s az állami egyenes adók bizonyos százalékát kitevő egyházi adót kötelesek kivetni, amely egyházi adó az állam illetékes közegei által hajtandó be és szolgáltatandó át az illető egyházközség pénztárának;

6. amennyiben valamely törvényesen bevett felekezet egyházi és iskolai szükségletei még így sem nyerének fedezetet, a hiány az állam által pótlendő;

7. az állam által nyújtandó és az illetékes felekezeti hatóságok meghallgatása mellett törvényhozásilag biztosítandó segélyre vonatkozólag, miután az csupán a felekezeteknek a valláserkölcsei élet ápolása és a kulturális élet terén kifejtett s az állam javára célzó szolgálatainak elismerését képezi, kimondandó egyfelől az, hogy a segély az állam és az illető felekezetek között függő viszonyt nem teremt és a felekezeteknek törvényben biztosított szabadságát és jogait nem csorbíthatja; másfelől, hogy az államsegély, annak megvonásának terhe alatt, kizárólag csak hazai és a törvényhozás által elismert egyházi, iskolai és humanitárius célokra fordítható s hogy abból hazafiatlan vagy a felekezeti békeséget veszélyeztető intézmények és személyek semmiképpen sem támogathatók;

8. az állam által nyújtott, az egyes felekezetek hazafias és kulturális szolgálatainak figyelembe vételével megállapított és az illetékes felekezeti hatóságok meghallgatása mellett törvényhozásilag biztosított segély az illető felekezet egyházi főhatóságához utalványozandó, s ennek megfelelőleg, a felekezetek állami segítségét különböző címeken biztosító törvények hatályon kívül helyezendő és a kiutalványozás tekintetében az itt említett eljárással ellenkező gyakorlat megszüntetendő;

9. az államsegély törvényszerű felhasználásának ellenőrzése körül szükséges legfőbb állami felügyeleti jog biztosítása végett kötelesek a felekezetek, főhatóságaik útján, évről-évre okmányolt elszámolást betérjeszteni a kultuszminiszterhez, a kultuszminiszter pedig kötelezettség az ezekről szóló jelentésnek, a számadásokkal együtt a képviselőházhoz leendő bemutatására;

10. a felekezetek egyházi és iskolai szükségletei, az 1. pont alatt említett módon, 10 évről 10 évre újból felszámítandók, megállapítandók és az illetékes felekezeti hatóságok meghallgatása mellett, törvényhozásilag biztosítandók.

III. Kimondja, hogy ezen határozatokat kinyomatja, az összes protestáns egyházmegyékhez, kerületekhez, egyetemes gyűléshez és konventhez megküldi és azokat azok támogatására és a törvényhozásban leendő keresztülvitelére felkéri.

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Templomszentelés Csórán.

A gyulafehérvári egyházmegyébe kebeleztetett csórai egyházközség f. hó 22-én örömmünnepet ült. Ekkor szenteltetett fel és adatott át a közhasználatnak a részint az idő vasfoga, részint a mellette elfolyó patak által teljesen megrongált, ennek miatta — 1895-ben — közigazgatásilag bezárt, 1902-ben pedig leomlott és lebontott 18. századbeli réginek romjaiból ujonnan épült temploma. Az izzó fajszeretet, a református magyar vallásunk nemzetfenntartó erejébe vetett tántoríthatatlan hit és megdönthetetlenül erős bizodalom építé fel e csinos kis templomot. Igen, egyfelől az a tetterős, az egyházépítő munkában nemes példával tündöklő férfiú: Benedek Károly lelkes, e. m. főjegyző, kinek alkotó erejét a szászsebesi református egyházközség létele hirdeti, másfelől az áldott emlékeztű, hitbuzgó elődök dicső példája által is lelkesített nemesszívű főúr, az egyházközség jelenlegi nagyérdemű pátrónusa: nagybarcsai Barcsay Gábor nagybirtokos, e. me. algondnok, egyh. ker. képviselő; mindkettejüknek magyar fajunk pusztulása feletti szent aggodalma és az istenháza iránti emésztő szeretete, mely nem tud megnyugodni azon, hogy egy magyar templommal kevesebb legyen; az ebből származó íradtságot, áldozatot nem ismerő tevékeny buzgóság egy részről, a buzgó áldozatkészség másrésztől: teremték meg azt.

Tartsa meg az Isten, áldások Istene drága éle-

tüket, hogy még hosszú időn keresztül világítsanak nemes példájok által minél szélesebb körben, hasonló jó tettekre buzdítva, hevítve, lelkesítve sokakat.

Az ünnepélynek kiválóan szép idő kedvezett s ez csak fokozta a szép számban megjelent ünneplők örömet és lelkesedését.

Az isteni tisztelet a XXX. Dics. 1. versének éneklésével vette kezdetét. Erre a 218. dics. 6. és 7. versét énekelte a gyülekezet, mely után dr. Elekes Viktor esperes buzgóságteljes imája emelte égfele lelkeinket. Ima után a „Magyar gályarabok énekét“ adta elő Kovács Károly szászsebesi lelkész. Utána ismét dr. Elekes Viktor esperes úr beszélt, megtartván magvas, eszmékben gazdag prédikációját. Majd a „Mennyben lakó én Istenem“ kezdetű ének elhangzása után Benedek Károly lelkész, e. m. főjegyző hívogatta megtérésre, Jézus Krisztus hí követésére, az isteni kegyelem elfogadására az Urasztalához a hívőket, az ő lelkeket megnyerő, sziveket foglyulejtő ékesenszólásával. A szent vendégség kiszolgáltatásában dr. Elekes Viktor esperes volt segítségére. A szeretet és megváltás emlékjegyének magunkhoz vétele után ismét az egyházközség lelkésze adta elő lelkesedéssel a templomnak az egyházközségétől elválaszthatatlan történetét, hálával borulva le az egyházközséget s annak régi templomát létesítő elhunyt nagyok, az egyházközség jelenlegi patrónusának dicső ősei emlékezte előtt s hálásan emlékezve meg azok méltó utódának áldozatkészségéről. Még a 272. dicséret 7. versét énekelte el a gyülekezet s végül a „Himnusz“ zárta be a megható ünnepélyt.

Meglepetésszerűen hatott s az ünnepély külső fényét nagyban emelte a kis templomnak ez alkalomra történt, művészi izlésre valló gyönyörű feldiszlítése, ami a Benedek Károly lelkész nagy műveltségű és fenkölt lelkű kedves nejeének érdeme. Méltó, hogy elismerésünknek, hálaünknek és köszönetünknek adjunk kifejezést e helyen is ő iránta, aki derék férjének anyaszentegyházunk építésére, magyar fajunk erősítésére és megtartására irányuló egyszerű munkájában lelkes támogatója s fáradozásainak igen tevékeny részese. E vélemény az istentiszteletet követő eszmecsere folyamán alakult ki az egyházközség nagyérdemű patrónusa vendégszerető házának fehér asztala mellett, melynek az ünneplők nagy része előzőkeny szivességgel látott vendége volt s a hol a templomban élvezett gazdag lelki eledel után testi táplálékban is bő részünk vala.

Ősi magyar szokás szerint nem hiányoztak innen a pohárköszöntők sem, melyeknek sorát Barcsay Gábor patrónus nyitotta meg, szeretett főpásztorunkat, dr. Bartók György püspök urat éltetvén. Felköszöntésben részesült a jelenvoltak legnagyobb része, kik között ott láttuk világi részről: Zeyk Gábor, e. m. főgondnokot, Hubay Zsigmond állami erdőtanácsost, a szászsebesi egyházközség főgondnokát, Földes Tamás főerdészt, Tóth Miklós kir. albirót Szászsebesről, Pongrácz Géza alvinci főszolgabíró, Pásztóhy körjegyzőt; az egyháziak részéről: dr. Elekes Viktor, esperest, Benedek Károly főjegyzőt, Pásztóhy Dénes losádi és Kovács Károly szászsebesi lelkészeket, valamint a helybeli görögkeleti egyházközség lelkészét.

A fényes ebéd, melyen mindvégig emelkedett hangulat uralkodott, véget érven, Pásztóhy körjegyző, az egyházközség érdemes presbitere fogadott vendégszerető hajlékába, honnan a késő esti órákban vettünk búcsút, egy felejthetetlen szép napnak emlékét vivén magunkkal ki erre, ki arra.

GYÁSZROVAT.

Madaras János, szövérdi ref. lelkész, a marosi egyházmegyének sok éven át volt számvevő direktora, lelképásztorsága 56-ik évében, 84 éves korában elhunyt. Az elhunyt fiatal éveiben a marosvásárhelyi ev. ref. kol-

legiumban jurátuskodott, hol mint könyvtáros és kontra-senior a szabadságharc alatt nagy szolgálatot tett az intézetnek. Ezután pár évig *Magyarbükksön* lelképásztorkodott, majd szülőfalujába, *Szövérdre* került, ahol atyja halála óta, élete utolsóelőtti vasárnapjáig végezte lelkészi teendőit. Temetését szeptember hó 27-én *Ravasz* János esperes, *Kocsi* Dániel vajai és *Molnár* Lajos haraszt-kereki lelképásztorok végezték nagyszámú hívei, rokonai és ismerősei részvételével. Halálát özvegye, gyermekei, nagyszámú unokái, dédunokája és kiterjedt rokonsága gyászolja. Áldás emlékezetének!

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartók György püspök úr a székelymagyarósi templomszenteléséről s kapcsolatos püspöki vizsgálatról, melyet titkárja kíséretében teljesített, okt. hó 2-án reggel székhelyére visszakerkezett.

A theol. tanterv-revizio ügyében az E. Tanügyi bizottság javaslattételre kiküldött albizottságát Antal Gábor püspök elnök f. hó 7-ére Budapestre hívta össze. A kolozsvári theol. fakultásról az előkészítő bizottsági ülésen Nagy Károly theol. tanár fog résztvenni.

Egyházkerületi közgyűlési meghívó. Az 1904. évi I. t.-c. 64. §-a alapján, egyetértve az egyházkerület igazgatótanácsával, a folyó 1907. évi egyházkerületi rendes közgyűlést november 9-ének d. e. 10 órájára, Kolozsvárra, a református theol. fakultás dísztermébe hívjuk össze.

Igazgatótanácsunk kijelölése szerint a közgyűlés fontosabb tárgyai a következők:

1. Püspöki és igazgatótanácsi évi jelentések.
2. Az ifjú lelkészek felszentelése.
3. Az egyházkerület 1906. évi számadásának ellátása és az 1908. évi költségvetés megállapítása.
4. Igazgatótanácsi előterjesztés az ehker. közügy-igazgató, ügyész és aljegyzők választása tárgyában.
5. Igazgatótanácsi előterjesztés az egyházmegyei tanács szervezete, jog- és hatásköre tárgyában.
6. Igazgatótanácsi előterjesztés az ehker. igazgatótanács szervezete, jog- és hatásköre, valamint az igazgatótanácsosok és ehker. tisztviselők választása és munkaköre tárgyában.
7. Igazgatótanácsi előterjesztés a kollegiumi előjáróságok szervezete, hatásköre és eljárása tárgyában.
8. Igazgatótanácsi előterjesztés a tanügyi bizottság szervezése tárgyában.
9. Igazgatótanácsi előterjesztés a tanárválasztás szabályozása ügyében.
10. Igazgatótanácsi előterjesztés a rendbüntetés szabályozása tárgyában.
11. Az ehker. bizottságok kiegészítése.
12. Tanárok, főtörvényszéki bírák, kollegiumi igazgatótanácsosok választása.

Kolozsvárt, 1907. szeptember hó 19.

Br. Bánffy Dossó
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György
püspök.

Theol. fakultásunk né pessége a jelen évben a következő: theológus van: I. 31, II. 40, III. 25, IV. 34, összesen 130. Tanárjelölt pedig 26 s így összesen 156.

Október 6. A nagyenyedi Bethlen-kollegium kezdeményezésére az erdélyi hét testvér főgimnázium egy testületben vesz részt küldöttei által az aradi gyásznapi évfordulóján. Az intézetek díszes zászlóik alatt együtt érkeznek 5-én este Aradra s együttesen helyezik el koszorújukat a vesztőhelyen és a vértanúk szobrán. A Bethlen-kollegium főgimnáziumából ott lesz 44 diák, 7 tanár, a tanítóképzőjéből 12 növendék, 3 tanár, a Kúnkollegiumból 30 diák 2 tanárral, a Wesselényi-kollegium 12 diákja 2 tanárral, az udvarhelyi kollegium 13 diákja 2 tanárral. Két intézet nem vehet részt, mert járvány miatt szét van oszlatva.

„Az államsegélykérvények szerkesztése és felszerelése az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján“ címen aktuális jellegű füzet hagyta el a közeli napokban a sajtót dr. Pacséri Karoly sopronmegyei kir. tanfelügyelő szerkesztésében. A füzet az államsegélykérvényezés minden eshetőségére részletesen kiterjeszkedik. Aki ezen füzetet megszerzi, az a kérvény szerkesztése és felszerelése körüli

teendőit nagyon megkönnyíti és megszabadítja azon kellemtelenségtől, hogy kérvényét a felettes hatóság vissza-vehesse. Minden eshetőségre kérvénymintákat nyújt s azok mellékleteinek tüzetes magyarázatát adja a füzet s a szükséges kimutatásokat is közli. Hét fejezetben előbb az új tanítói állások szervezésére, azután a már államsegélyes és államsegélyt még nem élvező iskolák segélyezésére vonatkozó kérvényeket tárgyalja, a nyolcadik fejezetben az államsegélyezés általános feltételeiről, a kilencedik fejezetben a szerzetesek és szerzetesnők iskoláinak államsegélyezéséről, a tizedik fejezetben, mint függelékben a lakbérosztályokról, a tanszerjegyzékekről, az iskolai tantermek butorzatáról és a nemzeti ünnepekről szól e füzet. A füzet dr. Pacséri Károly kir. tanfelügyelőnél Sopronban egy (1) koronának postautalványon való beküldésével rendelhető meg, mely összeg ellenében a megrendelők a 60 lapra terjedő füzetet *bérmentve* kapják meg. A füzet könyvkereskedésekben is kapható. Ajánljuk az érdekelt iskolászéki elnökök figyelmébe.

Kimutatás a f. é. szeptember hó 1-én pusztított tűzvész alkalmával elhamvadt kolozsborsai ref. templom és torony újraépítésére befolyt kegyes adományokról. I-ső közlemény. Váró Ferenc nyug. tanár adománya Nagyenyedről 50 korona, dr. Szilády Zoltán főgimn. tanár adománya Nagyenyedről 20 kor., Ferenczy Endre főmérnök adománya Désről 10 kor., Farkas Albert ref. theológus gyűjtése Nagyenyedről 140 kor., sárándi ref. egyház adománya 5 korona, felvinci ref. egyház adománya 10 kor., szászvárosi ref. egyház gyűjtése 16 kor., Bácsy Gyula ref. lelkész gyűjtése a válaszüti ref. egyházban 63 kor., nagyenyedi ref. egyház adománya 10 kor., Révész Lajos ref. főgimn. tanár gyűjtése Debrecenben 828 kor., gróf Bánffy György adománya Bouchidáról 50 korona. Kolozsborsai egyháztagoktól befolyt adományok: báró Bánffy Ernő 500 korona, öz. gróf Eszterhazy Jánosné, szül. gróf Mikó Julia 100 kor., gr. Teleki Ferencné szül. báró Bánffy Anna 100 kor., Felszeghy Ferenc vasuti h. üzletvezető és édesanyja, öz. Felszeghy Sámuelné 100 korona, Elek Lajos ref. lelkész 50 korona, Alulírott napig befolyt adományok összege: 1093 K 68 f. Fogadják a nemesszívú adakozók kisdéd és szegény gyülekezetük hálás köszönetét. Kolozsborsa, 1907. szeptember 23. A ref. egyházközség presbiteriuma s annak nevében báró Bánffy Ernő egyházközségi gondnok, *Elek Lajos* lelkész.

BIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4162—1907.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseihez.

1905. évi március 26-án 1379 sz. a. kelt körlevelünkben felhívtuk volt nagytiszteletű Esperes aait, hogy azoknak az *egyházközségeknek*, amelyeknek története az egyhker. névtár eddigi évfolyamaiban nem jelent meg, rövid *történetét* 1905. szeptember 1-ig írassák meg és igazgatótanácsunkhoz kiadás végett küldjék fel.

Miután az egyházmegyék egy része fennebbi körlevelünknek maig sem tett eleget, igazgatótanácsunk határozata folytán ismételen felkérjük érdekelt nagytiszteletű Esperes aait, hogy a vezetésükre bízott egyházközségek történetét sziveskedjenek mielőbb összeállíttatni, egy bizottsággal revideáltatni s igazgatótanácsunkhoz legkésőbb *f. évi december 31-ig* felterjeszteni, hogy a beérkezett dolgozatok kiadása iránt intézkedhessünk.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. augusztus hó 22-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Ifj. Péter Károly,
titkár.

Sz. 941—1907.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes és Lelkész urakhoz.

Felkérem a nagytiszteletű Esperes urakat, sziveskedjenek a püspöki jelentéshez a következő adatokat külön-külön lapra összeállítani és hivatalomhoz *sürgősen* beküldeni:

1. Szám és névszerint kimutatandó, hogy az 1906. évben melyik egyházmegyében és melyik egyh. községben kik és hányan tértek át hozzánk, melyik felekezetből?

2. Kik és hányan tértek ki tőlünk, melyik felekezetbe?

3. Kik és hányan adtak reversálist,

a) javunkra?

b) kárunkra?

4. Kik és hányan vándoroltak ki

a) Észak-Amerikába?

b) Romániába?

5. Gyámol nélkül maradt özvegyek, szegények, árvák és szegény tanulók segélyezésére melyik egyh. községben hány korona egyh. községi segély adatott ki? Mennyi volt a segélyre szorultak száma?

6. Melyik egyh. községben mennyi a názárénusok vagy anabaptisták száma?

Felhívom lelkész aait, hogy az egyh. községük részéről összeállított ezen adatokat sürgősen juttassák saját egyházmegyéjük esperesi hivatalához, a nt. esperes urak pedig a beküldött adatokat összesített kimutatásba foglalva rövid időn belül sziveskedjenek a püspöki hivatalhoz felterjeszteni.

Kolozsvár, 1907. szeptember 26-án

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz.: 947—1907.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ref. egyházkerületben a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *érkávási* egyházközség papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületekkel 1200 □ öl kerttel, kanonika portió: 27 hold 775 □ öl, bérértéke: 187 kor. 62 fill. A földek adóját fizeti az egyház. Bérbe adott épületek jövedelme: 14 kor. Kézpénz a hívektől: 198 kor. 26 fillér. Országos dom.-alap 50 kor. Alapítvány kamata 206 korona. Termény jövedelem 155 kor. 54 fill. Stóla 10 korona. Összes jövedelem 821 kor. 42 fill. Elfogadott kiadás 35 kor. 54 fillér. Állami kiegészítés 814 kor. 12 fillér. Vallástanításért az iskola pénztárából 50 korona. Összesen 1650 korona.

Kötelesség: az érkávási egyházközségben minden lelkészi teendők ellátása, az állami iskolában a vallástanítás végzése.

Pályázati határidő 1907. október hó 30. Folyamodványok Bartha Dezső ref. esperes atyámfiahoz küldendők Tasnádra.

Kolozsvár, 1907. szept. 28.

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz. 946—1907. püsp. hív.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi református egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett *marosfelfalui* egyházközség kántortanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalma: 1. Három szoba, konyha, kamara, pince, külön nyári konyha s kamarával ellátott lakás, gazdasági épületekkel jól felszerelve, 1324 □ öl udvar és kerttel; 2. Földjövedelem: 13 hold 1001 □ öl föld használatá 140 kor. értékben; 3. Hívek járandósága pénzben fizetve 334 kor. 56 fill.; 4. Egyház pénztárából pénzben 377 kor. 46 fill.; 5. Idegen vallású tanulók után tandíj 20 kor.; 6. Stóla 12 kor. 98 fill. Összesen 889 korona. Ezenkívül az ifjúsági dalkar vezetéséért 50 kor. tiszteletdíj.

Kötelességei a díjlevélben részletesen fel vannak sorolva: a kántori és tanítói teendők végzése, egyházi jegyzői teendők, segédkezés a lelkésznek az irodai teendők végzésében, ifjúsági egyesület vezetésében segédkezés, az ifjúsági dalkar vezetése, tanítása; ifjúsági s népkönyvtár kezelése; egyház faiskolájának kezelése, szóval mindazok, melyeket az egyházi törvények, az egyházmegyei szabályrendeletek s egyházközségünk rendje a kántortanító kötelességeken megállapít.

Egyházközség az 1000 koronáig szükséges államsegély megnyerése iránt a lépéseket megteszi a közel jövőben.

Az egyházi törvények VI. t.-c. 29. §. értelmében fel-

szerelt folyamodások Csekme Ferenc esperes aához Ger-nyeszeg küldendők.

Pályázati határidő folyó évi október 30.
Kolozsvár, 1907. szept. 28.

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz.: 3017—1907.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságainak, valamennyi esperesi és lelkészi hivatalnak.

A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés 1906. évi november havi 58. sz. határozata és e tárgyban a Protestáns Lap ezidei 15. számában közzétett 120—1907. sz. körrendeletünk értelmében 1907. évi január hó 1-től a *Szeretetházi illetek* évenként a következő összegekben fizetendők az egyházmegyék és intézetek által:

Hunyadi egyházmegeye 27 r. lelkészi állás után 378 K, gyulafehérvári ehm. 17 r. lelkészi állás után 238 K, nagyenyedi ehm. 46 r. lelkészi állás után 644 K, kalotaszegi ehm. 34 r. lelkészi állás után 476 K, kolozsvári ehm. 26 r. lelk. állás után 364 K, szilágyszolnoki ehm. 65 r. lelkészi állás után 910 K, dési ehm. 19 r. lelkészi állás után 266 K, széki ehm. 30 r. lelkészi állás után 420 K, nagysajói ehm. 17 r. lelkészi állás után 238 K, görgényi ehm. 29 r. lelkészi állás után 406 K, marosi ehm. 65 r. lelkészi állás után 910 K, küküllői ehm. 31 r. lelkészi állás után 434 K, nagyszabeni ehm. 18 r. lelkészi állás után 252 K, udvarhelyi ehm. 43 r. lelkészi állás után 602 K, erdővidéki ehm. 15 r. lelkészi állás után 210 K, sepsi ehm. 37 r. lelkészi állás után és Ilyefalva 20 K, összesen 548 K, orbai ehm 11 r. lelkészi állás után 154 K, kézdi-i ehm. 15 r. lelkészi állás után 210 K, romániai ehm. 3 lelkészi állás 6 egyház 54 K, theologiai fakultás 5 r. tanári állás után 70 K, nagyenyedi kollegium és tanképző 18 tanári állás után 252 K, kolozsvári kollegium 186 K, marosvásárhelyi kollegium 168 K, székelyudvarhelyi kollegium 162 K, zilahi kollegium 176 K, szászvárosi kollegium 172 K, sepsiszentgyörgyi kollegium 172 K, összesen 9072 K.

Ezen összegben minden egyház terhére annyiszor 4 K van, ahány rendes lelkészt tart és minden lelkész után 10 K, kivétel az ilyefalvi egyházközség, melynek terhére a 4 K helyett önkéntes felajánlás alapján 20 K van kiróva.

Ezen összegeken kívül beszédendők a társ, fiú, avagy leányegyházak önkéntes adományai és külön jelentés mellett terjesztendők be, esetleg egyesek e nemű adományaival egyetemben.

A fenti összegek évenként csak annyiban változnak, ha új lelkészi, avagy tanári állás szerveztetik, avagy anyagegyház és tanári állás végleg megszűntetik.

Felhívjuk a méltóságos t. Elöljáróságokat és nagytiszteletű Esperes urakat, hogy a fent kitüntetett összegeket 1907. évre, amennyiben eddig meg nem történt volna, azonnal fizessék be pénztárunkba, a következő években pedig legkésőbb július hó 1-ig.

Kolozsvárt, 1907. szeptember hó 26.

Kenessey Béla
elnök.

Pünkösti
számvevő.

Sz.: 4751—1907.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz s az egyházmegeyék nagytiszteletű Espereseihez.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur 92710—1907. sz. a. megküldvén igazgatótanácsunknak a tanulók alkoholfogyasztási adatainak gyűjtése ügyében kiadott 2275—1907. eln. sz. rendeletének másolatát, felkérjük méltóságos t. Elöljáróságot, illetőleg a nagytiszteletű esperesi Hivatalt, hogy az alább részletezendő adataknak az 1907. 8. iskolai év elején megkezdendő lelkismeretes és részletesen kimutatandó gyűjtését a hatáskörébe tartozó összes iskolákban elrendelni s azok eredményéről legkésőbb folyó évi december hó 1-ig a nagyméltóságú Belügyminiszter úrhoz leendő felterjesztés végett részletes és kimerítő jelentését és kimutatását felterjeszténi sziveskedjék.

Felderítendők a következő adatok:

1. A tanuló abstinens-e? 2. A tanuló naponta mennyi és milyen (bor, sör, pálinka) szeszesitalt kap? 3. Ha kivételesen iszik csak szeszesitalt, mikor és mennyit? 4. Milyen

befolyása van a tanuló alkoholfogyasztásának a tanulásra és magaviseletre? 5. Szülője, orvosa, vagy ki nyújtotta először és mikor az alkoholt?

Kolozsvárt, 1907. szeptember hó 25.

Kenessey Béla
elnök.

Dr. Kálmán János
tanügyi előadó.

Sz.: 4885—1907.

KÖRLEVÉL

nz egyházmegeyék nagytiszteletű Espereseihez.

A f. évi november 9-én kezdődő egyházkerületi közgyűlés egyik tárgya az *ifjú lelkészek felszentelése* leend. Felhívjuk azért Nagytiszteletű Esperes aait, sziveskedjenek utasítani az egyházközségeket, hogy újonnan választott lelkészüket felszentelése tárgyában a főtiszteletű egyházkerületi közgyűléshez intézett s a lelkész, egyházközségi gondnok és jegyző által aláírt hivatalos számmal és pecséttel ellátott kérvényüket, a vonatkozó presbiteri gyűlési jkvi kivonatban való csatolásával, az illetékes esperesi hivatalhoz mielőbb adják be s nagytiszteletű Esperes aai azokat javaslatuk kíséretében, legkésőbb november 1-ig terjesszék fel igazgatótanácsunkhoz.

Együttal méltóztassanak utasítani a felszentelendő lelkészeket, hogy az 1904. évi egyházkerületi közgyűlés 33. jkvsz. határozata értelmében évi javadalmuk 3%-ának megfelelő összeget folyó évi november 5-ig fizessenek be a „Leszámítoló- és pénzváltóbank“ (Kolozsvár, Mátyás király-tér) útján az egyházkerület pénztárába. E 3%-os kiszámításánál a vallás és közoktatásügyi Miniszter által a kongrua-törvény értelmében levonásra engedélyezett adók és fuvardíjak figyelmen kívül hagyhatók, de a vallástantitói honoráriumok és bármely más címen járó fizetéspótlékok minden esetben figyelembe veendőek, tehát a 3%-os rovatal ezek után is számítandó és befizetendő.

A jelzett összeg befizetéséről az illető lelkészek — javadalmuk mennyiségét az esperes által igazoltatva — esperesi úton tegyenek jelentést igazgatótanácsunknak.

Kolozsvárt, 1907. október hó 1.

Kenessey Béla
h. elnök.

Ifj. Péter Károly
titkár.

Sz.: 2866—1907.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi nagytiszteletű esperesi, tiszteletes lelkészi Hivatalnak és a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságainak.

A május havi rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyvei fenti sz. a. szétküldettek. Egy-egy példány árát 50 fillérben állapítva meg, az egyházmegeyék és kollegiumaink a következő összegeket kötelesek fizetni:

Hunyadi egyházmegeye 30 drb. után 15 kor., gyulafehérvári ehm. 21 drb. után 10 kor. 50 f., nagyenyedi ehm. 47 drb. után 23 kor. 50 f., kalotaszegi ehm. 37 drb. után 18 kor. 50 f., kolozsvári ehm. 26 drb. után 13 kor., szilágyszolnoki ehm. 68 drb. után 34 kor., dési ehm 21 drb. után 10 kor. 50 f., széki ehm. 34 drb. után 17 kor., nagysajói ehm. 21 drb. után 10 kor. 50 f., görgényi ehm. 33 drb. után 16 kor. 50 f., marosi ehm. 68 drb. után 34 kor., küküllői ehm. 35 drb. után 17 kor. 50 f., nagyszabeni ehm. 19 drb. után 9 kor. 50 f., udvarhelyi ehm. 47 drb. után 23 kor. 50 f., erdővidéki ehm. 19 drb. után 9 kor. 50 f., sepsi ehm. 42 darab után 21 kor., orbai ehm. 15 drb. után 7 kor. 50 f., kézdi ehm. 17 drb. után 8 kor. 50 f., romániai ehm. 5 drb. után 2 kor. 50 f., theol. fakultásnak 2 drb. után 1 kor., nagyenyedi kollegiumnak 4 drb. után 2 kor., kolozsvári kollegiumnak 2 drb. után 1 kor., marosvásárhelyi kollegiumnak 5 drb. után 2 kor. 50 f., székelyudvarhelyi kollegiumnak 6 drb. után 3 kor., zilahi kollegiumnak 4 drb. után 2 kor., szászvárosi kollegiumnak 5 darab után 2 kor. 50 f., sepsiszentgyörgyi kollegiumnak 6 drb. után 3 kor., Szeretetháznak 1 drb. után 50 f. Összesen 320 korona.

Felhívjuk az egyházközség t. lelkészi Hivatalait, hogy az 50 fillérket oly időben küldjék be az esperesi hivatalnak, hogy azok a fent kitüntetett összegeket legkésőbb folyó évi november 15-ig pénztárunkba befizethessék. A méltóságos t. Elöljáróságokat pedig és esperes urakat felkérjük, hogy a kitüntetett összegeket folyó évi november 15-ig pénztárunkba fizessék be.

Kolozsvárt, 1907. szeptember hó 26.

Kenessey Béla
elnök.

Pünkösti
számvevő.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kerületünk egyházkerületi szelleme.

Azt a szellemet, melyben egyházkerületi elnökségünk az új egyházi törvényeket végrehajtani és kezeltetni kívánja, jellemzően mutatja az a körlevél, melyet a napokban 940 1907. püsp. szám alatt az elnökség az egyházmegyék espereseihez és főgondnokaihoz intézett, s a melyet sietünk olvasóközönségünkkel is megismertetni, hogy ezt tudva, mindnyájan segítségükre lehessünk a hivatottaknak e bölcs kormányzati szellem érvényesítésében és valóra váltásában. A körlevél, mely csak fokozni fogja elnökségünk bölcsessége iránti elismerésünket és bizalmunkat, a következőleg hangzik:

Az 1904. évi egyházi törvények életbeléptetése után bizalmasan fordulunk az egyházmegyék vezetőihez az új törvények célzatainak minél teljesebb érvényesítése s egyházi életünk egészséges fejlődésének minél sikeresebb biztosítása érdekében.

Erdélyi egyházkerületünk egyházi élete lényegesen más történeti mult alapján fejlődött, mint a magyarországi egyházkerületeké s talán végzetes következményeket vonna maga után, ha a mult hagyományaival szakítanunk kellene, ha a történet tanulságait, százados tapasztalatainkat elfelejtjük. Viszont Erdély és Magyarország politikai uniójával s a most már negyedszázados egyházi unióval részben megszűnt Erdély különleges helyzete. Az egységes egyházi törvényhozó testületbe küldött képviselőink immár háromrendbeli törvényhozói működésük alkalmával nézetünk szerint nem sikertelenül keresték azt a középútat, amely egyrésztől biztosítja erdélyi egyházkerületünk javára az egyházkerületek egyesüléséből eredő hatalmas erő minden előnyeit, másfelől lehetővé teszi a történeti mult tiszteletben tartását, egyházunk alkotmányának ezen az alapon való fejlesztését s a mai lényegesen változott viszonyokhoz való alkalmazását. Nem lehet tagadni, hogy egyházkerületünk az egyházi unió által egy negyed század alatt olyan anyagi és erkölcsi előnyökhöz jutott, amelyeket mint különálló egyházkerület semmi esetre el nem érhetett volna. De viszont egyházkerületünknek ez alatt az idő alatt törvényeit sokban kellett módosítania az egység érdekében, ami által, legalább látszólag, talán erőt veszített saját szűkebb körében. Az egyetemes egyház három ízben megalkotott törvényhozó testületei közül az 1904. évre összehívott zsinat a leglényegesebb változtatásokat határozta el úgy az egyetemes egyház, mint különösen erdélyi egyházkerületünk egyházi életét illetőleg. Hogy törvényeink lényeges változtatásaira ne hivatkozzunk, új alkotás a III. és VII. törvénycikk az egyházi adóról s a református lelkesíti nyugdíj-intézetről. Mind a kettő csak az egyetemes egyház egységes szervezetében volt megvalósítható, azzal

a jelentékeny anyagi segítséggel, amelyet az egyesült egyházkerületek részint közösen kieszközölhettek az állam támogatásában, részint összegyűjthetnek közös elhatározással s az egyesülés erejével.

Az 1904. évi zsinatra kiküldött egyházi képviselőink állásfoglalását s helyzetét lényegesen megkönnyítette az 1906. évi tavaszi közgyűlésünknek 17. jkvi szám alatt hozott határozata, amelylyel az egyházkerületi közgyűlés körvonalozta az erdélyi ref. egyházkerületnek fentartott régi jogát s külön alkotmányának sarkalatos pontjait. Az igazgatótanács abban a meggyőződésben hívta volt fel egyházi testületeinket folyó évi június hónap 15-én tartott üléséből kiadott körleveleivel az új egyházi törvényeknek augusztus 1-től leendő életbeléptetésére s alkalmazására, hogy e törvények életbelépésével egyházi életünknek új és boldogabb korszaka kezdődik. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy rámutassunk azokra a főbb mozzanatokra, amelyek mutatkoznak a lényegesen változott törvényes rendelkezések alkalmazásánál, különösen azért, mert a mutatkozó előnyök kihasználásában, a felmerülhető nehézségek legyőzésében első sorban kell számítanunk az egyházmegyék vezetőinek fáradhatatlan buzgóságára, lelkesedésére s tapintatára.

Az egyházmegye vezetősége, különösen az esperes, nem kicsinyelhető hatalom és tekintély letéteményese, de az ebben rejlő erőnek érvényesülnie kell az egyház javára. A magyarországi egyházkerületekben élénkebb az egyházi élet, mint nálunk, egyháziak és világiak nagyobb tevékenységet fejtenek ki, ami talán annak tulajdonítható, hogy ott az egyházmegyei tágabb hatáskör több önállóságot kívánt; lehet az is, hogy nálunk az egyházkerületi közgyűlés a maga tulon-tul sok tagjával igen nagy erőt foglalt le. Ezután bizonyára többen keresik az érvényesülést az egyházmegye körében, mert az egyházkerületi közgyűlésünk tagjainak száma jelentékenyen csökken. Kivánatos volna, hogy a mi egyházmegyéinkben is az az eleven egyházi élet nyilvánulna meg, mint a Királyhágón tuli testvéreinknél. Az egyházmegye vezetőségének feladata lesz, hogy az egyházi tevékenység körébe vonja be mindazokat, különösen világi részről, akik szívesen vesznek részt az egyházi munkában, s akik akár szellemi tevékenységgel, akár anyagi áldozatokkal egyházunknak szolgálatokat tehetnek. Munkatársaink megválasztásánál figyelemmel kell ugyan lennünk a helyi érdekekre is, hisz akik a népünkkel együtt élnek, azok tudják tolmácsolni érdekeinket, óhajtásainkat; de a képviselőben nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az a nagyobb tapasztalat, az a szélesebb látkör, amely szárnyat adhat tanácskozássainknak, termékenyen teheti magvetésünket, nem mindig csak a közvetlen környezetünkben található fel. Keres-

1. Az egyházalkotmányról szóló I. t.-cikk és a lelkészválasztást szabályozó II. t.-c. végrehajtása, bár sok lényeges ujitást tartalmaz mindegyik, nem okoz nagyobb nehézséget. A konvent és az egyházkerület által megadott utasítás nyomán a gyülekezetek, az egyházmegyék és a kerületek megindították a szervezkedési munkát, megejtették a szükséges választásokat, munkába vették az állandó választói névjegyzék összeállítását és el fogják készíteni a folyó év lezárása előtt, habár némi nehézséggel is, a jövő évi költségvetést, úgy, amint a törvény kívánja.

2. Másként áll azonban a dolog a VII. törvény-cikk végrehajtásával, amelynek intézkedései, sokszor félreértés és helytelen magyarázat miatt is, általános elégedetlenséget, sőt felháborodást keltettek s az ennek nyomán keletkezett zürzavarban már odáig jutottunk, hogy a törvényt megalkotó zsinatot olyanok is, kik a törvényalkotásban maguk is résztvettek, megvádolták és kárhóztatták ezen törvény miatt. Mintha csak a zsinat talált volna fel egy olyan nyugdíjintézeti tervezetet, amelynek az a célja volna, hogy az intézeti tagokra minél több terhet rójjon és nekik minél kevesebb előnyt nyujtson? Pedig ha alaposan megnézzük, a lelkészi nyugdíjtörvény alapelvei nem különböznek más nyugdíjintézetek szabályainak alapelveitől, ugyanazon jövedelmi forrásokat jelölik ki, a nyugdíjazást ugyanazon alapon nyugvó szakértői számítások nyomán határozzák meg, azzal a különbséggel mégis, hogy ez a törvény más törvényeknél sok tekintetben humanusabb, amint ezt alább szándékozom megindokolni. Részemről tehát nem tartom jogosultnak a törvény elleni nagy felháborodást és nem tudom támogatni sem azt a törekvést hogy az intézet felállítása hagyassék függőben mindaddig, amíg a lelkészi fizetések 2400 koronára kiegészítetnek és a korpótlékok folyósítatnak, sem azon véleményt, hogy a zsinat ülésre összehívattván, ezen VII. törvény-cikk más elvek alapján újra átdolgoztassék, amint ezt sokan úgy a hírlapokban, mint egyházmegyei gyűléseken indítványozzák: hanem igenis azokkal tartok, akik a törvény épségben hagyása mellett, a konvent által alkotott ügyrend és végrehajtási utasítás módosításával, kiegészítésével és világosabbá tételével akarják a tagok részére a méltányosság, igazság, vagy a szükség által indokolt mindazon könnyítések és kedvezmények megadását, amelyek a törvény világos rendelkezésével össze egyeztethetők, annak intenciójából elfogadható magyarázat útján levonhatók és sem az intézet létrejöttét, sem annak fennállását nem veszélyeztetik.

Nem tartom lehetőnek az intézet felállításának elodázását azért, mert ezen intézet mielőbbi létesítése az egész magyarországi ref. egyháznak törvényesen kifejezett közóhajtása volt, amelyet semmi feltételekhez nem kötött és pedig közóhajtása volt jelen alakjában, úgy, hogy a dunántúli ref. egyházkerületnek rokkantsági nyugdíjintézetre vonatkozó, de természetesen a tagokra sokkal kisebb terhet hárító javaslata mindenütt mellőztetett. Erre az összes lelkészek és összes illetékes egyházi hatóságok közóhajtására való tekintettel mondotta ki a zsinat a VII. törvény-cikk 5. §-ában, hogy „az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva-gyámintézet a jelen törvény megerősítése és kihirdetése után azonnal szerveztetik”. Sőt olyan óvatos volt a zsinat, hogy az egyházi törvényeket addig szentesítés alá fel sem terjesztette, bár készen voltak, amíg a nyugdíjintézet létesítésének legfőbb feltételét a 400.000 korona évi államszegély megnyerését biztosítva nem látta. Amit a zsinat ily közkívánatra, ily nagy megfontolással és körültekintéssel törvénybe iktatott, annak létesítésétől a végrehajtással megbízott konventnek és a többi egyházi hatóságoknak elállani nem lehet.

De nem tartom megengedhetőnek azt sem,

hogy az országos zsinat új ülésszakra összehívattván, a már szentesített törvényt újra tárgyalja, módosítsa s újra szentesítés alá terjessze. Megengedhetetlennek tartom ezt egyrészt azért, mert ha egy, a kellő előkészülettel, illetékes önkormányzati testületünk által alkotmányos uton meghozott törvényt, anélkül, hogy végrehajtását meg is kísérlenénk, megváltoztatni akarunk, ezzel egyházunk és zsinatunk tekintélyét úgy saját egyházunk hívei, mint más vallású polgártársaink s az állami hatóságok előtt alaposan tönkre tennénk, egész munkálkodásunk komolyságában való hitet egész a nevétségességig alásnánk; másrészt megengedhetetlennek tartom azért, mivel ezen esetben új alapelveket kellene a törvényre nézve, a dolog természete szerint, az egyházmegyék s kerületek törvényesen megnyilatkozó véleménye alapján a konventnek megállapítani, azok tekintetbevételével új szakértői számításokat loganosítottani, amelyeknek eredménye viszont alig lehetne más, mint az, hogy ha olyan nyugdíjintézetet reális alapon akarunk felállítani, amelyik idő előtt össze ne omoljék, a jelenlegi törvényben előírányozott áldozatot úgy a tagoknak, mint az állomásfenntartóknak okvetlen meg kell hozniok. Sok időhuzás-halasztás után tehát ott volnánk ismét, ahol most vagyunk.

De nincs is ezen, ref. egyházunkra minden körülmények között szégyenletes kísérletekre semmi szükségünk, mivel a konvent által alkotott ügyrend és végrehajtási utasítás módosításával, kiegészítésével és világosabbá tételével minden méltányos követelménynek eleget lehet tenni. Csakhogy természetesen ezen méltányos követelményeket sem a humanizmus, sem a lelkészek nehéz anyagi viszonyai indokából vagy ürügye alatt nem szabad odáig vinnünk, hogy az intézmény fennállhatása váljék bizonytalanná. Lelkiismeretesen és kellő komolysággal kell tehát fontolóra vennünk, még pedig szakértői számítások és az eddig mutatkozó tényleges eredmények alapján, a református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet helyzetét és jövődjét, hogy az egyházi törvények VII. törvény-cikke intézkedéseiről igazságos bírálatot mondassunk és meg kell gondolnunk, hogy bár ezen intézet humanitárius céllal bir, de csak úgy állhat fenn egyedül, ha biztos számítási alapon nyugoszik. A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés tagjai közül bizonynyal sokan ismerik az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet jelenlegi helyzetét, de hogy sokan vannak, akik alaposan azt még sem ismerik, egyes felszólalásokból és egyes egyházmegyék határozataiból látom. Nem tartom tehát feleslegesnek a jelenlegi helyzetet a református konvent jegyzőkönyveiből összeállítva az alábbi kimutatásban megismertetni:

Kimutatás. Az országos ref. lelkész özvegy-árva gyámintézet 1896—1906. évi működéséről.

Év	Özvegyek száma	Árvák száma	Segély-összeg		Tőkésített vagyon		Ennek kamata	
			K	f	K	f	K	f
1896....	—	—	—	—	331200	—	1845	03
1897....	25	33	6669	84	601584	02	7720	—
1898....	49	88	23607	42	846382	34	26080	12
1899....	76	105	40923	12	1019572	09	25758	45
1900....	113	146	63118	96	1172001	97	42712	—
1901....	152	208	88661	45	1344000	—	58940	—
1902....	178	228	109988	56	1558753	88	57032	—
1903....	216	277	127864	47	1684860	30	64000	84
1904....	248	287	156399	43	1789027	90	68700	28
1905....	271	280	165502	13	1900658	34	73430	39
1906....	303	298	180441	02	1204400	—	87438	86

Ezen kimutatásból kitetszik, hogy a lefolyt 10 év alatt az országos özvegy-árva gyámintézetnél az özvegyek, valamint az árvák száma átlag évenként 30—30-al, az évi segély átlag 20000 koronával emelkedett, míg a tőkésített vagyron kamata átlag 8000 koronával szaporodott évenként, azonban csak úgy, hogy az országos egyházi közalap az özvegy-árva gyámintézetnek kényszerűségből, elvonva azt más egyházi céloktól, időközönként mintegy 600000 korona tőkeseget adott. Ez a 20000 koronás évenkénti segély-emelkedés a szakértők szerint állítólag 25, szerintem 20 évig fog még tartani. Ezen állítástomat nemcsak arra alapítom, hogy az emberi átlagos életkor 30 év, amiből az intézetre nézve alakulás óta 10 év telt el, hanem azon tételes adatra is, hogy a dunántúli református egyházkerületben jelenleg levő 132 lelkész özvegy közül éppen 44 részesül az országos református gyámintézet segélyében, 88 pedig nem részesül, mivel férje a gyámintézet megalakulása előtt halt el. Ha tehát, eltekintve a nyugdíj-intézettől, magának a beleolvadt özvegy-árva gyámintézetnek évenként 20000 koronával több, tehát 20 év múlva a mostani felett még 400000 korona évi azután állandóan megmaradó szükséglete leendő, könnyű belátni, hogy az állam által nyújtott 400000 korona évi segély nagy részét nem a nyugdíjintézet, hanem a beleolvadt özvegy-árva gyámintézet veszi igénybe, amint hogy a segélyt főleg ez indokból kértük és ez indokból kapjuk.

Ha már most ezt tekintetbe vesszük, be kell látnunk, hogy aránylag nem felettsé sok az a jövedelem, ami a gyámintézet által nincs lefoglalva és így nyugdíjra lesz fordítható és hogy nagyon vigyáznunk kell a törvényben előírt jövedelmek csökkentésével, ha oda jutni nem akarunk, ahová jutottunk, elismerem, hogy méltányossági és humanitárius szempontok érvényesítése folytán, de szakértői számítások ellenére, a lelkész özvegy-árva gyámintézettel, hogy t. i. kötelességének már a magarejéből nem tudott volna megfelelni. Vegyük tehát fontolóra micsoda könnyítéseket lehet tenni s micsoda méltányossági szempontokat lehet érvényesíteni az életbeléptetendő nyugdíjintézetnél a tagok irányában a törvény megváltoztatása nélkül az ügyrend és a végrehajtási utasítás módosításával és pótlásával. Ilyeneknek látszanak:

a) Az egyes lelkészekre magukra bizassék, hogy vagyoni és családi viszonyaikat tekintetbe véve, lelkészi szolgálatuk kezdetétől, vagy a gyámintézet felállítása idejétől (1896.), vagy a nyugdíjintézet szervezésétől (1908.) kívánják-e szolgálati éveiket beszámíttatni. illetőleg a törvényben előírt járandóságokat fizetni. Ezen intézkedés a törvény 7. §-ával összeegyeztethető, magának az intézetnek csak előnyére szolgál, sőt mérlege tetemesen javul. Viszont a tagoknak megadja ezen intézkedés azon lehetőségét, hogy nekényszerítettessenek olyan teher vállalására, amit el nem bírnak.

b) A régebben szolgáló lelkészek a 23 százalékos törzsbefizetést, úgy mint a törvény 26. §. 1. pont negyedik kikezdése szerint az ezután belépő lelkészek, csakis tényleges javadalmaik után tartozzanak fizetni, tehát a kamatok terhükre visszamenőleg nem a mostani, hanem a mindenkor általuk élvezett javadalom után számíttassanak. Ezen intézkedés a törzsfizetésre nézve nem okoz semmi különbséget, de igenis lényeges különbséget okoz a kamatokban, kivált a mi dunántúli egyházkerületünkben, ahol a régebbi időkben voltak 8—10 éves káplánok is 21 forint évi fizetéssel, tehát ellenkező értelmezéssel ezek ezen évekre is jelenlegi fizetésük 23 százaléka után tartoznának a kamatokat fizetni.

c) A törvény 9. §-ában ki lévén mondva, hogy a nyugdíj megállapításánál 40 évnél hosszabb szol-

gálat nem számítható be, ennek megfelelőleg az ügyrendbe vétessék föl pótlólag, hogy: „aki a nyugdíj intézeti járulékokat 40 éven keresztül fizette, az, ha nem megy is nyugdíjba a további fizetés alól felmentetik“. Ez a két intézkedés nemcsak következetesen kiegészíti egymást, hanem a legnagyobb méltányosság van abban, hogy mikor valaki a teljes nyugdíjat minden indoklás és ellenvetés nélkül igénybe vehetné és azt nem teszi, legalább a továbbfizetés alól mentessék fel.

d) Mondassék ki az Ügyrendben, hogy a törvény 19. §. második bekezdésének ezen szavai, amelyek a régi gyámintézeti szabályokból vétettek át: „amennyiben a belépési járulék és az (öt) évi tagsági díj be nem fizettetett volna a férj elhalálozásakor, az azokból hiányzó összeg az özvegy évi járadékából két év alatt egyenlő részletben visszatartatik,“ csakis a gyámintézeti 10 százalékos törzs és a 2^{1/2} százalékos évi befizetésre vonatkozik. A legnagyobb méltánytalanság történhetnék ugyanis egyes özvegyekkel, akiknek férje a 10 százalékos törzsbetétet és a 2^{1/2} évi díjat már 10 éven keresztül pontosan befizette, ezzel özvegye részére a különben is csekély évjáradékhoz a jogot megszerezte, ha most a nyugdíjintézet felállítása miatt attól elesnének.

e) Mivel az 1898 évi XIV. t.-c. 11. §. II. 1. pontja nemcsak a gyámintézeti, hanem a nyugdíjintézeti járulékokra is kimondja, hogy azok a lelkészi jövedelemből levonhatók, írjon fel a konvent a vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz, hogy a kongruás lelkészeknek az egyházkerületek útján ez irányban felterjesztendő kérvényeit a törvény értelmében kedvezőleg intézze el. Ez úton a kongruás lelkészeknek a nyugdíjintézet felállítása folytán rájuk nehezedő több teher visszatérül.

f) Az ügyrend 46. §-a módosíttassék oda, hogy az egyházmegyei pénzkezelők a tagoktól a járulékokat legkésőbb november 1-ig tartoznak beszédni, amint volt ez az eddigi gyámintézeti szabályokban is.

g) Kívánatos volna ugyan és bizonynyal a legnagyobb megnyugvást okozná, a törvény 20. §-a pedig kifejezetten meg is engedné, hogy az özvegyeknek nagyon is szerény 500 korona évjáradéka felemeltessék. Azonban a törvény maga is, de az okos megfontolás is ezen javítást „az intézet fejlődésének eredményéhez“ köti. Bármennyire óhajtott volna is tehát ily irányú intézkedés, azzal legalább is várni kell addig, amíg a nyugdíjintézet működését megkezdi, vagyis 6 évig, mert csak akkor láthatjuk a fejlődés eredményét.

Körülbelül ennyi az, amit én a kedélyek megnyugtására, a tagok terheinek könnyítésére s a méltányosság követelményének kielégítésére, az egyházi törvény VII. t.-cikkének megváltoztatása és az intézet érdekének kockára tétele nélkül lehetők tartok.

Ellenben nem tartom lehetőnek az itt és amott felvetett következő eszmék kivételét:

a) Hogy a jelenlegi kötelezett tagok törzsbetétei és visszamenőleg fizetendő kamatai az egyházi adó csökkentésre adott államsegélyből fizettessenek ki, mivel azt az állam nem ezen célra adta, nem is erre kértük, tehát a kormány bizonynyal nem is engedné erre fordítani. Ellenkeznék is az minden igazsággal, mivel a jelenleg szolgálatban levő idősebb lelkészek befizetése az intézet által velük szemben vállalt kockázathoz és az ezután belépő lelkészek javára általuk és mások által teljesítendő fizetésekhez viszonyítva aránylag csekély, mert hiszen a régi lelkészeknél egész 1908-ig elesik az intézet 10 százalékos törzsbetétnek 1896. előtti évekre eső kamatjától, az 1 százalékos évi járuléktól és annak tőkésített kamataitól, a 400.000 korona államsegélyből egy lelkészre eső részlétől és kamataitól, amelyek a mostantól fogva belépő új tagoknak az intézet mérlegében mind javára

fognak esni. Úgy, hogy nagyon egyszerű számítással meggyőződhetünk arról, hogy a jelenleg 40 szolgálati évvel bíró lelkész visszamenőleg minden évét be kívánja számíttatni, nem fizet be annyit, amennyi egy évi nyugdíját fedezné, ellenben egy pályáját most kezdő lelkész, ha 40 évig fizeti a járandóságát, ha ehhez hozzászámítjuk a fenntartó testületek befizetéséből és az államsegélyből reá eső részt is, 40 év alatt annyit fog fizetni, amennyi fedezi nyugdíj-járandóságát 8 éven keresztül és csak ha ennél tovább élvezi a nyugdíjat, akkor lenne mérlege az intézetnél passzívva.

b) Nem tartom lehetőnek, amint némelyek hangoztatják, hogy a lelkészi állomást fenntartó egyházak felmentessenek a 2 százalék járandóság fizetése alól, mert hiszen ezen intézet talán még jobban a gyülekezetek, mint a lelkészek érdekében állíttatik fel. És ha a gyülekezetek meg tudják fizetni, mert meg kell fizetniök nemcsak a 24 koronát a tanítói állomás után, hanem a 30 fillért a növendékek után is, ha a középiskolák fenntartói meg tudják fizetni az országos nyugdíj-intézethez a tanárok fizetése után a 3 százalékot és a tanítványok után a 6 koronát, akkor minden igazságnak és méltányosságnak arcucsapása volna, ha bármelyik gyülekezet a lelkészi nyugdíj-intézeti 2 százalék járandóságát megfizetni vonakodjék.

Mindezek alapján kérem a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlést, hogy méltóztassék felírni a konventhez, hogy a lelkészi nyugdíj felállítására tárgyában alkotott törvényt érintetlenül hagyván, az ügyrendbe méltóztassék az általam a-f-ig terjedő pontokban felsorolt módosításokat, mint amelyek az E. T. VII. cikkét nem érintik, felvenni s az országos ev. ref. lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézetet a törvény értelmében 1908-ik év január 1-jével felállítani.

A romániai ref. misszió az új egyházalkotmányban.

Ujváry István romániai misszió esperes aának lapunk 40. számában „Az új zsinati törvények és a romániai misszió” címen tett felszólamlására a következő észrevételeim volnának.

Igaza van abban, hogy annak idején (áprilisban) az egyházi új törvények életbeléptetésének javaslatos előkészítésére fölkért bizottság (amely egyházkerületünk zsinati rendes képviselőiből alakított), kifejezetten azt javasolta vala, hogy egyházkerületi közgyűlésünk tagjai sorában a romániai missziói egyházmegye esperesének és főgondnokának is helye legyen, miképen eddig volt.

Bizonyos azonban, hogy ezt a javaslatot az egyházkerületi közgyűlésnek határozattá emelnie joga nem volt, nem lehetett volna, s igen helyesen, mellőzte is, miután azt már az igazgatótanács sem tette, nem tehette magáévá.

Miért? A VIII. t.-c.-nek, s jelesen e t.-c. 2. §-ának egészen új helyzetet alkotó rendelkezése miatt.

Maga ez a VIII. t.-c., amely »a külföldön levő magyar református hívek és egyházközségek gondozásáról« szólván, ezt a gondozást az egyetemes konvent feladatául jelenti ki, s szabályozását kifejezetten a konvent hatáskörébe utalja — egész tartalma szerint érvényes, az erdélyi egyházkerületet is kötelező és feltétlenül alkalmazandó.

Kétségtelen, hogy ez a VIII. t.-c. a romániai misszióra épp úgy vonatkozik, mint az amerikai magyar református hívekre és egyházakra.

E szerint a romániai misszió gondozását, illetőleg a gondozás *szabályozását* mostantól kezdve a konvent hatáskörébe tartozónak kell elismernünk.

Maga a konvent a gondozást a t.-cikk 3. §-nak alkalmazásával, az eddigi viszonylat folytatólagos

fenntartásaképen, tudjuk, rábizta az erdélyi egyházkerületre. (Lásd a konvent idei áprilisi jegyzőkönyvének 90. pontját, amely amint látszik, az Ujváry aa figyelmét elkerülte.)

De ezzel még csak elvileg s csak arról határozott a konvent, hogy a romániai reformátusok gondozását egyházkerületünk közvetítésével akarja intézni. Arról azonban, hogy az életbeléptetett egyházi új törvények a romániai misszióra „mennyiben nyerhetnek alkalmazást”: „a nemzetközi viszonyok figyelembe vételével, a fenforgó szükséghez és körülményekhez képest” kívánható tüzetes „szabályrendelet” (VIII. t.-c. 2. §.) még nem alkotott.

Tulajdonkép föl lehetett volna a konventnek az erdélyi egyházkerületet egyuttal arra kérnie, hogy a romániai missziói „szabályrendelet” megalkotása iránt kezdeményező javaslatot készítsen, s azt, ellátás végett, oda fölterjessze. Még nem tette, de nem is késett el vele.

Bizonyos azonban, hogy addig, amig ily szabályrendelet nem készül: *maga az erdélyi egyházkerület a saját külön hatáskörében sem aziránt, hogy az úgynevezett missziói egyházmegye az új törvények alkalmazásával miképen szerveztessék, kormányoztassék, sőt az iránt sem, hogy vajjon a kormányzat élén jövőre is „esperes” és „főgondnok” álljon-e, még kevésbé az iránt, hogy ezek az erdélyi egyházkerületi közgyűlésnek mindenben teljes jogú törvényes tagjai legyenek — végérvényes elvi határozatot nem hozhat, törvényerejű rendelkezést nem tehet.*

Legfőbb csak azt teheti, hogy szervezeti, illetőleg egyházalkotmányi tekintetben, ideiglenesen, a konventtől várando intézkedések megtörténteig, mindent a mai állapokban tartson fenn.

Teheti tehát (a statusquo ezen ideiglenes és feltételes, mondjuk átmeneti fentartásával) azt is, hogy a romániai misszió *mostani esperesét (és mostani főgondnokát)* az újon szervezett egyházkerületi közgyűlésbe — olyan jog- és kötelességkörrel, amilyent nekik a missziói egyházmegye *most érvényben levő szervezete előir — esetről-esetre meghívja.*

Teheti ezt, s az Ujváry István esperes aa érvelése alapján, úgy vélem, talán célszerű is volna tennie. De — hangsúlyozom — csak egyelőre és esetről-esetre, a konvent szabályrendelet alkotó jogának tiszteletben tartásával és sérelme nélkül. E részben is a zsinati törvényhozás jól megfontolt intencióival összhangban kell maradnunk.

Egyébiránt az a meggyőződése, hogy a romániai ref. testvéreknek nem annyira az egyházkerületi közgyűlésen való képviselőlethez, mint inkább ahhoz lehetne igényök, hogy az ottani viszonyokat ismerő, Kolozsvárt lakó főgondnokukat a misszió konkrét ügyeiben az egyházkerületi elnökség s az igazgatótanács esetről-esetre tanácskozni hívja és meghallgassa.

Váró Ferencz.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírdatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Egyházi zene-irodalom.

„Ref. Chorálkönyv, az erdélyrészi reform. egyházi énekek gyűjteménye orgonára vagy vegyeskarra átírta Veress Gábor tanítóképezdei zenetanár.” Fenniti cím alatt a napokban jelent meg egy hézagpotló és a kántortanítóknak nélkülözhetetlen gyűjtemény. Veress Gábor tehetséges, fiatal munkás zenetanár, kinek neve zenész körökben előnyösen ismeretes, egyházi zene-irodalmunkat ismét egy becses művel gyarapította. S éppen a kellő időben jött. Már égető szükség volt rá, mert Borsay Samu Chorálkönyve elfogyott.

Veress Gábor, nagyenyedi kántorképző intézetünk jeles zenetanára látta azt, hogy orgonistánk jelentékeny része talán épen az orgona-kotta, hogy ne mondjam a zenei szakértelem hiánya miatt még mindig „naturice“ vagy mint újabban kifejezni szokták: „durozással“ orgonáznak és silány, ízléstelen orgonajátékokkal bosszantják a finomabb zenei ízléssel bíró közönséget és rontják a gyönyörű, egyháziasságukban magasztus chorál dallamokat, melyeket a fejlettebb egyházi zenével bíró kath. egyház is megirigyelt tőlünk; mondom — mindezeket látva: elhatározta magában, hogy egyházi énekeinket orgonára és vegyeskarra kidolgozza és a nyilvánosság elé bocsátja. Elhatározását megvalósítva kiadatta fenniti művét nem haszonvágyból, hanem csupán egyházunk iránt érzett kötelességtől és egyházi zenénk fejlesztése céljából. Áldja meg az Isten érette!

Chorál könyvét áttanulmányoztam és örömmel tehetek tanúbizonyságot arról, hogy az valóban sikerült.

A mű nemcsak orgona-kisérletül, hanem egyszersmind vegyeskaroknak is lévén szánva, kiváló gondot fordított írója a helyes szolamvezetésre és az akkordoknak szabályos összekötésére. Legfőbb törekvése odairányult, hogy a gyakori és helyesen alkalmazott modulációk még változatosabbá tegyék, jobban kidomborítsák a gyönyörű dallamokat. Harmonizálásán a nemes egyszerűség és változatosság szépen párosulnak egymással. Legfőbb érdeme azonban az, hogy a középs tehetőségű orgonistánk is hamar megtanulhatják, mert nagyon könnyűek. Az összhangzatok szépsége és változatossága még a laikus közönséget is megragadja.

Az egész gyűjtemény három részből áll. Az első részben van 27 dicséret, a másodikban 6 temetési ének és a harmadikban a zsoltárok következnek. Toldalékok képeznek a magyar nemzet hazafias imái: Erkel Hymnusa és Egressy Szózata.

Kár, hogy nem illesztett hozzá még néhány elő- és utójátékot is. A dicséret és zsoltár veressorok, zenei mondatok közül szándékosan hagyta ki az oda nem illő közjátékokat (interludiumok), mik a magasztos dallamok egységét megbontják és amelyek révén bosszantó ízléstelenségek kerülnek ki némely orgonista kezei alól.

Midőn Veress Gábor Chorál-könyvét jó lelkiismerettel melegen ajánlom az érdeklődők figyelmébe, egyszersmind legyen szabad ünnepélyesen felkérnem egyházközségeink ügybuzgó lelkipásztorait egyházi zenénk s ezzel együtt isteni tiszteletünk magasztosabbá, szebbé tétele érdekében: méltóztatnának kántor-tanítóikat arra buzdítani, hogy egyházi énekeinket a hangszerek királynőjén, az orgonán ne „naturice“ vagy „durozva“ kísérik, hanem használjanak gondosan, művésziességgel és mégis könnyen kidolgozott orgona kíséretet, mint aminő a Veress Gábor Chorálkönyve.

Csak művészek szabad kotta nélkül játszania. mi egyszerű kántortanítók használjuk a tekintélyes mesterek műveit. Ezt kívánja tőlünk egyházunk méltósága.

Maros-Vásárhelyen.

Nagy László,
kántortanító.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk jelen száma az általános munkás munkaszünet miatt egy napot késést.

A br. Bánffy- és gr. Teleki-családokat nagy gyász érte: gróf Teleki Ferencné szül. br. Bánffy Anna 31 éves korában f. hó 7-én elhunyt. A meghaldogult egyetlen gyermeke volt br. Bánffy Ernő és neje gr. Eszterházy Ceciliának s így huga br. Bánffy Dezső főgondnokunknak. Temetése f. hó 10-én volt Kolozsvárt, hová Kolozsborsárról hozták a drága hamvakat. A temetésen, hol a gyászszertartást *Kenessey* Béla végezte, ott volt az erdélyi arisztokrácia teljes számmal, ott egyházkerületünk igazgatótanácsa, a theol. és kolleg. tanárkara. Mi is sietünk kifejezni egész egyházkerületünk őszinte, igaz részvétét a mélyen süjtött nemes család iránt. Lelki szükség ez reánk nézve azok iránt, kik egyházunknak mindig önzetlen vezető munkásai sorában álltak. Részvétünkön túl hadd szolgáljon a fájó szívek vigasztalásául az a mélységes Isten-ige, mely szól: „Az úr megpróbálja azokat, akiket szeret“.

Püspöki körút. Az erdélyi reformátusok püspöke, dr. Bartók György szept. hó 28-án az udvarhelyi egyházmegyébe érkezett és annak egynehány egyházközségét meglátogatta. Megérkezése alkalmával a bögözi vasúti állomásonnál Ádám Albert vármegyei főjegyző fogadta, azon reményének adva kifejezést, hogy ez a látogatás még szorosabbra fűzi az egyes felekezetek között fennálló jó viszonyt. A püspök hangsúlyozta válaszában, hogy a református vallás mindig ápolta, s jelenleg is hathatósan közreműködik, hogy a felekezeti béke áldásai alatt, a magyar nemzet megerősödjék. Az állomásonnál, hosszú kocsisortól kísérvé, Ugron János ref. kollegiumi főgondnokhoz hajtattott a püspök, a hol ez alkalomból kifolyólag nagy ebéd volt. Itt fogadta az egyházmegyei papság tisztelgését Vajda Ferenc esperes vezetése alatt; úgyszintén a helybeli egyház tisztelgését Kádár Dénes adminisztrátor vezetése alatt. Ebéd után Agyagfalvára ment át a püspök egyházvizsgálatra. Ugy a Bögözbe való bevonulásnál, mint az agyagfalvi uton a két község ifju legényeiből alakult banderium vezette a püspököt. Agyagfalva között a templom előtti díszkapunál Kiss Károly fogadta az egyházközség nevében. Vizsgálat előtt istentisztelet volt, melyen dr. Bartók püspök tartott nagy beszédet a zsúfolásig megtelt templom közönsége előtt. Szept. 29-én a székelymagyarosi kicsiny, de díszes szép templomot szentelte fel, mely alkalommal az imát Kádár Dénes nagygalambfalvi pap, az ünnepi beszédet Vajda Ferenc esperes és a felszentelő imádságot a püspök tartotta. Ez a nap nemcsak a kicsiny Magyarországnak volt ünnepe, hanem a körüllevő faluknak is, a honnan igen nagy számban jöttek el az ünnepélyre. Az új templomban 7—800 ember vett urvacsorát, melyet Menyhart András és Csutak István lelkészek osztottak ki. A papságnak és tanítóknak a püspök és az esperes osztották ki az urvacsorát. Istentisztelet végeztével a székelyudvarhelyi ref. kollegium Gönczi Lajos igazgató és a tanítói testület Gyerkes elnök vezetése alatt tisztelgett a püspöknel. Közébed után ismét Ugron János vendégszerető házához tért vissza. Hétfőn d. e. Bögözben, d. u. Nagygalambfalván tartott egyházvizsgálatot a püspök, mindkét helyen istentiszteletet is tartva. Ugy Bögözben, mint Nagygalambfalván igen lelkes fogadtatásban részesült. Október hó 1-én Székelykeresztúr került vizsgálat alá. Oda vonaton történt a megérkezés. Az állomásonnál felállított díszkapunál Jakabházy Samu főjegyző fogadta a község nevében, honnan Gyárfás Endre négyes fagatán óriási embertömeg által kísérvé vonult be a községbe. A ref. templom előtt egy más díszkapu volt és ott Karácson István üdvözölte az egyház nevében. Megérkezés után Gyárfás Endre úri házában volt villás reggeli. Az istentiszteleten itt is a püspök predikált, amely körülmény zsúfolásig megtöltötte a tágas templomot. Istentisztelet után a küldöttségeket fogadta a püspök. Igen kedves jelenet volt az, hogy az éppen ott időző Lányi kath. püspök meglátogatta Bartók ref. püspököt, amit Bartók azonnal viszonzott. Természetes, hogy az unitárius papság Lőrinczi István, és a kollegium Pap Mózes igazgató vezetése alatt szintén tiszteltek, Ezenkívül tiszteltek még: a járási szolgabíró, a község, képezde, állami iskola. Ezután folyt le az egyházvizsgálat. Két órakor közébed volt, melyen díszes női és férfi társaság vett részt. Ebéd végeztével Fiafalvára vonult át a püspök, hol Ugron Zoltán vendége volt. Itt a házi asszony igen kedves meglepetésben részesítette a püspököt. Öt kis gyermeke a kastély lépcsőzetén egy-egy virágcsokorral várta a püspököt, amit ártatlan szívből fakadó éljen kiáltás mellett nyújtottak át a főpásztornak. Meg sem pihenve, azonnal kezdetét vette a templomozás, melyen részt vett az egész Ugron család, élén özv. Ugron Jánosnéval. Ezután pedig az egyházvizsgálat ejtetett meg. Este Ugron Zoltán adott fényes vacsorát a püspök tiszteletére. Ezzel be is fejeződött a Bartók püspök körútja és este 11 órakor visszatért Kolozsvárra. A teljesség okáért nem hallgathatjuk el, hogy az egyes egyházakban mindenütt rendet és pontos ügyvezetést talált a püspök; megjelenése és buzdításai bizonyára áldásos nyomokat hagytak hátra a gyülekezetekben.

Igazgatótanácsai ülés lesz f. hó 17-én. Ez ülés az utolsó rendes havi gyűlése az Ig-tanácsnak az egyh. ker. közgyűlés előtt. Ezen kerülnék tárgyalásra és megállapításra az Ig-tanácsnak a kerületi közgyűlés elé terjesztendő különböző jelentései és javaslatai, melyek — mint értesülünk — jóelőre kinyomatva tanulmányozásra

meg fognak küldetni a közgyűlési tagoknak. Helyesen. Ily nagyjelentőségű dolgokban kell, hogy mindenki előre ismerje a javaslatok pontos szövegét. Csak így lehet a határozat megnyugvást keltő.

A theol. tantervrevízió ügyében f. hó 1-én Antal Gábor püspök elnöklété alatt szűkebb bizottsági ülés volt Budapesten, Radácsi György, Erőss Lajos, Nagy Károly, Csizmadia Lajos, B. Pap István th. tanárok részvételével. A kerületek javaslataiból a tanácskozás megállapította az egységes tervezetet, mely most már megküldetik az egyes theol. akadémiákhoz s azok megjegyzéseivel kerül majd a jövő tavaszi E. Tanügyi bizottság és a Konvent elébe.

Megdöböntő jelenség. A napokban az a hír kelt szárnyra némely lapok nyomán, hogy az aradi kir. ügyészség Bárdy Ernő mezőberényi evang. lelkész ellen nemcsak vadat emelt törvényelleni izgatás címén, az illetőt le is tartóztatta azon indítványa miatt, melyet az egyh. megyei közgyűlésen tett az Apponyi iskola-törvényének a prot.-sokra nézve sérelmes részeit megváltoztatására. A letartóztatást ugyan később megcáfolták, de a vádindítvány úgy látszik tényleg megtörtént. Pedig Bárdy indítványát elfogadta a közgyűlés s hasonlókat még kerületek is határoztak. Ime, már a törvények törvényes úton való reformjára sem szabad törekedni, ha az — kath. érdekeket sért. Az ügyészséget elkábította a „tömjénfűst“. Mi lesz ebből? Megdöbbenve gondolunk a jövőre. Ugy látszik kezdődik a modern prot. üldözés. A Szelepcsényiek új korszaka következnek!

Miniszter által kitüntetett tanár. Többször hírt adtunk arról az áldásos munkálkodásról, melyet a marosvásárhelyi kollegiumunkban Paál Gusztáv tanár aa. a Bethlen Gábor ifjúsági körrel végez a szegény tanulók felsegélése és ruházása körül. A lelkes tanár szép munkájának híre a közoktatásügyi miniszteriumba is eljutott s mert a mult iskolai esztendőben is 41 szegény tanulót öltöztetett fel, a miniszter leiratban köszönetét fejezte ki Paál Gusztáv tanár aának „a népoktatás iránt tanusított ezen hazafias áldozatkészségeért.“

Köszönetnyilvánítás. A vallásos buzgóságáról s ezen alapuló jótékonyágáról, áldozatkészségéről széles körben ismert urnó: Wersényi Róza, selmechányai óvónő, az istenháza iránti buzgó szerelmének újabb kiváló jelét adta, a midőn elhunyt felejtethetetlen szerettei kedves emlékének áldozva, karácsonfalvi fiók egyházközségünk részére három darab értékes — china ezüst — urasztali szent edényt: két tányért és egy poharat ajándékozott.

A jó tett önmagában bírja jutalmát. Fogadja a nemesszívú urnó e helyen is egyházközségünk hálás köszönetét. — Kelt Bázásboocsárdon, 1907. szeptember 7-én. Kovács Károly, ev. ref. lelkész.

Nyilvános köszönet. Ezen köszönetnyilvánítást nem azon okból teszem, mintha hinném, hogy az illetők kedvelik neveiknek a nyilvánosság előtt való mutogatását, mert tudom, hogy a jó és nemes cselekedet nem a nyilvánosságban, hanem a lélekben találja jutalmát; hanem cselekszem saját magam megnyugtatásáért, hogy így bárki is, ha valami megjegyezni valót tud, fejezze ki akár nekem személyesen, akár a nyilvánosság útján. Ugyanis patai nőegyletünk az áll. isk. gondnokságával egyetértőleg évek óta gondoskodik a község szegényei, de legkivált a vidéken lakó szegénysorsú tanköteleseknek a patai áll. iskolánkban való tanulhatásáról. A tanulhatás alatt értendő a szegény tanulók felruházása, taneszközökkel való ellátása, lakás és élelmezésről való gondoskodás. Ezen célunk elérhetése végett folyó év augusztus 11-én fenkölt keblű és nemesen gondolkodó elnöknőnk méltóságos gróf Horváth Tholdy Rudolfné, született gróf Vass Rákhel vezetése alatt táncvigalom rendeztetett, melynek tiszta jövedelme, levonva a kiadásokat a bevételből 198 kor. 10 fill. Ezen szép siker elérhetéséhez hozzájárultak: gróf Bánffy Miklós főispán 50 kor., gróf Horváth Tholdy Rudolf és neje 40 kor., br. Bornemisza Elemérné 10 kor., Aczél Elemérné 10 kor., gróf Teleky Géza 20 kor., dr. Góth 10 kor., gróf Bély György 20 kor., Hankó Veres Károly 16 kor., br. Bánffy Ferenc 25 kor., gr. Vass Béla 10 kor., méltóságos Zeyk Károly 10 kor., Pozsár Pompejus 5 kor., Reák János 5 kor., Farkas Albertné 9 kor., Szukhán nővérek 4 kor., Gálfalvi István és Sándor 4 kor., Nuridsán Geróné, Schmid Gusztávné, Hadermen Mihályné, Lázár Lajos és Albert 3—3 korona, Buzeskó Miklós, Vilford

Eduárd, Onács Sándor, Fekete Antalné, Pungur nővérek, Móza Lászlóné, dr. Csiky Aladár, Fülöp Károly és Sándor, Kálmán Lajos, dr. Ule Miklós 2—2 korona, Hilbert Stefanie, Farkas Arpád, Ujvarosi Odön, Viski Dezső, Kozma Albert 1—1 koronát, Kiss Péterné 3 korona. A nőegylet és gondnokság céljainak elérhetése érdekében fogadják hálás köszönetünket. Pata, 1907. augusztus hó. Kiss Péterné, pénztáros.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4497—1907.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseihez.

Miután az új egyházi törvények életbeléptetése óta már többször fordult elő az az eset, hogy a pályázati kérvényeket átvizsgáló és a folyamodó lelkészek jogosultságát megállapító egyházmegyei bizottságok egyes pályázókat kizártak a választhatók sorából, mert szolgálati btzonnyítványukban a II. t.-c. 16. §-ának megfelelőleg, nem volt igazolva, hogy „az illető pályázó nem áll fegyelmi vizsgálat, vagy választhatósági jogát felfüggesztő ítélet hatálya alatt“ felkérjük nagytiszteletű Esperes aait, szíveskedjenek a pályázati célból kért szolgálati bizonyítványokat a hivatkozott törvényszakasz rendelkezése értelmében kiállítani.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. szeptember hó 19-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső
elnök.

Ifj. Péter Károly
titkár.

Sz. 4831—1907.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyenyedi ref. Bethlen-kollegium főgimnáziumánál az erdélyi ref. egyházkerület folyó évi november 9-ik és következő napjain tartandó közgyűlésén egy nyugalomba vonulás folytán megüresedett rendes tanári szék fog választás útján betöltetni. Pályázhatnak a magyar-német szakkól képesített református vallású egyének.

A tanszék javadalma évi 2600 kor. alapfizetés és öt ízben öt évenként 600—600 kor. ötödéves korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött rendes tanári évek 10 év keretén belül beszámíthatnak; ezenkívül 600 korona szálláspénz, esetleg természetben való lakás. A fizetés havi-, a szálláspénz félévi előleges részletekben utaltatik ki.

A kollegiumban levő tisztségeket (officiumok) választás esetén az illető elfogadni s díjtalanul viselni köteles. A megválasztandó tanár az 1894. XXVII. t.-c. alapján létesített nyugdíjintézet jogos és köteles tagja.

A tanszék 1908. évi szept. 1-én foglalandó el.

A pályázók vallásukra, végzett tanulmányaikra, képesítettséjükre, eddigi szolgálataikra, életkorukra és hadkötelezettségi viszonyaikra vonatkozó okmányaikat, kérvényük kíséretében a nagyenyedi Bethlen-kollegium elöljáróságához folyó évi október 31-ig nyújtásuk be.

Az erdélyi ref. egyházkerület igazgató-tanácsa nevében

Kolozsvárt, 1907. október hó 4-én.

Bartók
elnök.

Dr. Kálmán János
tanügyi előadó.

Sz. 4941—1907.

Pályázat két rendes tanári állásra.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó-kollegium főgimnáziumánál üresedésben levő két rendes tanári szék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésén választás útján fog betöltetni: 1. egy magyar-latin nyelv és irodalmi, 2. egy mennyiség-tan-természettani tanszék.

A tanszékekre *ref. vallású* képesített tanárok és tanárjelöltek pályázhatnak.

A megválasztott rendes tanárok javadalma egyenként évi 2400 korona törzsfizetés, mely a szolgálati idősbég rendjén fokozatosan 3200 K-ig emelkedhetik, 5 izben 200 kor. szolgálati korpótlék és természetben való lakás, vagy ameddig lakás nem áll rendelkezése alatt, 500 kor. szálláspénz, továbbá mindenkor a megfelelő állami fizetékiegészítés.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettségüket, eddigi szolgálataikat, védköt.-lezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ref. egyházkerület Igazgatótanácsához címzett folyamodványukat a *sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó-kollegium előjáróságához 1907. október hó 31-ig* nyujtsák be.

A megválasztott tanárok jogos és kötelezett tagjai az 1894. évi XXVII. t.-c. értelmében létesített nyugdíjintézetnek.

A tanszékek 1908. szeptember 1-én foglalandók el. Az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1907. október hó 4-én.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Kálmán János
tanügyi előadó.

Sz. 4970—1907.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék espereseihez és nyomtatványkezelőkhöz.

Az egyházi adóról szóló III. t. c. 4. §. 1. 2. pontjaiban meghatározott *vagyonleltár* és *rovatos kimutatás* összeállítása céljából a konventi adóügyi bizottság által szerkesztett nyomtatványokból minden anya- és leányegyházközség részére 3—3 példányt küldöttünk az egyházmegyei nyomtatványkezelőkhöz, szétosztás végett. Felkérjük tiszteletes nyomtatványkezelő aait, sziveskedjenek azokat sürgősen szétküldeni, a szétküldött ivék árát (melyet később fogunk megállapítani) az egyes egyházközségektől beszedni s a kezelésért járó % levonásával egyházkerületünk pénztárába befizetni.

Nagytiszteletű Esperes aait pedig felkérjük, méltóztassanak utasítani tiszteletes lelkész aait, hogy minden anya- és leány-, esetleg fiókegyházközség pontos *vagyonleltárát* és a III. t.-c. 4. §. 2. pontjában körülírt s az illető egyháznak változás alá nem eső és évenként feltétlenül fedezendő szükségleteiről szóló *rovatos kimutatást* 3—3 példányban folyó évi *december 15-ig* készítsék el. Egyik példány az egyházközségnél marad, másikként az egyházmegye és egyházkerület levéltárában őrzendő meg.

Amely egyházközségek adócsökkentési segélyért folyamodnak, azoknak úgy a *vagyonleltárt*, mint a *rovatos kimutatást* még egy példányban, összesen tehát 4 példányban kell kiállítaniok s azért felhívjuk ezen egyházközségek tiszteletes lelkészeit, hogy az e célból szükséges ivéket mielőbb rendeljék meg az egyházmegyei nyomtatványkezelőnél.

Az egyházkerületi levéltárt illető példányok az egyházmegyei tanács felülvizsgálása után f. évi december 31-ig terjesztendők fel igazgatótanácsunkhoz.

Kolozsvárt, 1907 október hó 9.

Dr. Bartók György,
elnök.

Ifj. Péter Károly,
titkár

Sz. 953—1907.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az erdélyi ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe bekebelezett *homoródszentlászlói* hármas egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Díjlevélben megállapított fizetése: Lakás gazdasági épületekkel és 488 □ öl kerttel. Földhaszonélvezet: szántó 4 hold, 1289 □ öl, kaszáló 3 hold, 1114 □ öl, erdő 6 hold, 1290 □ öl, miniszteri megállapítás szerint: 75 kor. Készpénz: 24 kor. Terményjövedelem pénzértéke: 557 kor. 33 fill. Munkabeli szolgáltatások értéke 20 kor. 1 fill. Jogosítványok: 6 kor. 20 fill. A hármas egyházközségből

összes jövedelem 682 kor. 54 fill. Engedélyezett levonás: 26 kor. 7 fillér. Marad: 656 kor. 47 fillér. Állami fizetékiegészítés: 943 kor. 53 fill. Együtt: 1600 korona.

Kötelességek: A szentlászlói anya-, a miklósfalvi leány- és az ábrántalvi fiókegyházakban a rendes lelkészi teendők ellátása. Lelkész a 3 egyházban egyenlő arányban felváltva köteles végezni a hétköznapi, vasárnapi istentiszteleteket. Ünnepek alkalmával első nap az anya- és leányegyházban, második nap a fiókegyházban oszt úrvacsorát.

Pályázati határidő: 1907. évi november 1. Az állomás a választás jogerőre emelkedése után, azonnal elfoglalandó és az új lelkész minden megterhelhetetés nélkül a teljes fizetés élvezetébe lép.

Kellően felszerelt folyamodványok Vajda Ferenc esperes aához küldendők Székelyudvarhelyre.

Kelt Kolozsvárt, 1907. évi október hó 4-én.

Dr. Bartók György
püspök.

Sz. 485—1907.

MEGHÍVÓ.

Kézdí református egyházmegyénk közgyűlését van szerencsém törvényeink I. t.-c. 52. § a értelmében f. évi október hó 15-én (tizenöt) d. e. 9 órára Kézdivásárhelyre, az egyházközség új bérházában levő tanácstermébe összehívni.

Tárgysorozat:

1. Ima. 2. Megnyitás. 3. Számbavétel, megalakulás. 4. Az előző közgyűlésről elhalasztott ügyek. 5. Gyámintézeti bizottság megalakítása. 6. Tanító képviselők választása. 7. Előterjesztések, indítványok. A közgyűlés alkalmával tartandó istentiszteleten imát és egyházi beszédet tart Ósz Lázár karatnai lelkész aa.

Alsócsernáton, 1907. szept. 25.

Bodor Géza
esperes.

MEGHÍVÓ.

A marosi egyházmegyébe tartozó „Bekecsalji Egyházi Értekezlet” f. év október hó 31-én (csütörtök) Nyárádselye községben reformációi emlékünnepeilyel egybekötött rendes közgyűlést tart, mely alkalomra ez úton tisztelettel meghívjuk az értekezlet tagjait és az érdeklődőket.

Tárgysorozat:

1. Reggel 10 órakor istentiszteleten imát mond Nagy Albert backamadarasi lelkész, egyházi elnök. 2. Alkalmi beszédet tart Staudner Mátyás székelytompai lelkész. 3. Elnök a gyűlést megnyitja. 4. Mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása, hitelesítése. 5. Felolvas Dengel Géza nyárádmagyarosi lelkész, jegyző. 6. Szaval Horváth József jeddi tanító. 7. Egyháza történetét előadja Simon Gábor nyárádselyei lelkész. 8. A következő gyűlés ideje, helye és tárgysorozatának megállapítása. 9. Esetleg előforduló bejelentett vagy sürgős indítványok tárgyalása.

Tisztelettel kéretnek lelkész atyánkfiai, hogy egyházközségeikben lakó világi tagtársainkkal sziveskedjenek e meghívót azonnal közölni.

Gyülekezés és közebéd a parókián.

Backamadaras, 1907. október kó 2.

Szántó Elek
világi elnök.

Nagy Albert
egyházi elnök.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A theol. fakultás Előljáróságának Emlékirata a fakultás vagyoni autonómiája tárgyában.

Méltóságos állandó Igazgatótanács!

Theol. fakultásunk Előljárósága tisztelettel vette a Mélt. Ig. tan. 4856 sz. leíratát, amelyben azon többrendbeli bizottsági előmunkálatok s igazgatótanácsi előterjesztések szíves közlése mellett, amelyek idevonatkozóan történtek, theol. fakultásunk vagyoni konszolidációjára s vele kapcsolatban a fakultás esetleges autonóm vagyonekezelésére, előljárósági szervezetváltoztatására és tanári fizetésrendezésre, a kivitel módzatait is részletesen feltüntető javaslatot kér.

Előljáróságunk a kérdés többoldalu előkészítése alapján folytatott ismételt tanácskozásai eredményeképpen a következőkben teszi meg tiszteletteljes javaslatát:

I. Alapelvek.

1. Az előmunkálatok egyik alapelve: a fakultás vagyoni autonómiája elől Előljáróságunk nem kíván elzárkózni, bár tagadhatatlan, hogy e nagy felelősséggel és sok munkával járó feladat Előljáróságunk minden tagjára, de főként tanár-tagjaira sok új adminisztratív munkát, gondot és felelősséget ró. Az ez alól való mentesítés, a főiskolai oktatás és tanulmányok érdekében, volt alapja fakultásunk alapításakor annak az intézkedésnek, mely az intézet vagyonekezelését közvetlenül az egyházkerület által eszközölte, sőt a belső gazdasági (háztartás, internátus és konviktus) ügyek kezelésére is önálló gazdasági gondnokot (dr. Kádár János személyében) alkalmazott. Ez állás munkája, főleg az internátus befogadó képességének fokozása érdekében, előbb az igazgatóra, legutóbb pedig, az igazgató túlterhelése következtében, a tanárookra hárítottát át, de az így nyert anyagi előny sem mutatkozott elegendőnek az intézet anyagi ügyeit a lejtőn feltartóztatni. Méltányolván tehát Előljáróságunk egyfelől a korábbi előterjesztések pontjaiban felhozott indokokat, másfelől erdélyi egyh.-kerületünk tanintézeteinek bevált régi tradícióját, mely a tanárt és Előljáróságot az intézet anyagi ügyeinek is munkás s a társadalom támogatását is kieszközőlő gondviselőjéül követeli: készséggel nyilatkozunk hajlandóknak a fakultás vagyoni ügyeinek is autonóm kezelésére. Csak természetesen található azonban, ha ezen vállalkozási készségünket ahhoz a feltételhez kötjük, hogy a most rendelkezésünkre bocsátandó anyagi eszközök oly mérvűek legyenek, hogy hűséges sáfárkodás s egyházi társadalmunknak, esetleg a magyar államnak is remélt támogatása mellett, emberi számítás szerint elégségeseknek mutatkozzanak egy oly főiskola korszerű színvonalon tartásához, melynek —

mint a miénknek — alapításához és céljához fűződő s nevében is kifejezésre juttatott tradíciója a helybeli Ferencz József tud. egyetemmel való kapcsolat s így hazai theol. akadémiánk közti különleges hivatása és helyzete.

2. Ehhez képest, a midőn számba kell vennünk az anyagi erőket, csak helyeslőleg, sőt mellőzhetetlen feltételként kell hozzájárulnunk a rendelkezésünkre bocsátott előmunkálatok azon álláspontjához, mely *határozottan elkülönítendőnek tartja a theol. fakultásnak, mint tanintézetnek és mint nevelő és humanitárius intézménynek (internátus és konviktus) vagyoniát és háztartását.*

E helyes álláspontnak figyelmen kívül hagyása eredményezte fakultásunk vagyoni zavarát és tekintélyes tőkeapadását s ennek érvényesítésében kell keresnünk azt az orvosszert, amely az ellentétes érdekek elkülönítésével lehetővé teszi nemcsak a méltányos kiegyenlítést, hanem a békés fejlődést, sőt az egymás rovására nem eső megerősödést is.

3. E munkálat keretében kell megoldást keresnünk a *tanári fizetések rendezésének* elvére és keresztülvitelére is; nemcsak azért, mert egyebekkel együtt ez a kérdés is javaslatlételre hozzánk utaltatott, hanem azért is, mert az intézetnek 1. alatt említett korszerű színvonalon tartásának ez is egyik és nem utolsó mértéke.

4. Végre itt kell gondoskodnunk *Előljáróságunk szervezetének olyan módosításáról* is, mely a főiskolai tanács szervezete mellett alkalmassá tegye oly autonóm vagyonekezelésre hivatott hatósággá, melyben a tanártagok megfelelő számarányba kerülnek az egyházi és világi előljárósági tagok számához.

5. A kivitel módzatairól részletesen legvégül tesszük meg javaslatunkat.

II. Vagyon konszolidáció.

A fakultás anyagi ügyeinek az I. 1. 2. 3. pontokban jelzett alapelvek szerinti rendezésére, van szerencsénk (Lásd 337 l.) egy *normál-költségvetést* csatolni, melynek itt csak felvilágosító magyarázatára és indoklására szorítokozunk.

1. Amint látható az összeállításból is, keresztül vittük a fakultásnak, mint tanintézetnek és konviktusos internátusnak háztartása elkülönítését, megállapítva és kitéve a közös tételeknél azon hányadokat amelyek szerint a teherben részesednek; az 5., 6., 10., 11., 14. tételeknél a szigorú igazságnál kedvezőbbben számítva az internátus javára. A jövődelemből való részesedés — a Fedezet 5. és 10. tételeinél — az állammal kötött szerződés, illetőleg a Theol. Rendt szab. alapján van megállapítva.

2. A Normál-költségvetés legtöbb tétele a jelenlegi tényleges helyzetnek megfelelően van beállítva. Eltekintve a tanári fizetések és konviktusos díjak téte-

leitől — amelyekről alább részletesen szólunk — változás csak abban van, hogy

A) *A Szükségletben*

a) 5. tétel alatt az autonom kezelés mellett szükségessé váló ügyvéd számára évi 300 K tiszteletdíjat állítottunk be;

b) a 6. tétel alatt az orvos-közegészségtan tanár tiszteletdíját nagyon mérsékelten 100 K-val emeltük, eleget akarván tenni a m. kir. közoktatási miniszter azon rendeletének, mely a közegészségtan előadásáért legalább 200 K honoráriumot állapít meg;

c) a 12. tétel alatt adó és illetékek címén a jelenlegi költségvetésben szereplő 336'45 K-át az ez évvel megszűnt 180 K. járadíj leszámítása dacára is 900 K. ra emeltük, számítva egyfelől a bolthelyiségek 3 év múlva megszűnő adómentességére és a kilátásban levő aszfalt-járda elkészültével újra beillesztendő járadádjára.

d) A 15. tétel alatt Tápiintézeti élelmezésre megtartottuk az 1906/907. évi eredményt, egy újú élelmi cikk szükségletét 222 K.-ban, mivel némely cikkek-nél sikerült kedvezőbb szállítási feltételeket érni el, s máskülönb is joggal számíthatunk az ellenőrzés szigorítása folytán az egyensúly megtartására.

B) *A Fedezetnél* a tanintézet számára felveti egyházkerületi segély emeltetett 19.000 K.-ra és az Internátus számára átutalt Baldácsy- és Gecse-alap 5000 K.-ás segélye vétetett számításba, — mindkettő az 1907. évi május 26-án tartott ker. közgyűlés határozatának megfelelően.

3. Mellékelt Normál-költségvetésünk Szükségleti rovatában a jelenlegi állapothoz mérten legnagyobb eltérést az 1—2. tételekben felvett *tanári fizetések* mutatnak. A tanári fizetések rendezésére nézve javaslatot tenni, Előjárásunk külön szám alatt is felhivatott. Megoldását azonban természetesen a költségvetés keretében kellett keresnünk. S így javaslatunkat és indokolását itt kell adnunk.

Azt a theol. tanári fizetést, mely fakultásunk felállítása alkalmával megállapított volt (két alapfizetési fokozat 3000 és 4000 K., s négy ízben esedékes 400—400 K ötödéves korpótlék) s amely akkor az összes hazai theol. akadémiák tanári fizetéseit jóval meghaladta: azóta túlszárnyalta nemcsak az idők követelménye, hanem régen meghaladta a valóságban is a debreseni theol. akadémia, sőt a legújabb fizetésrendezéssel elérték a gymn. tanárok is. Fakultásunk tanárai és előjárósága azonban, tekintettel a kerület és intézet nehéz pénzügyi viszonyaira is, az ismételt tisztviselői fizetésrendezések kapcsán is, egész a legutóbbi időkig sohasem tettek lépéseket a jogos igények érvényesítésére s megelégedtek a kerület azon önkéntes intézkedésével, hogy 1899—900-ban az alsóbb fizetési fokozatok megszüntetésével az alapfizetés egyformán 4000 K-ban állapított meg.

A korszerű jogos igényt a theol. tanárok fizetésére nézve, azóta az egyetemes zsinat a VI. t.-c. 112. §-ában úgy szabályozta a jogakadémiai tanárokéhoz viszonyítottan, hogy az „nem lehet kevesebb, mint az állami jogakadémiai tanárok fizetése.”

Az áll. jogakadémiai tanárok fizetése pedig jelenleg áll:

a) 5 szolgálati éven alól . . . 4800 K alapfizetés.
b) 5 szolgálati éven felül . . . 5400 K alapfizetés.
c) 10 szolgálati éven felül . . . 6000 K alapfizetés.
és d) 5 évenként 5 ízben esedékes 400—400 K korpótlék, úgy, hogy 25 évi szolgálat után a végző fizetés 8000 korona.

A tiszáninnyi egyházkerület a sárospataki theol. akad. tanárok ez igényét 1907. május 28—30-án tartott közgyűlése 18 jksz. határozatával nemcsak megállapította, de ki is mondta, hogy amint az állam a felekezeti jogakadémiai tanárok fizetését az állami tanárok fennebb jelzett fizetésére kipótolja, azonnal

a theol. tanárok fizetése is hasonlóképpen felemel-tetik és pedig visszamenőleg 1907. január 1-től kezdve; addig is 400—400 K drágasági pótléket folyósítva számukra.

Ily mérvű rendezést kezdett meg s vizz keresz-tül értesülésünk és minden valószínűség szerint már ez őszi közgyűlésén a tiszántuli egyházkerület is debreceni főiskolája akad. tanáira nézve. Tárgyalás alatt van az ügy a budapesti theol. akad. tanáira nézve is a dunamelléki egyh. kerületnél s bár csak tavaly történt fizetésrendezés a pápai főiskolánál, e törvényszerű igény megadása érdekében ott is foly az új előkészítés.

A mi fakultásunk tanárai számára, részint alapításhoz fűződő tradíciói, részint az intézet egyetemi kapcsolata s ebből folyólag a theol. akadémiák közt elfoglalt különleges helyzete alapján joggal lehetnénk és kellene, hogy legyünk még magasabb igények szószólói; de tekintve azt, hogy fakultásunk tanárai, miként a multban, úgy most is, ha kell, szenvedőleg is részt kívánnak venni az intézet és egyházkerület anyagi ügyeinek jobbrafordítása nagy munkájában s így inkább a jövőnek biztosítani azt, amiről most önmegtágadással a maguk részéről lemondanak: a tanári fizetések rendezése tekintetében javaslatunkat most csak az elutasíthatatlan szükség s legkisebb fokú méltányosság korlátai közé szorítottuk.

Javaslatunk, melynek számszerű eredményeit a normálköltségvetésbe bele is illesztettük az, hogy továbbra is megtartván fakultásunkon a rendes tanár kezdő-alapfizetését 4000 koronában, az eddigi négy ízben esedékes 400—400 koronás ötödéves szolgálati korpótléket 5 ízben méltóztassék a kerület folyósítani s így annak végösszegét 2000 koronában állapítani meg. Továbbá az áll. jogakadémiai tanárok alapfizetésének különbözetét és annak további emelkedését biztosító részleteit fakultásunk rendes tanárainak oly módon méltóztassék biztosítani, hogy a 800 K kezdőfizetés különbözetét 10 évi szolgálat után, a további két 600 koronás fizetésfokozati emelkedést pedig a 15, illetőleg 20-ik szolgálati év betöltésével folyósítsa.

Ilyen módon bár az élvezett összjavadalom fakultásunk tanárainak hátrányára személyenként 20,000 K különbözetet fog kitenni a jogakadémiai tanárokéval szemben, mégis el lesz érve az, hogy 1-ször tanáraink már ezidő szerint — az idősebbeket véve — 20% fizetésemelésben részesülnek, ami a jelen drágasági viszonyok közt elodázhatatlan is s bizony soknak sem is mondható; 2-szor hogy a jogakadémiai tanárokkal ugyanazon törvényszabta végző fizetéshez jutnak és 3-szor hogy a legtekintélyesebb fizetésemelkedéshez oly időben jutnak, amikor azt a családi viszonyok leginkább megkövetelik.

Amennyiben valamelyik tanárnak lakáspénzhez lenne igénye: arra nézve már most alkalmazásba veendő a VI. t.-c. 112. §-a.

A fizetés ilyen rendezésének időpontjául 1907. szept. 1. állapíttassék meg.

Feleslegesnek tartván a tanári fizetésrendezés ezen módjának további indokolásával foglalkozni: csak az a kérdés van itt még hátra, hogy *megbirja-e ezt az intézet háztartása?*

Hogy megbirja a költségvetési egyensúly minden megzavarása nélkül: annak igazolásul van szerencsénk (Lásd 338—9. oldalon!) egy kimutatást csatolni ide, melynek tanúsága szerint a mostani keretekben és a most rendelkezésünkre álló anyagi erővel, a legterhesebb esztendő is 2168 korona évi költségvetési többlettel irányozhatjuk elő; 1930-ra pedig 142 ezer korona tőkegyűjtés mellett, évi 20 ezer koronányi évi felesleg mutatkozik.

4. Vagyonügyeink konszolidációjának további fontos kérdése a *konviktus-internátus*. Ennek pénzügyi

egyensúlya elhatározólag függ a konviktusi díjak megállapításától. Normál-költségvetésünkbe ezeket — a mint az eddigiekkel való összehasonlítás azonnal mutatja tekintélyesen felemelve állítottuk be. Ennek indokolásával tartozunk.

Indokolását képezi egyfelől egy szomorú negatív eredmény. Az, hogy a lefolyt 12 év alatt éppen a konviktus-internátusi díjak példátlan alacsony volta azt eredményezte, hogy 150.000 K-át meghaladó tőkét kellett leírni fakultásunk alaptökéjéből. Másfelől az, hogy az *általosan* tul-olcsó ellátás állandóan éreztette hatását abban, hogy kisebb-nagyobb számmal, de állandóan volt ifjúságunknak olyan — ha nem is nagy — kontingense, amelyet igazi benső hivatottság nélkül a tanulói évek alatti megélhetés olcsósága csábitott az intézetbe. Ennek az állapotnak fenntartása többé-kevésbé igazolható volt addig; míg kerületünk papszükségben volt s ekklézsiáink nagy száma lelkész nélkül szűkölködött. Ma azonban már ott állunk, hogy már-már a tultermelés veszélye fenyeget. Itt az ideje tehát, hogy a többé nem indokolt anyagi túláldozatot a kerület beszüntesse s ezzel együtt a papságra készülő theol. ifjúság anyagának színvonalát is emelje.

Positív indokolását képezi az a tény, hogy ma már Kolozsvárt évi 400 K-án alól lakást, fűtést, teljes — és pedig jó — élelmezést és főiskolai tanítást várni nem lehet. Mióta csak fennáll intézetünk, teljes ellátási díjaink is mindig tekintélyesen alatta maradtak az ellátásra tényleg kiadott összegeknek, a kedvezményes helyek pedig mindig ezerekre sőt gyakran 10 ezeren felül emeltek az intézet vagyonából pótolta konviktusi és internátusi díjak hiányát. Az az enormis drágaság pedig, mely az utóbbi évek lassu emelkedése után, ez év folyamán kiütött s fájdalom, még mindig növekvő irányzattal — ha egyébb nem volna is, kényszerítenek a díjemelésre, hiszen a legtöbb cikk, így a tej, fa, hús stb. ára 50—80%-al emelkedett. Akit tehát szegénysége mellett értelmi és erkölcsi kiválóságai segélyezésre nem ajánlanak: attól meg kell követelnünk bár annak a teljes díjnak a megfizetését, amelybe az ő ellátása kerül. Így kellett a teljes díjat évi 400 K-ban állapítanunk meg. Ily díjjal vettünk számításba 30 tanárjelöltet (ebből 18 állami ingyenes) és 40 theologust. A theologusok közül másik 40-et $\frac{1}{2}$ díjjal, évi 200 és tized $\frac{1}{4}$ díjjal 100 K konviktusi díjjal, fenntartván a kedvezményesekre az utóbbi ker. gyűlés azon határozatát, mely őket még 40 K internátusi díj fizetésére kötelezi.

Ez a számítás csak akkor válik irreálissá, ha nem lesz 40 évi 400 K-t fizető theologus. Azonban azt a különbözetet, amely az így elmaradó bevétel és megkevesbedett tápintézeti kiadás közt fennmarad, fedezni fogja az előirányzott 2483 K évi felesleg és a Bethlen-kollégiumtól járó 3180 K ösztöndíj cél szerű megosztása, amelyre nézve éppen erre való tekintettel tisztelettel kérjük is a Mélt. Igazgatótanácsot, kegyeskedjék a ker. közgyűlésnek olyan előterjesztést tenni, hogy a Bethlen-kollégiummal kötött idevonatkozó megállapodás revisio alá vétetvén a stipendiumok egy része több kisebb összegűre osztassék.

Amennyiben azonban még ezek dacára is a konviktus költségvetésének egyensúlya ingadozna: éppen ez a tér az, hol a társadalom támogatása is a siker legnagyobb reményével igénybe vehető, amire megfelelő társadalmi eszközökkel maga az ifjúság, a tanárkar és Előljáróság is bizonyára törekedni fog. De segíthet rajta bizonyos mértvíg az egyházkerület is, ha a papképzés céljaira tett, de jelenleg más célokra használt ösztöndíjakat, alapokat rendeltetésüknek visszaadja. Végre számításba kell vennünk a segítség azon módját is, mely abban jelentkezik, hogy a tanárnövendékeken kívül más prot. egyetemi hallgató

kat is felvehessünk az üresen maradó helyekre a teljes díj fizetése mellett. Ez míg egyfelől az internátus-konviktus költségvetésére lesz jótékony hatása, addig másfelől alkalmat ad arra is, hogy egyházunk nevelői hatását más karokon tanuló egyetemi hallgatók által is érvényesítsük az életben, ami magában is fontos megvalósítandó feladat.

5. Hogy az autonom vagyongazdálkodással együttjáró munkák tiszteletdíjára a költségvetésbe az ügyvéd 300 K-ján kívül ez alkalommal semmit sem vetünk fel, sőt a könyvtárnok eddigi 200 K honoráriumát is töröltük: annak magyarázata az, hogy

a) a pénzkezelést pénzügyosztályra kívánjuk bízni; b) az officiumokat a tanárok a tervelt fizetésrendezés mellett késznek nyilatkoztak díjtalanul végezni, legalább addig, míg a Kenessey Béla személyi pótlékának (1200 K) felszabadulásával erre fedezet nyílik meg. Addig egy tanár az igazgatóság, egy a gazdasági felügyelet, egy a könyvtárnokság, egy az internátus és konviktus vezetését, egy pedig az előljárósági és tanárkari jegyzőséget s így nagyban azonos terhű munkát fog díjtalanul teljesíteni.

6. Ezek alapján és feltétele mellett Előljáróságunk biztosítva látván az intézetnek a jelen keretben való fenntartását, sőt fejlesztését, a vagyongazdálkodás autonóm kezelését is készséggel elvállalni hajlandó, ha a kerület bölcsessége úgy határoz.

Ehhez azonban szükséges

III. A theol. fak. Előljárósága

mai szervezetének olyan átalakítása, a mi a főiskolai tanács törvényes szervezete mellett VI. t. c. 117. §. b) a vagyongazdálkodásra alkalmassá tegye. Erre nézve Előljáróságunk külön felterjesztésben is megtette azon javaslatát, hogy fakultásunk Előljárósága 15 taggal szerveztessék; és pedig hivatalból tagjai legyenek: 1. A püspök és a legidősebb világi gondnok (status-curator) és a fakultás 5 rendes tanára; 2. az egyházkerület által választott négy egyházi és 4 világi tag. Jog-és hatásköre pedig, míg a fakultás „Törvényei és Rendtartási Szabályzata” revisiójában a kerület állandó jelleggel szabályozza, ideiglenesen legyen az, ami a kollégiumok Előljáróságai számára megállapítva van.

IV. A vagyongazdálkodás autonómia kivitele,

illetőleg a vagyongazdálkodásnak a kerülettől való átvételére nézve a legegyszerűbb eljárás az lenne, ha a kerület az összes ingó és ingatlan vagyont terheikkel, hozadékaikkal és kötelezettségeikkel együtt az Előljáróságnak 1908. január 1-én átadná, megszabadítván természetesen a kerület más ügyleteiből esetleg rajtuk levő terhektől, az államsegélyből való állandó évi 19.000 K. járadékot és a konviktus 5000 K.-ás segélyét pedig évnegyedi előleges részletekben utalná át a fakultás pénztárába. Ennek a tőkék autonóm kezelésben magasabb kamatláb mellett való gyümölcsözőtetésén kívül az az előnye is lenne, hogy az a 400.000 K.-nyi tőke, mely most talán a ker. közvagyonában tőkekamat-adómentességet nem élvez, hozzájutna e mentességhez, mint iskolai alap.

Ha azonban a kerület jelenleg nem volna abban a helyzetben, hogy a 400.000 K. alaptőkét egészben kiadja: annak kamatait használja fel a theol. fak. épületén levő amortizációs kölcsön törlesztésére s csak a fennmaradó részt adja ki az Előljáróságnak. Hasonlóan a Bocskay-tér 3. sz. bérház kezelését is megtarthatja a kerület, csak a bérjövedelem tisztán megmaradó részét szolgáltatván ki előleges részletekben.

Mindazonáltal kívánatosnak látszik, hogy az alaptökeből legalább 50—100.000 K. már azonnal kiadassék az Előljáróságnak, hogy ennek magasabb kamatoztatásával behozhassa azt a kamatvesztést, mely

annak folytán éri, hogy kénytelen lesz e tőke egy részét mint forgótőkét használni fel az előlegesen teljesítendő fizetésekre.

Ami az átmenet kérdését a konviktusi díjakra vonatkozólag illeti: erre nézve vagy azt kell elrendelni a kerületnek, hogy azok már 1908. január 1-től kezdve az eléterjesztés értelmében lesznek szedendők, vagy valamely alpból egyszersmindenkori segélylyel kell fedeznie a konviktus-internátus azon deficitjét, mely a költségelőirányzat és az ezen iskolai évre való felvétel tényleges eredménye közt jelentkezni fog.

Egyébként az átmenet részleteinek megállapítására nézve alapos előterjesztést mi annál kevésbé tehetünk, mert sok olyan dolog homályos, vagy ismeretlen előttünk, mely összefügg a kerületi pénzkezelés belső ügymenetével. Éppen azért a ker. közgyűlés elébe terjesztendő idevonatkozó előterjesztés konkrét szövegezését a Mélt. Ig. Tanács bölcs belátására bízuk, megelégedvén a magunk részéről a fennebb előadottakkal.

Ezek alapján tisztelettel kérjük a Mélt. Igazgatótanácsot, hogy e felterjesztésben foglalt javaslatainkhoz hozzájárulván, méltóztassék a Főt. egyházkerületi közgyűlés elébe terjeszteni munkálatunkat, elfogadásra ajánlva a következő határozati javaslatot:

Határozati javaslat

a Theol. Fakultás vagyoniügyi autonómiája s azzal kapcsolatos intézkedések tárgyában.

Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy

1. A Theol. Fakultást, az egyházkerületnek a törvényekben biztosított felügyeleti és ellenőrzési joga épségben tartása mellett, a fakultás mindennemű vagyoniának kezelése és egész háztartása vitele tekintetében is, 1908. év január 1-ével kezdődőleg, autonómiával ruházza fel.

2. Ez autonóm kezelés felelős szervéül még e közgyűlésen 15 tagból álló főiskolai Előljárást alakít, melynek tagjai:

a) a hívatálára nézve legidősebb világi egyh. ker. főgondnok és püspök;

b) a theol. fakultás rendes tanárai;

c) a fakultás Előljárási bizottságának ajánló előterjesztése meghallgatásával, de az egyházkerület köteleibe tartozó férfiak sorából az egyházkerületi közgyűlés által szabadon, 5 évre, választott 4 egyházi és 4 világi tag.

Elnöke: az egyh. ker. világi főgondnok vagy püspök, hivatali idősbtség szerint; a másik alelnök, ki mellé a tagok sorából az Előljárási bizottság magának még egy második alelnököt is választ; jegyzője egyik a tanárkar által kijelölt rendes tanár.

Ez Előljárási bizottság jog- és hatásköre, míg a „Theol. Fakultás Törvényei és Rendtartási-Szabályzata“ revidiója során végleg megállapíttatnék, azonos a kollégiumok Előljárási bizottságaiéval.

3. Helyben hagyja a mellékelt Normál-Költségvetést — egyben az 1908. évre szóló költségvetés gyanánt is — s ennek kapcsán megállapítja, hogy

a) a Theol. fakultás mint tanintézet és a konviktusos-internátus, mint humanitárius nevelő intézmény vagyona és háztartása elkülönítetten és külön költségvetéssel és számadással kezeltessek, a közös tételeknek a Normál-Költségvetésben feltüntetett %-ok szerinti megosztásával.

b) A theol. rendes tanári fizetések, a természetbeni lakáson vagy a VI. t.-cz. 112. §. szerinti lakáspénzen kívül, a tanintézet költségvetésébe a következő megállapítás szerint illesztendők be és szolgáltatandók ki:

α) kezdő alapfizetés évi 4000 — négyezer — korona;

β) alapfizetési fokozat-emelkedés: betöltött 10

évi szolgálat után évi 800 — nyolcszáz; 15 évi szolgálat után további évi 600 — hatszáz; 20 évi szolgálat után további évi 600 — hatszáz — korona;

γ) 5 ízben esedékes s az alapfizetés összegétől független 400—400 K ötödéves szolgálati korpótlék.

c) A konviktus-internátus teljes díját évi 400 — négyszáz — koronában állapítja meg, megengedvén, hogy a kerület által adott Gecse-alap 3000 és Baldácsy-alap 2000 K konviktusi segélyek, valamint a Bethlen-kollégiumtól járó — s revidió alá veendő — fejedelmi alumnus díjak 3180 K és más megtakarítások, összesen 11.000 K, terhére legfennebb 40 theologus $\frac{1}{2}$, legfennebb 10 theologus pedig $\frac{1}{4}$ ellátási díjra vétethessék fel, a kedvezményezettektől évi elengedhetetlen 40 K külön internátusi díjat szedvén s megengedve továbbá azt, hogy amennyiben az internátusnak 120 ifjuben megállapított befogadási képességéig theologusok és tanárnövendékek felvételre nem jelentkeznének, más, — első sorban reform. vallásu és erdélyi egyházkerületünkhöz tartozó — de általában prot. vallásu egyetemi hallgatók is felvétethessenek, a 400 K teljes díj fizetése mellett, az internátusba és konviktusba.

4. A vagyoni kezelésnek a kerülettől való átvétele, illetőleg átadására nézve utasítja a Mélt. Igazgatótanácsot, hogy a fakultás összes ingó és ingatlan vagyoniát idegen terhektől mentesítve, saját terheikkel, hozadékaikkal és kötelezettségeikkel együtt, 1908. január 1-én adja át a fakultás Előljárási bizottságának; az intézet 19.000 K járadék-segélyét, az államsegély, a konviktus 3000 K segélyét, a Baldácsy-alap további 2000 K segélyét a Gecse alap terhére évnegyedes előleges részletekben fizesse ki évenként a fakultás Előljárási bizottságának. A konviktus ez iskolai évi deficitje pedig az államsegélyből egyszersmindenkori segély alakjában utalványoztatik.

Méltóságos Igazgatótanács! Fakultásunk Előljárási bizottsága, midőn a fennebbieken legjobb tudása szerint eleget tett az Ig. tanács javaslatátételre való felhívásának, legyen szabad kérnünk, hogy bölcs belátásával mérlegelve, méltóztassék e munkálatunkat a Főt. egyh. ker. közgyűlés elé pártolólág felterjeszteni.

A theol. fakultás Előljárási bizottságának 1907. október hó 5-én tartott üléséből

a Mélt. Igazgatótanácsnak alázatos szolgálai:

Dr. Vályi Gábor,
főgondnok.

Pokoly József,
jegyző.

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Az orbai református egyházmegye ünnepe.

I.

Még a nyár folyamán történt, hogy egyházmegyénk a legújabb egyházi törvények alkalmazása mellett vállasztotta meg gondnokául; és pedig főgondnoknak dr. Bartha Imre eddigi algondnok aát, algondnoknak Deák Imre aát. Újonnan választott gondnokaink megválasztását egyházi felettes hatóságunk az Állandó Igazgató Tanács is „örvendetes tudomásul vette“, s így szeptember hó 24-én ünnepélyesen beigattuk méltóságukba.

(Bár szives örömet ünnepeltünk volna hangsúlyban, hogy mai — sajnos, hogy úgy van — háttérbe szorítottani kezdő helyzetünkben élénk hangon adhattunk volna kifejezést ama megmásíthatatlan történelmi igazságnak, hogy az igazi kálvini vallást követők képezték s képezik a „szintiiszta magyar nemzetet“, azonban gondnokaink ismert szerénység kívánta hogy: „az előlegezett bizalmat már kiérdemelni s csak azután ünnepeltetni“ elvet kövessük.)

A kovásznai ref. egyházközség tanácsstermében, miután előbb az egyházmegyei tanács hallgatta meg

Folytatás a 339. oldalon.

K i m u t a t á s

theol. tanárok fizetésének rendezésével előálló fokozatos szükségletekről és ezek fedezeteiről.

1907/8. év.

Az előterjesztéshez mellékelt normál költségvetésben már elő van irányozva a több mint 10 év óta szolgáló 4 rendes tanár részére a 10 évi tanári működés után esedékesnek tervezett I-ső fizetéspótlék 800 koronával, összesen 3200 korona összegben. Az így egybeállított költségelőirányzat 4524 kor. felesleg mutat, mely felesleg tőkésítettén, a következő módon fedezi az idők folyamán előálló szükségleteket:

Szükséglet Kor.		Fedezet		Tőke	
		K	f.	K	f.
1910/11. év.					
4000	1910 IX/1. esedékessé válik 4 tanár II-ik fizetéspótléka á 600 és III-ik korpótléka á 400 kor., mely szükséglet együttvéve lesz E szükséglet fedezetéül szolgál a) az eddigi évi felesleg 4524 kor. és b) ezen felesleg 3 évi tőkésítése folytán származott tőke Kamata 740 kor. 52 fill., azaz összesen..... A szükséglet a fedezetből levonatván, fennmarad további tőkésítésre évi 1262·52 K.	5262	52	14810	30
1912/13. év.					
400	1912 IX/1. esedékessé válik az 1907-ben választott tanár I-ső korpótléka E szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 1262·50 K és b) ezen felesleg két évi tőkésítése folytán előállott tőke Kamata 134·34 K, azaz összesen..... A szükséglet a fedezetből levonatván, fennmarad további tőkésítés céljaira évi 996·84 K.	1396	84	2686	80
1915/16. év.					
3000	1915 IX/1. esedékessé válik, miután egy tanár 30 évi szolgálatát betöltvén, nyugalomba távozik, 3 rendes tanár III-ik fizetéspótléka á 600 K és ugyan-csak azok IV-ik korpótléka á 400 K, együtt Ezen szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 996·84 K, b) ezen felesleg 3 évi tőkésítésből előállott tőke..... Kamata 163·16 K s végül c) a nyugalomba vonuló tanár személyi, kor- és fizetéspótléka 3800 korona, azaz összesen..... A szükséglet a fedezetből levonatván, fennmarad további tőkésítésre évi 1960 K.	4960	-	3262	36
1917/18. év.					
1200	1917 IX/1. esedékessé válik az 1907. évben választott tanár I-ső fizetéspótléka á 800 K és II. korpótléka á 400 K, együtt Ezen szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 1960 K, b) ezen felesleg két évi tőkésítése folytán előállott tőkének Kamata 208·56 K, azaz a kettő együttesen..... A szükséglet a fedezetből levonatván, marad további tőkésítésre évi 968·56 K.	2168	56	4171	20
1920/21. év.					
1600	1920 IX/1. esedékessé válik a 3 régebbi tanárnak V-ik izbeli korpótléka, valamint az 1915-ben választott tanár I-ső korpótléka; együtt Ezen szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 968·56 K., b) ezen felesleg három évi tőkésítése folytán előállott tőkének..... Kamata 153·54 K., c) a br. Wesselényi Jozefa alapítványának kamata 3000 K., d) Barabás Ferenc életjáradéka 800 K. és földhasznélvezete 150 K., együtt A szükséglet a fedezetből levonatván, marad további tőkésítésre 3472·10 K.	5072	10	3170	78
1922/23. év.					
1000	1922 IX/1. esedékessé válik az 1907-ben választott tanár II-ik fizetéspótléka 600 kor. és III-ik korpótléka 400 kor., azaz együtt Ezen szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 3472·10 K, b) ezen felesleg két évi tőkésítése folytán előállott tőkének Kamata 369·46, azaz a kettő együtt..... Az új szükséglet és fedezet különbözetéből tőkésítésre fennmarad 2841·56 K	3841	56	7389	20
1925/26. év.					
1200	1925 IX/1. esedékessé válik, miután a 3 régebbi tanár 30 évi szolgálatát betöltvén, nyugalomba távozik, az 1915-ben megválasztott tanár I-ső fizetési pótléka 800 K és II-ik korpótléka 400 K, azaz a két szükséglet együttvéve: Ezen szükséglet fedezetéül szolgál a) az évi felesleg 2841 K 56 f, b) ezen felesleg három évi tőkésítéséből előállott tőke			9302	40

Szükséglet Kor.		Fedezet		Tőke	
		K	f.	K	f.
	Kamata 465·12 K, c) a 3 tanár nyugalomba vonulásával felszabaduló fizetés és korpótlékok összege 12000 korona, azaz a három forrásból együtt..... A szükséglet a fedezetből levonván, marad további tőkésítésre 14106·68 K, mely összeg nemcsak a most tervezett fizetésrendezést biztosítja állandóan, hanem egyszersmind lehetővé teszi a fakultás további fejlesztését is. Az 1025-6 tanévben a tanári fizetésekre szükséges 25.200 K. Ezen szükséglet nemcsak fedezve lesz a mellékelt költségvetésben előirányzott 28.600 K összegből, hanem abból megmarad 3400 K, továbbá az ott mutatkozó 4524 K felesleg, a 18 év alatt gyűlt tőke 44.794·04 K kamata = 2239·60 K, a báró Wesselényi Jozéfa alapítványának kamata 3000 K s végül Barabás Ferencz évjáradéka és földhasznélvezete 950 K, együtt 14.113·70 K. Úgy hogy ezek felhasználásával 1930-ra több mint 18 ezer K évi felesleg és közel 140.000 K tőke fog a fakultás rendelkezésére állani.	15306	68		
				44794	04

Megállapított a theol. fakultás Előljárósága 1907 okt. 5-én tartott ülésében:

Dr. Vályi Gábor,
főgondnok.

Pokoly József,
jegyző.

s honorálta megérdemelt elismeréssel tanügyi előadó: Bajkó György aának jelentését az 1906--7 tanévi vallás és egyházi énektanításról, ősz esperesünk pontban 10 órakor nyitotta meg közgyűlésünket; előbb áhitatos imában emelvén az összegyülekezettek lelkét az egkek urához, jóságos atyánkhoz. Megnyitójában fokozott munkálkodásra, éber őrködéésre hívta fel a gyülekezetek pásztorait. Azután felolvastatván az Igazgató-Tanácsnak a gondnok választásra vonatkozó leiratát, Veres Károly, Nagy Imre és Kónya Ferenc közgyűlési tagokat küldötte ki gondnokaink meghívására. Mikor gondnokaink a tanácsterembe léptek, lelkes és őszinte üdvözlés, éljenzés fogadta őket, melynek elcsendesedéssel esperes aa üdvözölte gondnokainkat, jelezve a „bár tiszteletbeli“ állás nagy fontosságát s az azzal járó felelősséget, felkérte a hivatalos eskü letételére. Földes György emi főjegyző előolvasása mellett a hivatalos esküt letévén, dr. Bartha Imre főgondnok tartott a maga és gondnoktársa nevében egy mindvégig nagy tetszésben, általános helyeslésben részesült székfoglalót, melyet közgyűlésünk egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iratni határozott. Különös tetszésben részesült beszédének ama része, melyben az 1848 évi XX. tc.-nek megvalósításáról beszélt, s melyet igen találóan „pium desiderium“-nak nevezett. Ep ezért tett komoly ígéretet maga és gondnok társa nevében, hogy a protestantismusnak fejlődésére, erősítésére, — nem állván rendelkezésére kiterjedt anyagi erő, hathatós állami támogatás, mint a vallások egyenjogúsága dacára magát „uralkodó vallás“-nak nevező katholicismusnak, — a protestantismus országának a szivekben, lelkekben való felépítésére fognak törekedni s viszik erejüket segítségül az „ecclesia militans“-nak.

E főgondnoki beszéd, mely nem program, hanem egy a lélek mélyéből, a szív teljességéből származó ünnepi fogadalom volt, képezte ünnepélyünk gerincét. Szinte kiérzett belőle a protestáns öntudat sugallta komoly elhatározás, hogy ennek az anyaszentegyháznak, mely híveit „világosság“-ban növeli, „világosságra vezérli“, javát munkálni, minden emberileg lehető eszközzel előmozdítani leend életfeladatuk.

A gondnoki beiktató után Imreh József pákái lelkész aát kebelezte be az egyházmegye, s formai okokból visszautasított választását ejtette meg az egyházkerületi képviselőknek (ugyanazokat választván titkos szavazás útján is, t. i. Ignác László egyházi és Ebergényi Gyula világi), szavazott három

egyházkerületi tanítóképviselőre s pár kisebb jelentőségű ügyet intézett el, melyeknek végeztével új gondnokaink vendégei voltunk a „kaszinó vendéglő“ nagytermében, hol fényes ebéd, kitűnő borok, őszinte pohárköszöntők mellett igyekeztünk megrögzíteni a nap eseményeit, melyek eltitkolhatatlanul mély nyomokat hagytak lelkünkben s szüntelen arra hívtak szólítottak, hogy bár a protestáns anyaszentegyház ereje nem híveink nagy számában, hanem azok hitében van, mégis a változó időkben minden lehető meg kell tennünk avégre, hogy híveinket elszakaszthatatlanul hozzáfűzzük anyaszentegyházunkhoz.

A helyett tehát, hogy a felköszöntöket sorolnám elé, melyek mindenike megtalálta méltó tárgyát, inkább azt kérem a jóságos Istentől: tartson meg miközöttünk őrállókat és gyülekezeteket, hogy az együttes, bár nehéz munkában lehessünk egymásnak hűséges támogatói, segítő társai. Akkor leend velünk Istennek áldása: Már pedig: „ha Isten velünk, ki ellenünk?!“ *Semper idem.*

KÜLÖNFÉLÉK.

Theol. fakultásunk vagyoni konszolidációja, autonómiaja s vele kapcsolatos ügyekre nézve, a mult ker. közgyűlés határozatához képest, az intézet Előljárósága megtette javaslatát. Tekintve azt az általános érdeklődést, melylyel ez évek óta napirenden levő kérdést, kerül-tünk közvéleménye kíséri, a javaslatot tájékozással végezt. egész terjedelmében mai lapunkban adjuk.

A kollégiumok új szervezete és rendtartása ügyében a ker. gyűlés elébe terjesztendő javaslat kidolgozására szervezett bizottság e hó 12-én tartotta ülését dr. Bartók György püspök elnöklése és Kálmán János tanügyi előadó referenssége mellett. A késő estig tartott gyűlésen részt vettek: Bodor János gondnok, Gönczi Lajos, Péter Mózes, Berényi János, Sárkány Lajos tanárok; elmaradásukat kimentették gróf Tholdalagi László és br. Bánffy Kazimir gondnokok. A munkát a nagyenyedi kollégium felterjesztésének alapul vételével kiterjed a régi iskolai törvények átdolgozására is és nyomtatásban fog rendelkezésére állni az egyh. ker. közgyűlés tagjainak.

A zágoni papválasztás. A zágoni papválasztás viszonyairól avatott kézből a következő sorokat kaptuk: Szept. hó 25-én volt Zágonban a két év óta üresedésben levő református papi állás betöltésére a második választás. Közben ugyan történt még egy választási kísérlet, de azt a pártok harca meghiusította, s így akkor szavazás nem történt. Zágonban közel 700 választó van, kik 318 egész szavazattal bírnak. Az első választásnál leadott 281 egész

szavazat, pedig akkor nem volt összesen 300 egész votum se. Most leadott 216 egész szavazat. Tehát a választásban nem vett részt 102 egész votum, ami a szavazatok 1/3-ának felel meg. Vagyis az első választásnál nem szavazott a választók 30%-ka: most pedig nem szavazott 33%.

394 személy leadott 216 egész szavazatot, melyből Antal Lajos lisznyói lelkész nyert 147-et, Szász Mihály pávai lelkész nyert 69-et; így Antal Lajos nyerte el a zágoni református papságot. Közel 300 személy 102 egész votummal passzív magatartást tanúsított. Ezek nagyrésze képezte a Veress Károly papolci lelkész partját, kik előre látva az ádáz harcot, csendesesen félrevonultak a küzdterről. Talán ennek köszönhető, hogy a választás egész rendben folyt le.

Új lelkészek a küküllői egyh. megyében. A haranglábi egyházközség Nagy Mihályt, a küküllőszéplaki egyházközség Gálfi Sándort, az egrestői egyházközség Magyar Zoltánt választotta meg papjaul.

Papbeiktatás Márkosfalván. Márkosfalván (kézdi e. m.) Demes Ferenc új lelkészt okt. 6-án iktatták be hivatalába. A beiktatást Bodor Géza esperes végezte Kovács Károly gondokkal. A község nevében Czell József bíró üdvözölte az új lelkészt. Délben közebed volt lelkes hangulatban. Az új pap munkáját áldja meg az Isten!

Az egyet. ref. egyh. diakonissza-ügyi bizottságát gr. Dégenfeld József főgondnok-elnök okt. 21-én d. e. 9 órára hívta össze Budapestre a L. nyai-utcai gimnáziumba. E gyűlésen kerületünkől Nagy Károly th. tanár vesz részt.

BIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4815—1907.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi nagytiszteletű urnak és tiszteletes lelkészi hivatalnak.

A központi rovatok kivetése tárgyában, krajcáros élőtöke, Protestáns lap t., stb.

A krajcáros élőtöke 1907 évi összegét az 1906 évi névkönyvben felsorolt 1900-ik évi állami népszámlálás adatai alapján megállapítottuk s azt alább felsorolva, egyházmegyéinként egy összegben kitüntetve, közöljük azon értesítéssel, hogy a szorványok figyelembe véve nem lettek és hogy ezen összegek az új állami népszámlásig, tehát 1910-ik évig bezárólag évenként változatlanul szállítandók be pénztárunkhoz:

Hunyadi egyházmegye	10221	l. sz. u.	204	K 42 f.
Gyulafehérvári	5466		109	K 32 f.
Nagynyedi	32771		655	K 42 f.
Kalotaszegi	24468		489	K 36 f.
Kolozsvári	27066		541	K 32 f.
Szilágyszolnoki	53693		1073	K 86 f.
Dési	9989		199	K 78 f.
Széki	18643		372	K 86 f.
Nagysajói	7376		147	K 52 f.
Görgényi	19011		380	K 22 f.
Marosi	56760		1135	K 20 f.
Küküllői	17880		357	K 60 f.
Nagyszebeni	11614		232	K 28 f.
Udvarhelyi	33050	"	661	K — f.
Erdővidéki	12548	"	250	K 96 f.
Sepsi	29339	"	586	K 78 f.
Orbai	13657	"	273	K 14 f.
Kézdi	11812	"	236	K 24 f.

Összesen 7907 K 28 f.

A Protestáns lap ára, képezdei illeték és agentiale évi összegei egyáltalában nem esvén változás alá, a mult évi összegekben fizetendők be az idén és következő esztendőben is. Felhívjuk ennél fogva a nagytiszteletű esperes urakat, valamint a kollégiumok méltóságos t. előjáróságait is, hogy a központi rovatok ez évi összegeit haladéktalanul fizetessék be a közpénztárunkba, a következő években pedig a határidő jegyzékben kitüntetett időpontig késedelem nélkül.

Együttal felhívjuk arra is, hogy a fizetési ivateket az előírások teljesítése végett pénztárunkhoz sziveskedjenek küldeni.

Kolozsvárt, 1907 szeptember hó 26.

Dr. Bartók György,
elnök.

Pünkösti,
számvevő.

Sz. 1001—1907.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe bekebelezett sülelmed-cikói egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom Lakás gazdasági épületekkel, 902 □ öl kerttel, kanonika portio 27 hold 87 □ öl szántó, bérértéke 258 kor. 50 fillér. A földeket a pap művelteti, a sülelmedi 22 hold 86 □ öl terület adóját a pap, a cikói 5 hold 500 □ öl terület adóját a cikói egyházközség fizeti. Készpénz 12 korona. Termény-jövedelem pénzértéke 96 kor. 18 fill. Néhai gróf Korda Anna alapítványából termények, pénzértékben 360 kor. Stola 10 kor. 32 fill. Engedélyezett kiadás 92 kor. 92 fill. Leütve 737 koronából, marad 644 kor. 08 fillér s így állami kiegészítés 955 kor. 92 fillér, összesen 1600 korona.

Vallástanítási tiszteletdíj az állami iskolákból 60—60 kor. Kötelesség vasárnap délelőttönként mindkét községben a templomozás végzése, mindennemű lelkészi szolgálatokkal egyben. Mindkét községben a vallástanítás végzése. Pályázati határidő október 31. Folyamodványok Bartha Dezső ref. esperes urhoz küldendők Tasnádra.

Kolozsvár, 1907. október 15.

Dr. Bartók György,
püspök.

S 1186—1907.

MEGHÍVÓ.

A kolozsvári ref. egyházmegye közgyűlésének m. b. t. tagjait Választon 1907. október 21-én d. e. 9 órakor kezdődő rendes közgyűlésre tisztelettel meghívom.

Tárgyak:

1. Ima. Tartja Herepei Gergely esperes. 2. Elnöki megnyitó. 3. A tagok számbavétele és megalakulás. 4. Szavazatszedő bizottság kinevezése. 5. Új lelkészek bekebelezése. 6. Esperesi jelentés a megvizsgált egyházközségekről. 7. Főjegyző jelentése a tanács működéséről. 8. Az 1908. évi költségvetés megállapítása. 9. Egyházkerületi tanító képviselőkre való szavazás, esetleg egy egyházkerületi egyházi képviselő választása, számvevő választás, missziói bizottság választása. 10. A marosi egyházmegye átiratának tárgyalása az egyházmegyéknek egyházkerületi képviselője tárgyában, az orsz. lelkészi nyugdíjügyben a felsőszabolcsi és hevesnagykunsági egyházmegyék átirata. 11. Mellékfoglalkozások engedélyezése. 12. Az orsz. köralaphoz beadott kérvények megvizsgálása. 13. Borsos Sándor nyugdíjazása iránti kérése. 14. A kiküldött szavazatszedő bizottság jelentése a megejtett szavazásokról és választásokról. 15. Jelentések és indítványokról.

Lelkész fiait kérem sziveskedjenek nem az újonnan választott, hanem a régi egyházmegyei világi képviselőket ezen gyűlésre idejében meghívni.

Kolozsvár, 1907. okt. 11-én

Herepei Gergely, esperes.

Sz. 1199—1907.

Pályázat helyettes tanári állásra.

A szászvárosi ref. Kun-kollégium főgimnáziumánál egy évi 1600 koronával javadalmazott helyettes tanári állás betöltendő. Pályázhatnak a magyar-latin szakból képesített, vagy legalább szakvizsgálatot tett tanárjelöltek.

A mennyiben megválasztott internátusi felügyelőséggel is megbíznák, ezért részére az internátusban lakás fűtéssel és világitással és a konviktusban teljes koszt jár.

Pályázni ohajtók vallásukat, életkorukat, képesítettégüket, eddigi szolgálatukat, védkötelezettségüket, testi épségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal folszerelt folyamodványukat a kollégiumi előjáróságához folyó évi november hó 30-ig nyújtásuk be.

Csak ref. vallásuak folyamodványai vétetnek figyelembe.

Szászváros, 1907. október 12.

A ref. Kun-kollégium előjáróságának megbízásából
Simon Ferenc,
igazgató.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az egyházi tűzbiztosítás.

(Ajánlva a mélt. igazgatótanács becses figyelmébe.)

Az Erdélyi Protestáns Lap 1904-ik évi folyam 7—12. számaiban alólfrott lelkésztől egy cikksorozat jelent meg az egyházi épületek keblbi biztosításáról. Különlönyomatban is megjelent, melyet az összes ehmegyék igen tisztelt gondnokainak is megküldött. E cikksorozat az egyházkerületi értekezlet választmányának figyelmét megragadta és azon év július 4—5-én Kézdivásárhelyen tartott értekezleten megbeszélés tárgyává tette. Dr. Sárkány Lajos felolvasásában a következő végeredményt mondja ki:

„Az egyházkerület szempontjából vizsgálva az egyházi tűzkártérítés kérdését, tekintve, hogy ha egyes években mutatkozik is kockázat, az az évek során át nemcsak hogy kiegyenlítődik, de biztos több bevételre is lehet számítani a felmerülő költségek fedezésén felül. Tekintve, hogy a létesítendő tartalékalap növekedésével az egyházkerület leszállíthatja az egyházak biztosítási terheit s az évi nyereségeket mindig egyházi közcélokra fordíthatja, az egyházkerület szempontjából határozottan előnyösnek mutatkozik az egyházi tűzbiztosításnak központi kezelésbe átvétele.“

„Nem esik kedvezőtlenebb megítélés alá a kérdés az egyes egyházak szempontjából sem, mert talán már a kezdet nehézségei mellett is előre kedvezőbb díjtételeket lehet megállapítani, mint a jelenlegiek, de bizonyos, hogy az idők rendjén jelentékenyen mérsékelheti az egyház a biztosítási díjakat. Az egyházkerület az összes díjtételek mérséklésénél módját ejtheti, hogy aránylag nagyobb mértékben mérsékelje a szegény egyházak díjtételeit. Más nyomós okokat nem is sorolva fel, már is megállapíthatjuk, hogy a biztosító egyházak szempontjából még indokoltabb az egyházi tűzkártérítési rendszer bevezetése, mint az egyházkerület szempontjából“.

Miután a kétszerkettő = négy csalhatatlan statisztikai kimutatás alapján az idézett meggyőződés jutott, így szól: „Ezek után tisztelettel elfogadásra ajánlom a következő javaslatomat: „Intézzék kérelmet az egyházkerületi értekezlet a mltgos igazgatótanácsához, hogy az egyházi tűzkártérítés kérdését tegye sürgősen tanulmányozás tárgyává és az egyházi autonóm hatóságok meghallgatásával terjesszen olyan javaslatot az egyházkerületi közgyűlés elé, hogy a Fonciérral kötött szerződés lejártával az egyházkerület vehesse kezelésébe az egyházi tűzkártérítést.“

Ezen javaslatot az egyházkerületi értekezlet el is fogadta egyhangulag.

Nem tudom, ezen elfogadott javaslatot felterjesztette-e sürgősen az egyházkerületi értekezlet vagy talán egyáltalán nem is terjesztette fel (Felterjesztette s az Ig. Tan. foglalkozott is vele. Szerk.): de azt tudom,

hogy egyetlen egy betű vagy szó nem esett ezen elébb idézett végeredmény megcáfolására, mely kétségbe vonta volna annak hasznát, jövedelmező voltát úgy az egyházkerület, mint az egyes egyházközségek szempontjából; azt tudom, hogy a mltgos igazgatótanács 2039—1903. sz. alatt figyelmezteti az egyházi testületeket, hogy a „Fonsiére“ biztosító intézettel kötött szerződés 1908. évi december 31-én lejár; azt tudom, hogy a görgényi egyházmegyei közgyűlés még 1904. év október 5-én tartott gyűlésében azt tárgyalta és elfogadta s dacára annak, hogy még csupán csak egy rövid év van a kötött szerződés lejártáig: az igazgatótanács e tárgyban még eddig nem tette meg az egyházi autonóm hatóságoknál a kellő lépéseket.

Elismerem, hogy az új egyházi törvények megalkotása és életbe léptetése sokkal jobban igénybe vette a mltgos igazgatótanács idejét, mint rendes körülmények között, ami hihetőleg háttérbe szorította ezen nem oly fontos ügyet s talán kényelmesebb is a biztosító intézetekre bízni azt; azonban ha az, a költségek levonása után és kellő anyagi hasznat biztosít úgy az egyházkerületnek, mint az egyes egyházközségeknek, szerény nézetem szerint megérdemli ezzel is foglalkozni.

Annyira meg vagyok győződve ezen keblbi biztosítás jövedelmező voltáról, hogy ha az egyházkerület egyelőre felajánlja a kereskedelmi törvényben megkívántató 40.000 korona biztosítékot és megadja az erkölssi támogatást, továbbá kötelezőnek mondja ki és a díjak befizetéséért elvállalja felelősséget, — mint a Fonciére intézettel szemben is elvállalta — (önként értetve, hogy a 40.000 kor. továbbra is az egyházkerület szükségeinek fedezetére fordíttatnék.) csekély vagyonom lekötése mellett kötelezem magamat, hogy 10 év alatt a 40.000 korona biztosítékul szolgáló alapot kifizetem, vagy deponálom és továbbá kötelezem magamat, hogy 3 éven tul az egyházkerület pénztárába a befolyt díjtételek 10% visszafizetem 5 évig, azontul pedig 15%-ot, 10 év mulva pedig az egészet átadom az egyházkerület kezelésébe. Mikor is a díjtételek legkevesebb 20—25% már lennebb szállíthatók lesznek.

Kérve kérem tehát a mltgos igazgatótanácsot méltóztasson mielőbb tanulmányozás tárgyává tenni e tárgyat és az érdekelt egyházi hatóságok meghallgatásával már 1909. év január 1-ig léptesse életbe.

Erősd, 1907. október 4.

Tisztelettel:

Csulak Zsigmond,
ref. lelk.

A további kérdéshez.

— A püspökválasztás módosításáról. —

Váró Ferenc ny. tanárnak az a fejtegetése, melyben erdélyi kerületünk püspökválasztási jogát módosítani kívánja, egyházunk minden tagjában felébresztette azokat az indokokat, amelyek immár halaszthatatlan kötelességgé teszik, hogy e jogot néhány egyén kezéből az összes gyülekezetekre ruházzák át.

Nézetem szerint csakugyan kétségtelen, hogy az a mód, amelylyel a többi négy kerület választja a maga püspökét, az egyházi életre elevenítőleg hat. Az a lehetőség, hogy három-négyszáz ember helyett hat-hétezer ember gyakorolja e jogot, ki nem számítható nyereséget jelent. Először is demokratikusabb, korszerűbb. Viszonyaink között, mikor az az erős törekvés uralkodik, hogy a legutolsó egyedig kiterjedjen a jog (mert a kötelesség kiterjed), csak megnyugtató hatású lehet ez a módosítás. Különbözik is — a korszellemtől eltekintve — fonák állapot az, amelyben a gyülekezeteknek, mint az egyház igazi szervezett egyedeinek, ilyen fontos s első sorban őket érdeklő ügyben még megnyilatkozniok sem lehet. Mert hogy eddigi szabályaink értelmében az egyházkerületi tagok választott mondjuk kerekaszámban 200 tagja — nem a gyülekezetek nevében nyilatkozott meg, mindenki előtt nyilvánvaló. S ezek a választott képviselők is nem mindnyájan a gyülekezetek, hanem az egyházmegyék képviselői. Új törvényeink a képviselői elvet hatalmasan kiterjesztik; de azért az új egyházkerületi közgyűlés még mindig csak nagyon is közvetve fejezi ki az egyes egyházközségek akaratát. Ha azonban a püspökválasztás joga a gyülekezetek joga leendő, ha annyi és annyi presbiter által az egyháztagok tömegei vesznek részt az egyházi élet eme megnyilatkozásában, vajon nem hat-e erősítőleg s felemelő módon az egyházközségekben és az egyháztagok ezreiben az a tudat, hogy a jog meg van, hogy e joggal élni lehet és élni kell? Hiszen erdélyi kerületünk egyházközségeinek legkevesebb fele számában az egyháztagok felfogása nagyon szűkkörű vala idáig. Az egyházi törvényben, az egyházszervezetben s az egyházi életben az *esperes és az egyházmegye fogalmán túlra nagyon kevésnek terjedt ki az érdeklődése és fogalma*. Sokan hamarabb meg tudták volna (és tán tudnák) a más felekezetek egyházfőinek a nevét mondani, mint a miénket. Az új rendszer szerint ahogy t. i. Váró javasolja — ilyen anomalia alig jőne elő.

Rá kell lépnie kerületünknek is e javasolt térre nemcsak azért, mert demokratikusabb s minden valószínűség szerint gyümölcsözőbb s egészségesebb egyházi életre serkentő, de *erkölcsösebb is*. Eppen emez utóbbi előny jelzése és megállapítása a célom, mert hisz a többi indok a Váró javaslatában fel van sorolva s meg van említve az a lényeges körülmény is, hogy történeti jogától az új mód senkit se fosztana meg.

Erkölcsösebb, ha a gyülekezetek választják a püspököt. *Quieta non movebo*. De előttem áll s ismerem egy püspök-választás okmányait — legalább részben. S mondhatom, hogy mély szomorúság, hogy ne mondjam undor, fogott el, mikor betűvel kifejezve kellett tudomásul vennem érdemekben megőszült férfiak lealacsonyítását, az önzésnek, a számításnak, az egyéni öndicséretnek bőségesen bugyogó forrását. Tudomásul kelle vennem, hogy voltak férfiak, kik ma önként s becsültszóra állítnak valamit, hogy holnapra már hasonló önkéntes elhatározással s becsületigérréssal épen ellenkezőjét valljanak. Mennyi önzés és szenny egy néhány oldalon! S azt hiszem, hogy a találékonyság igénye nélkül mondhatom, hogy a hány párt vala, annyi csomóban lehet megtalálni egy-egy ilyen szomorúan elkedvetlenítő halmazt.

Érdeke ez az anyaszentegyháznak? Azt hiszem, hogy senkinek sincs nyeresége abban, hogy a nemes vetélkedés nyers öklelőzéssé fajuljon. Sekinek se nyereség; ellenkezőleg nagy veszteség, ha férfiak, kik bizonyos magaslatra emelkedtek, alkalomadtán a porba szállanak alá. Kerületünkben a legfőbb párt-harcz egyuttal személyi harc is volt. S kinek vált hasznára? Sekinek. De kára? Egy-egy vesztett mérkőzés évekig tartó depressziót szült, legalább a vesztés félben. Valóban egyházunknak jól felfogott érdeke, oly módon dönteni el e kérdést, hogy az egyéneknek ne legyen alkalma az egyházi élet címén olyan magatartásra, amelyre minden jelző ráillik, csak az nem, hogy egyházas és erkölcsös.

De különben is egyházi szempontból megengedhető-e, hogy legyen oly alkalom, amikor maga az egyház, mint szervezet, a zsilipeket megengedi s ezáltal maga ad alkalmat az egyéni indulatok és szenvedélyek romboló és tisztátalan kifreccsenésének? Hitem szerint az egyháznak erkölcsi integritása egyenesen követeli, hogy irtson milder olyan lehetőséget, hol a nem tiszta élet jelenetei s a nem erős jellem tévedései előfordulhatnak.

Ha a püspökválasztás a gyülekezetek kezébe megy át, már csak azon egyetlen egy körülménynél fogva is elmarad e szenny, mert a személyek a gyülekezetekben érvényesítik jogaikat s a pártoskodás s vele járó sürgés-forgás helyett egy-egy presbiterium vezetőire hallgatva él autonóm jogával, titkosan, egyénenként. S az egyéni érték, mert tudja, hogy kivüle nem két-háromszáz, de majdnem tízezer egyén dönt, csökkenni fog ugyan, de épen ezért emelkedni fog az egész választási folyamat erkölcsi értéke és tisztasága.

Mint egyháznak tagja hőn óhajtom, hogy az egyház maga irtsa ki szervezetéből annak a lehetőségét, hogy valaha még egy ilyen documentes humaines csomag gyűlhessen egybe azokról a férfiakról, kiket az egyházi élet terén kimagasló vezérékként vagy legalább is tekintélyes tényezőkként kívánunk s szeretnénk minden körülmények között tisztelni és becsülni.

Egyebek mellett az itt jelzett szempont is követeli, hogy a Váró-féle javaslat mielőbb törvényerőre emelkedjék.

Dr. Kristóf György.

A bélyegzők.

Vélemény a mélt. igaz. tanács 3428—1907. sz. körlevélhez.

Hivatalos egyházi lapunk 1903. évi 34-ik sz.-ban jelen cím alatt már hozzá szólottam a bélyegzőkhöz. Az említett címben reá mutattam, mily eltérők és változatosak azok külalakjuk, betűjük s különösen köríratokra nézve. És hivatkozva a magyarországi összes törvényszékek, járásbíróóságok, polgári anyakönyvvezetők, adó-, posta- és távírdai hivatalok egyöntetű bélyegzőire, azon kéresemnek adtam kifejezést, hogy az arra hivatott intéző körök állapítsák meg az egyöntetűség szempontjából a bélyegzők nagyságát, alakját és köríratát.

A mélt. igaz. tanács 3428—1907. sz. körlevele ezt a célt akarja némileg megközelíteni, de csak azt éri el, hogy az eddigi sokféle bélyegző helyett 18-féle lesz, annyi, mint a hány egyházmegye. Mert az fel sem tételezhető, hogy az eházmegyei tanácsok — hacsak előlegesen egyik a másikkal nem közlik — teljesen congruens bélyegzőben állapodjanak meg, mint a septuaginta fordítók a Biblia szövegében.

Az igazgatótanácsi körlevélnek ezen passusa „ev. ref.“ jelzés helyett „ref.“ vagy „református“ használandó, szintén csak az eltérésekre szolgálhat alapul.

Lássunk egy néhány előfordulható példát: „Ref.

egyház-(köz)ség N., „Ref. eház (köz)ség N., „Ref. eh(köz)ség N., „N.-i ref. egyház(köz)ség“, „N.-i ref. eház“, „N.-i ref. ehköz)ség“, ha az eházköz)ség neve jön elől, oda lehet tenni e szót „pecsétje“ Ugyan-ezek eléfordulhatnak a teljes „református“ jelzővel is. Ugyanígy váriálhatók a „papi“ vagy „lelkészi“, ismét a „hivatal“ és „pecsétje“ szavakkal még megtoldva. Fordulhat elő a bélyegzőn: két összefogott kéz, templom, galamb, sugárzó szem, csillag, bárány, nyitott könyv, kehely, áldó pap, térdeplő tanítvány, vagy Magyarország címere stb. stb. A bélyegző alakját: kör, ovál, háromszög, négyszög, hatszög, egyenes sor, görbe stb., sem pedig azok nagyságát nem is említve. A körirat lehet mind nyomtatott nagy betű, vagy csak a kezdő betűk nagyok stb. stb. Van miben különbözniök egymástól a körlevél keretén belül is.

Az 1903. évben megjelent cikkemben ígéretet tettem, hogy „ha nem vennék tolaokadásnak, megfelelő mintát is ajánlanék“. Ezt szem előtt tartva, bátor leszek tett ígéretemet beváltani.

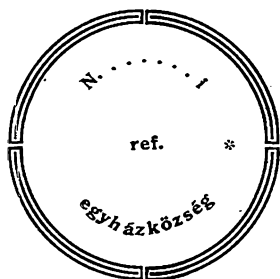
Mindenek előtt a követhzőket leszek bátor előre bocsátani, mielőtt a mintát bemutatnám.

Semmiféle alakot vagy képet nem tartok célszerűnek a bélyegzőn, mivel annak nem kell jelképezni, symbolizálni. De ha megengedhetőnek vesszük is a jelkép-kifejezést, mi legyen az, ami az evangéliumi református eszmét visszatükrözze: Csillagos torony, kakasos templom, fekvő bárány, repülő galamb, nyitott könyv, térdeplő tanítvány és áldó pap stb.? Más hivatalok sem használnak már -- az ország címerét kivéve semmi jelképet. Nem lehet látni sem a vasútasok szárnyas kerekét, sem a távirászkok cikázó villamát, sem a postások kürtjét, sem a bíróságok bekötött szemű Justiciáját mérleggel kezében, sem az adóhivatalok pénzes zsákját, vagy átkötött papírpénz-csomagját. Még az ország címerét sem venném fel, mivel mi reformátusok nem vagyunk államvallás. Sem uralkodók, sem vallási miniszterünk nem volt soha református.

A magyar nyelv azon szabályát tartva szem előtt, hogy nemcsak mindig az egyes szók első szótagján van a hangsúly, hanem a mondat szerkezetben is a hangsúlyosabb szót tesszük elől, az ehme gyék és köz)ség nevé tenném elől p. „N.-i ref. ehme gyé“, „N.-i ref. ehköz)ség“.

A bélyegző körirata lehetőleg legyen rövid, mint a sürgöny és mégis teljesen érthető, azért a „református“ szót csak „ref.“-fel helyettesíteném, kivéve ott, a hol külső cím és tetszetős, helyes besztás azt megköveteli. A „reform.“ rövidítést, mint a mi önkénytelenül a női reform-ruhát juttatja eszünkbe, teljesen mellőzném, Az „egyház“ szót ez oknál fogva szintén csak „eh“-val használnám. Azonban a „köz)ség“ szót teljesen kiírnám, mivel törvényünk is: ehköz)séget, ehme gyét és ehkerületet említ és különböztet meg.

Ezeket tekintetbe véve, lenne a körirat „N.-i ref. ehköz)ség“. A „pecsétje“ szót szintén mellőzném, nemcsak azért, mert semmi más hivatal nem használja, de főképen azért is, mert csak pleonmus és nem is „pecsét“, hanem „bélyegző“. Már pedig az jól sem hangzik: „N.-i ehköz)ség bélyegzője“. Mintául ajánlanám a kör nagy óvál alakot:

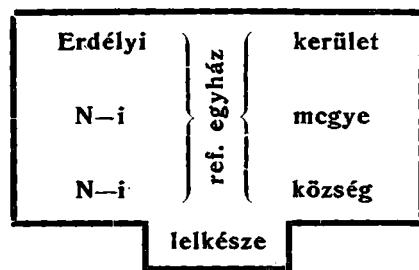

Legyünk őszinték és valljuk meg, hogy sokkal inkább szeretjük a „lelkész“, mint a „pap“ címet. Különösen jön, ha vagy egy levél ilyen címzéssel érkezik: „Tiszt. N. N. pap urnak“. Noha ismerek egy nyug. esperest, aki mindig „paptársamnak“ szólította leírataben a lelkészeket, de azért ő is mindig „lelkészeknek“ címezve küldötte el. Az igaz, hogy a köz)séges életben, ha jelen nem vagyunk, rendesen „papaknak“ neveznek, de ha hozzánk beszélnek, vagy jelenlétünkben van rólunk szó, megadják a lelkész címet. A lelkészek bélyegzője lenne a fennebbi minta szerint: „N.-i ref. lelkész“ az „ehköz)ség“ helyett a „lelkész“ szót tán. Ezen hosszabb és teljesebb köriratot: „N.-i ehköz)ség lelkésze“ az „ehköz)ség“ használatával azért nem tartom a bélyegzőn helyesnek, mivel az feleslegesnek tünik fel és teljesen mefelel a kívánalmaknak a rövidebb: „N.-i ref. lelkész“ Csak az egyházköz)ségeknek van lelkészü k és nem az ehme gyének és ehkerületnek: ezeknek lelkészei vannak.

Az egyházme gyék bélyegzői az elmondottak szerint lenne „N.-i ref. ehme gyé“ és „N.-i ref. esperes“. Az egyházkerületé: „N.-i ref. ehkerület“ és „N.-i ref. püspök“.

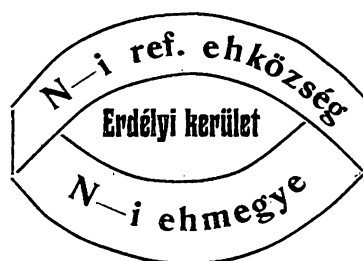
Azonban a magam részéről az ilyen köriratú bélyegzőt nem tartom teljesen kielégítőnek. Nem pedig azért, mert az csak azt tünteti fel, hogy Magyarországon valahol létezik egy „ref. ehköz)ség“ vagy egy ref. lelkész“, de hogy hol és merre fekszik, hova tartozik, arról semmi tájékozást nem nyújt. Mi lelkészek pedig nem ismerjük a ref. egyházköz)ségeket teljesen. Célszerűnek és szükségesnek tartom úgy az ehkerület, mint az ehme gyé nevé t is a bélyegzőn. És szerény nézetem szerint. annál inkább, hogy az egytetemes ref. egyházat érdeklő ügyek hova tovább mindinkább szaporodnak és az ország. közalap, özvegy árvai gyámintézet, orsz. ref. nyugdíj s talán eljöhet még az ország ref. egyházi tűzbiztosítási intézet is, melyeknek évi járulékait — ha közvetlen az illető központba vagy pénzüntézetbe az egyházköz)ségek beküldik postatakarék befizetési lappal — nemcsak a kétszeri postaköltséget takaríthatják meg, hanem az illető tisztviselő a legnagyobb könnyűséggel könyvelheti el azokat a bélyegzők lenyomata alapján.

Ezek alapján ajánlanám ezen mintát:

Itt és az ehköz)ség neve helyére jönne a „lelkész“ szó, vagy pedig függelékül alól ez a kis toldás: „lelkész“. Az ehme gyéké 2 sorból állana, az espereseké szintén. Az ehkerület e közbelső elválasztás nélkül szintén két sor.

Mivel azonban ennek alakja szokatlan és a rendes bélyegzőktől eltérő, mint legcélszerűbbet és legtetszetősebbet, ajánlanám eme másikat:

Az előbb említettem változásokkal az „ehközség“ és „lelkész“ szóknál. Az ehmegyéké felül „N-i ref. ehmegye“. Közül üresen marad, alul „N-i ehkerület“. Az „ehmegye“ szót az „esperes“ helyettesítné. Az egyházkerületé lenne, felül „N-i“, közül „református“ vagy csak rövidítve „ref.“ és alól „ehkerület“ vagy „püspök“.

Ilyen formában teljesen egyöntetű bélyegzője lehetne nemcsak az ehközségnek és lelkészeknek, hanem az ehmegyéknek és espereseknek is, sőt az „ehkerületnek“ és a püspöknek is.

Azonban ez csak egyéni vélemény. Lehet, hogy a nagytöbbségnek nem fog tetszeni. Ugyanazért tisztelettel kérem a mélt. igazgatótanácsot, mielőtt a 3428–1907. körlevelének értelmében az ehmegyei tanácsok intézkednének, illetve a bélyegzőket megcsináltatnák, körlevelét méltéztasson oda módosítani, hogy a már elfogadott bélyegző-mintákat terjesszék fel és azok alapján az egyöntetűség szempontjából, maga az igazgatótanács állapítsa azt meg.

Csulak Zsigmond.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1907. okt. 17.

Elnökölt: br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok, jelen voltak gr. Bánffy György, Zeyk Dániel ehker. főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Lészay Ferenc, dr. Vályi Gábor, Sándor János, dr. Sárkány Lajos, Deésy Gyula igazgatótanácsosok, Péter Károly titkár, Pünkösti Pál számvevő, dr. Kálmán János tanügyi előadó, dr. Mihály József ügyészhelyettes és Módy Elek pénztáros, jegyzőkönyvvezető.

Az ülés megnyitása után Simó Lajos ehker. főgondnok és Incze Gerő igazgatótanácsos távolmaradása, betegeskedés okán, igazoltatott.

I.

Dr. Sárkány Lajos ehker. ellenőr ismerteti a számvevő által összeállított 1908. évi költségvetést. Előterjesztéséből konstatálja az ig. tanács, hogy e költségvetés címenként és tételenként úgy van összeállítva, hogy abban a múlt évi őszi közgyűlés által kifejezett kívánalom érvényesül, t. i. 1908-tól az évi számadást címenként és tételenként lehetséges lesz az előiránnyal párhuzamba hozva összeállítani. Egyébként a költségvetés áttételt az ehker. közgyűlés által kiküldött bizottsághoz.

II.

Az ügyforgalmi kimutatás szerint a szeptemberi ülés-kor fennállott 652 drb. hátralékból elintéztetett 512 drb. A szept. ülés óta maig beérkezett 533 drb., amiből elintéztést nyert 308 drb.

A közgyűlés elé terjesztendő közigazgatási évi jelentés tudomásul vétetvén, kinyomatik.

Az egyházkerületi képviselők pótválasztásáról beérkezett jelentések közül azok, melyek szabályszerűen hajtották végre, megerősítettek s az igazolt képviselők meghívtak a f. évi rendes közgyűlésre.

A pótválasztások közül nem volt megerősíthető a kalotaszegi ehmegyéé, mert nem az első választáson legtöbb szavazatot nyert két egyén között, hanem új jelöltek között tartatott meg a pótválasztás, már pedig az e tekintetben törvényesített gyakorlat szerint pótválasztás csak a legtöbb szót nyert két jelölt közt ejtendő meg s ha ezek közül valamelyik visszalépne, — mint a hogy itt utólagos értesülés szerint történt — a másik jelölt egyszerűen megválasztottnak jelentendő ki, de új jelöltekre szavazni nem lehet.

Nem volt szabályszerű a kolozsvári egyházmegyében Bácsi Gyula és Lőrinczi Gábor között megejtett pótválasztás sem, illetve az erről beérkezett jegyzőkönyv, miért is e két jelölt között újabb szabályszerű pótválasztás megtartása elrendeltetett.

Előterjesztés tételt a közgyűléshez az ehkerületi bizottságok kiegészítése iránt, javasoltatván, hogy azon bizottságokba, melyek az egyh. ker. közgyűlés adminisztrációs teendőit végzik, csakis közgyűlési tagok legyenek választhatók.

Nagyenyedi esperes azon kérdésére, hogy egyházmegyei bírósági ülésen világi vagy egyházi elnök kell elnökölnön, értesítetett, hogy ez irányban az V. t.-c. intézkedik.

Ugyanannak kérdése arról, hogy az ügyész a zárt üléseken, illetve zárt tanácskozásokon jelen lehet-e, áttétetik az ehkerületi fegyelmi bírósághoz, saját hatáskörében leendő feleletadás végett.

A rendbüntetés egyöntetű szabályozása tárgyában az ehmegyektől beérkezett vélemények alapján előterjesztés tétetik az ehkerületi közgyűléshez.

Ehker. jegyzők, közügyigazgató, ügyész és tanácsbírák választása és munkakörének megállapítása tárgyában előterjesztés fog tétetni az egyhker. közgyűléshez.

Kalotaszegi esperes jelentéséből arról értesült az ig. tanács, hogy többen áttértek a budapesti baptista felekezethez, irásos jelentkezés folytán. Miután azonban a miniszter rendelkezése szerint *személyes* jelentkezés szükséges, az áttérést az ig.-tanács törvényesnek el nem ismeri s előterjesztést tesz e tárgyban a közoktatási miniszterhez.

Főtiszteletű püspök aának jelentése az udvarhelyi egyházmegyében tartott vizsgálatról, valamint a székelymagyarosi templomszentelésről, köszönettel s elismeréssel vétetett tudomásul.

Az elnökség fölhatalmaztatott, hogy tanítói fizeték-kiegészítések céljából az államsegély igénybevételének engedélyezését hatáskörében láthassa el.

Visai ehközségünknek gr. Teleky Géza egy harangot ajándékozván, köszönettel tádomásul vétetett.

Demény Miklós ehkerületünk kötelékéből kilépett lelkész kérése valamelyik egyházmegyébe bekebelezése iránt, nem volt teljesíthető.

A theol. fakultáson tanárjelöltek részére létesített állami ösztöndíjas helyekre beérkezett pályázatok az előjáróság javaslatának elfogadásával terjesztettek föl a közoktatási miniszterhez.

Marosvásárhelyi kollegium telekeladási szerződése jóváhagyatott.

Szamosardói egyházközségnek könyöradomány gyűjtésre az engedély megadatott.

Rákosi Lajos galambodi lelkész mellé a s.-lelkészi állás rendszeresítése engedélyeztetett.

Bartha Dezső szil. szolnoki esperes betegsége folytán 1/2 évi szabadságolást kérvén, a szabadságidő megadatott s az esperesi teendőik helyettes vitélével a főjegyzőnek adott megbízatásról szóló jelentés tudomásul vétetett.

A kolozsvári bérházak gondozásával, Pünkösti Pál helyett, ki számvevői teendője miatt ez alól fölmentését kérte, Módy Elek pénztáros bizatott meg.

Pünkösti Pál házgondnoknak a kolozsvári házakon eszközölt javítások, festésekről, azok jövedelmezőségéről s a theologia helyiségeinek a nyár tartamára történt bérbeadásáról szóló jelentései tudomásul vétettek.

A közoktatási minisztertől újabban a főt. püspök aához intézett leiratokban az „erdélyi ref.“ jelzés *erdélyi részire* lévén kiigazítva, tájékozó fölratot intézett az igazgatótanács a közoktatási miniszterhez arról, hogy szentesített törvényeink értelmében úgy főt. püspök aát, mint egyházkerületünket az „erdélyi ref.“ jelzés illeti helyesen.

A mojsi családönyv ügyében esperes jelentése tudomásul vétetett.

A magyarói helyesbített papi díjlevél jóváhagyatott.

Pokoly József theol. tanár aa azon kérése, hogy az egyházkerület történetének megírása alkalmával gyűjtött okiratmásokat magának megtarthassa, nem volt teljesíthető a vele kötött szerződés alapján.

Nagyenyedi kollegiumunk a hivatalból közgyűlési tagok névsorának bejelentése rendjén kérte a rektornak hivatalból valótagságát, valamint hogy a tanítóképzből még egy tanár is közgyűlési tag legyen, a mi azonban teljesíthetőnek nem találtatott.

Marosi ehmegye előterjesztése, hogy az ehmegyék által küldendő ehkerületi képviselők száma más, újabb népességi arány-kulcs szerint állapíttassék meg, nem volt figyelembe vehető, miután épen egyik közelebbi közgyűlés már döntött e tárgyban s annak végrehajtása előtt eltérő intézkedések tétele időszerűtlen.

Sepsi ehmegye kérése még egy képviselő küldési jogának elismerése iránt, visszaadatott a népességi adatok hiteles kimutatása végett.

Udvarhelyi ehmegyéből a ref. vallású állami és közs. tanítók kérése, hogy részükre egyházi téren a felekezeti tanítókkal egyenlő jog biztosíttassék, nem volt teljesíthető.

Fogarasi Albert nagyenyedi tanár, lelkészi fölavatása engedélyeztetett.

Ezen ügy tárgyalása folyamán fölvetett elvi kérdésből kifolyólag a nyugalmazott tanároknak rendes lelkészi pályára lépése tárgyában a konventhez előterjesztés tételét.

A szászudányi papválasztási költségekben az ehkerületi közgazg. bíróság által elmarasztalt küküllői esperes sérelmi panasza az ehkerületi közgyűléshez nem terjeszthető, miután a bíróság végérvényes ítélete ellen sérelmi panasznak helye nincs.

Kilyén Sándor igtató kiadó aa lakkbére 100 koronával fölmentetett s még 200 K. személyi pótlék folyósított részére.

Vincze János levéltárkezelő irodai alkalmazott javadalma havi 100 K.-ban állapított meg s Tóvölgyi Béla részére 60 korona drágasági pótlék utalványoztatott.

Theologiai fakultás előjáróságának jelentéséből dr. Kecskeméthy István theol. tanár országgyűlési képviselősege mint mellékfoglalkozás az 1907—8. tanévre tudomásul vétetett.

Az egyházközségi közgyűlés szervezése iránt a régi utasítás 10. §-ának megfelelő értelemben tételét előterjesztés a közgyűléshez.

Az új egyházi törvény a kegyeleti időt a lelkész halálát követő hónap első napjától számítandólag állapítván meg, erről körlevéllal értesítés adatik ki azzal a megjegyzéssel, hogy egyebekben a közgyűlés által alkotott szabályzat változatlanul érvényben marad.

A szamosfalvi ref. iskola beszüntetése, illetve iskolájának az állam részére használatra leendő átadása a bemutatott feltételekkel engedélyeztetett.

III.

A kollegiumi új előjárósági szervezet tárgyában a beérkezett vélemények figyelembe vételével a kiküldött bizottság javaslatát megtévén, némi módosítással a kerületi közgyűlés elé terjesztetik.

A bemutatott tanügyi jelentés elfogadtatván, kinyomatása, szétküldése elrendeltetett.

A tanárválasztás tárgyában előterjesztés tételik a közgyűléshez oly értelemben, hogy mondja ki a kerületi közgyűlés, hogy jövőre a gimnáziumi rendes tanárk egy e célra kiküldendő kerületi bizottság által választatnak. Ha a közgyűlés ezt elvileg kimondja, szükséges lesz egy új szabályzat kidolgozása.

A beérkezett vélemények alapján egy kerületi tanügyi bizottság szervezése iránt előterjesztés tételik a közgyűléshez.

A megejtendő tanárválasztások alkalmából a tanárjelölő bizottságba az igazgatótanács részéről Lészay Ferenc és dr. Sárkány Lajos aai küldettek ki.

A Molnár Lőrinc egy évi szabadságidejére Csia Pál alkalmazása jóváhagyó tudomásul vétetett.

Tárkányi György kolozsvári vallásanár a nem ref. intézetekbe járók hitoktatásáért honorálását kérvén, e tárgyban előterjesztés tételik az egyetemes konventhez.

Kincs Margit-féle alapító-levél jóváhagyatott, Szeretetház jelentése Barabás Margit és Nagy Izabella felügyelőnk alkalmazásáról, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Kolozsvári kollegium gondnoki állásáról Szacsavay Sándor aa korával járó gyengélkedése miatt lemondván, kiváló érdemeinek elismerésül javasoltatik az előjáróság kérése alapján, hogy az ehkerületi közgyűlés a kollegium örökös tiszteletbeli főgondnokává válassza.

Közoktatási miniszter leírata, melyben jelzi, hogy intézkedett az iránt, hogy az általa kinevezendő tanárok kinevezési okmánya nyitott levélben küldessék az ig. tanácshoz, de ha az tévedésből nem történne meg, annak fölbonthatására az ig. tanácsot fölhatalmazza, tudomásul vétetett.

Kolozsvári kollegium felterjesztése alapján Weiszer Róbert h. tanár alkalmazása jóváhagyatott.

Székely János n.-enyedi tornatanár kérése az adott fizetésjavítás időpontjának 1906 július 1 ben leendő megállapítása iránt, a közgyűlés elé terjesztetik.

IV.

A vagyoniügyi jelentés kinyomatása, szétküldése elrendeltetett.

Az 1906. évi számadásokra tett ellenőri észrevételek a számvevői megfejtéssel áttétették a számadásvizsgáló bizottsághoz.

A tűzkár-biztosítások tárgyában bejelenti az igazgatótanács, hogy a Foncierral fennálló szerződést, mely a jövő év végén jár le, a folyó évben fölmondja, s felhatalmazást kér arra, hogy a tűzbiztosításról akár szövetkezeti alapon, akár újabb ajánlatkérések útján legjobb belátása szerint gondoskodjék.

Kendeffy-féle hagyaték után esedékes kamatok befizetése ismételten megsürgettetik,

Gergényi ehmegyéből beérkezett államszegély-kérések elutasítottak, miután az államszegély-kiosztás mindig májusban tartatik.

Ozdi ekk. kérése egy műemléket képező urasztali pohár eladásának engedélyezése iránt, elutasítottatott.

Sajóudvarhelyi ehközség ingatlan vásárszerződése jóváhagyatott.

Desi házak után egyházkerületünket megillető virilis jog érvényesítésével dr. Sárkány Loránd tanár bizatott meg, aki egyébként az ottani legértékesebb egyik házat meg is vásárolta.

A tordai Korona-szálló egyik bolthelyiségének bérbeadásáról szóló szerződés jóváhagyatott.

Kolozsborsai ehközség központban kezelt kisebb tőkési kiadatnak.

Magyarbikali ehk. vásárszerződése jóváhagyatott.

Kimondotta az igazgatótanács, hogy a vizitációk alkalmával főt. püspök aa kíséretét I. oszt. vasúti jegy illeti meg.

Az iroda részére egyik ócska írógépnek újjal kicserélése s a másik gép kijavítása 450 K. költséggel engedélyeztetett.

Kolozsvári kollegium jelentése az ajtoni birtok eladásából kifolyólag folyamatba tett perről, tudomásul vétetett.

Theol. fakultásunk 1907. évi költségvetése jóváhagyatott.

A szeptemberi pénztári napló vizsgálatáról szóló ellenőri jelentés tudomásul vétetett s kapcsolatban elvileg kimondatott, hogy jövőre a theologiai tanárok részére időközben szobafestések az alap terhére nem végeztethetők, úgyszintén a könyvtár gyarapítására kiadandó átalány-előlegek az elszámolásig külön függő számlán kezelendők.

Végül a számvevő jelentése arról, hogy a Leszámitoló banknál levő folyó számlánk állaga takarékbetét kivételét szükségessé nem tette, tudomásul vétetett.

Ezzel az ülés véget ért.

M. . y.

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

A nagyenyedi egyházmegye r. k. közgyűlése Nagyenyeden.

II.

Az augusztus 1-én életbe lépett új egyházi törvény rendelkezésével a kerületi tanító képviselők megválasztására szeptember 30-án rendkívüli egyházmegyei közgyűlésre sereglett össze a nagyenyedi egyházmegye Nagyenyedre. A gyéresi állomásnál már reggel 7 órakor gyülekezni kezdettek a tagok s mire a vonat Enyedre ért, alig birta kibocsájtani magából a „szent partialistákat“, mintha az új időkel „új eget és új földet“ várt volna mindenik.

Pont 9 órakor Jancsó Lajos esperes közvetlen, meleg imája után megnyitja a gyűlést, válaszával a közgyűlés szükségének s miután a tagok számbavétele megtörténik: megkezdődik a tárgysorozat tárgyalása, kimondatván határozatilag az is, hogy a tárgysorozatban fel nem vett, de időközben bejött halasztást nem szenvedhető ügyek is tárgyat képezendik a közgyűlésnek s így az előre megállapított 14 pont, 19-re nőtte ki magát a tárgysorozatban, de azért meglevén mindeniknek a maga előadója: a közgyűlés a maga felelősségének tudatában komoly méltósággal s higgadt alaposzággal mérlegelt minden egyes pontot.

Tárgysorozat rendjén a Szécsi Ferenc előadásában a műszaki előadó díjazása 6000 koronán felül $1\frac{1}{2}\%$ és ezen alóli összegre $\frac{3}{4}\%$ -kal állapított meg; a presbiterek száma a Simon Antal által lélek szám arányában ajánlattal szemben az egyházközségek meghallgatásával az előadó javaslata fogadtatott el azzal az indokolással, hogy az esetleges kimaradónak nem kell a kimaradás sajnó fájdalmát felkelteni.

Egerbegy mintegy 6 hold helyét az egerbegy—gyéresi cserépgyárnak per 500 koronával akarja eladni, de ingatlan eladásáról lévén szó, az egyházközségi közgyűlés tagjainak névszerinti szavazását feltüntető jegyzőkönyv visszaadatott ezen körülmény figyelembe vétele végett; éppen így járt Ótorda is, noha a közgyűlésen kitudódott, hogy ott a felállítandó állami gimnázium elhelyezésére szükséges egyik, papi lakásra ajándékozott papi telket névszerint szavaztatta meg az egyháztörvény közgyűlésének tagjai 26 ezer korona eladásában, hogy azzal majd a másik papi telken 2 paplakot építhessenek egyszerre: bár a telek vásárlás ügye a már régóta húzódozó s most már megoldás felé közeledő építés ügyében nagyon sürgős: mert a jegyzőkönyv ezt a kardinális pontot nélkülözi, visszaadatott, de azért a telek eladás e jegyzőkönyvi kitüntetéssel engedélyeztetett.

Engedélyeztetett továbbá a m.-sz. királyi és gezei iskolák államosítása is, ha az állammal kötendő szerződésbe bele teszik azt a pontot is, hogy az egyháztól, az egyházi szolgálatáért díjazott tanító, ha ebbeli kötelezettségeit pontosan nem teljesíti, elhelyezését kérhessék és kinyerhessék. A mezőka pusi vallásitanítás, pap nem lévén közelben, megengedett a ref. áll. tanítónak. A mezőzahi beteg lelkész mellé káplán rendeltetik államsegélyvel, Asszonynepe, fedezete meglévén, építhet templomot. Nagyobb érdeklődést és tanulságos vitát produkált a felsőszabolcsi és a hevesnagykunsági egyházmegyék átirata a lelkészi nyugdíj ügyben, melyben legfőképpen a törvény azon szigorát értelmek, mely az özvegygyel szemben áll elé akkor, ha a nyugdíj folyósítása előtt hal meg a pap, vagy jogosult, vagy ha az illetékek befizetve nincsenek. Ezen szigor enyhítésére és az ide vonatkozó törvény hiányosságának kireperálására új zsinat összehívását is javasolja az átirat s ezt ajánlja maga az előadó is, elfogadásra és pártolásra ajánlván az egész átiratot, de a közgyűlés többek hozzászólása után a már meghozott és szentesített törvény iránti tiszteletből úgy határoz, hogy bár maga is vallja az átiratokban jelzett nehézségeket, de miután a törvény már imperatív jellegűvé vált, intéztesék felirat a maga útján a konventhez, hogy az esetleges özvegyi járulékokra reá nehezedő nyugdíj terhek enyhítéséről minden alkalommal valamely uton gondoskodják.

A marosi egyházmegye átirata, hogy az egyházmegyei kerületi képviselők választására más kulcs állapíttassék meg a már lecsendesedett kedélyekre való tekintettel, nem fogadtatott el. Lőrincréve temploma melletti terének parcellázása visszaadatott kiegészítésre; a herepei presbiteriumnak 37 kor. követelése néhai levitájának özvegyével szemben, elutasított. Megengedett Ozdnak, hogy a néhai br. Radák Ádám pátronus által 1897. évben ajándékozott ritka műbecscsel bíró urvacsorai kelyhét eladhassa s ezzel roskadozó templomát, „Radák templom, Radák pohárból“ felirattal felépíthesse.

A mezőbodoni lelkésznek, bármily feszült is viszonya az ottani áll. tanítóval, a vallásitanítás átruházása az énekvezérre, nem engedtetett meg.

Nyolc lelkésznek a bejelentett melléklóglalkozása azon hozzáadással engedtetik meg, hogy a mihelyt valamelyiknél ezek a lelkészi teendők rová-

sára szolgálnak, azonnal megvonatnak. Felméri Sándor. Nagy Kálmán, Jánosi Samu tar. képviselők az egyházmegye részéről megválasztatnak.

Felnyednek megengedetetik, hogy adósságát konvertálja s végül ozdi lelkész G. Kovács István felavatása iránti kérés beadására az egyházközség utasítottatik

Öreg dél volt már, mikor a tárgysorozat ki-merült, mert hiszen most már az egyházmegye nemcsak postája, hanem elbirálója az elébe került ügyeknek, nagyobb jog- és hatáskörrel, az érdeklődés is nagyobb. Vajha fokozódva nyilvánulna ez mindig mindenhol.

Alig mult el két óra, már a közgyűlésből kivált a feyvelmi bíróság, hogy részint, mint helybeli, részint, mint delegált bíróság itélkezzen. Az igazság keresése mindig sok nyomozással, küzdelemmel, fáradsággal jár, mert a perlekedő felek mindenike a maga részére óhajtaná biztosítani azt. Themis istennek könnyen ment a megtalálás bekötött szemmel is, mert amíg egyfelől „forma dat esse rei“, másfelől az alakosság be nem tartása súlyos jogi következményekkel járhat.

Ezért. mint delegált bíróság még most sem bocsátkozhatott egy régen húzódozó ügy érdemleges tárgyalásába, mert a forma kellékei nem tartattak be a kiküldést kérő részéről, pedig ugyancsak sokan várták, hogy hol és milyen az igazság?!

Themisnek be van kötve a szeme, még nem lát, de majd ugy is megkapja ő, a mit keres, addig mi csak sáfárkodjunk a nekünk adott talentumokkal úgy, hogy ne álljunk és kerüljünk az ő útjába soha.

r. —l.

TÁRCA.

Keresztes Máté erdélyi református püspök körlevele.

(Anno: 1795. április 9-én.)

Kérem és kötelezem tiszteletes esperes uraimékat a következőkre

1. E mai megveszett időben felette igen eláradott az emberekben, még a belső rendben is, de kiváltképen az ifjabb akadémikusokban és azokkal társalkodó domidoktus atyafiakban is a heterodoxia, arminianismus, naturalismus és atheismus, melyet könyhullatással és szívbeli fájdalommal lehet mindenfelé tapasztalni az országban. Az Istenre kérem és lelkek számadására kényszeritem tiszt. esperes uraimékat, hogy az olyan papokat, sőt mestereket is, akik, ha szintén a kathedrából nem tanítják is az ő ördögi tudományokat, de in conversationibus észre lehet venni, sőt néha cselekedetekből is ki lehet venni, hogy megveszett tudomány lappang az ő kebelökben, szorgalmasan kitanulják és minden keevezés nélkül a XI. és XII. kanonok és a XXI-ik szatmári Consitutio szerint bánjanak azokkal és eképen szüntelen sziveken viseljék a szent léleknek szent Pál apostol által előnkbe rendelt ezen parancsolatját: viseljetek gondot azért magatokról és az egész nyájról, melyben a szent Lélek titeket vigyázókká tett, az Isten Anyaszentegyházának legeltetésére, melyet tulajdon vérével keresett. Apost. cselek. 20, 28.

2. Tapasztaltajuk az is, hogy az újabb papok a predikálásnak haszna és idvességre való formáját is teljességgel elferdítették és csak valami cifra beszédet és stylust szönek-fonnak össze és mint valami cifra oratiót adnak elő, minden hasznos és lelki épülésre megkivántató s hitet és jó erkölcsöt szerző s nevelő tanítás nélkül. Az ilyeneket esperes uraimék kényszerítsék a dogmáknak a Systemák szerint való tanítására, még pedig nexus szerint, nem pedig hogy

most egy, máskor más imitt-amott felfogott materiákról. Mert magam is hallom és tapasztalom gyakorta, hogy már a predikációk most egy, majd más különböző dolgokról folytattatván, románokká váltanak, melyekben a szt. írásbeli helyek és a nagylelkű theológusoknak szavai alig fordulnak elő.

3. Az ördögi gyűlölség miatt sok helyeken némely emberek az isteni közönséges tiszteletet megvetik, a templomokat nem járók, a papokat magok házáknál való prédikálásokkal (a közönséges prédikációkon kívül is) és az uri szent vacsorának kiszolgáltatásával minden testi nyavalyán kívül csigázzák, melynek orvosoltására ide helyeztetem az 1776. esztendőben Uj-Tordán tartott generális szent Synodusnak végzését, melyet minden tiszteletes atyafiakkal szorosán megtartatni el ne mulassanak:

„Nagy kisebbségére és megutáltatására szolgál ez a mai apostoli szent vallásunknak, hogy noha ennek ebben a hazában szabados gyakorlata engedtetett és Isten kegyelméből többnyire mindenütt templomaink is vagynak, mégis sokan az Isten házáknak megutálásával és a szent gyülekezetnek megvetésével, az ő Istenhez való hidegségek nyilvánvaló bizonyosságával azt kívánják, hogy az isteni szolgálat különösen az ő házuknál vitessék végben és a szent szakramentumok ott administráltassanak. Ellenkezik ez minden nemzeteknek szokásokkal, de kiváltképen ellenkezik az Istennek céljával, ki a gyülekezetek sátorát azért állította, hogy minden lélektől ott tiszteltessék. E végre ott helyeztette a maga jelenlétének synbolumát; ott hallgatta meg a könyörgéseket; ott adott feleletet a kérdőknek; ott parancsolta, hogy legyenek áldozatok, közönséges könyörgések, éneklések és muzsikálások; ott olvastatott az Istennek törvénye; ott taníttatott a nép a lévitáktól; ott jelenenek meg a királyok is az istenitiszteletre és a kik ezt megvetették, azokat, mint maga parancsolatinak megrontóit, az Isten keményen megbüntette.

A melyek mind arra mutatnak, hogy az Isten a szenteknek gyülekezetét szereti és abban gyönyörködik. A kik pedig azt mondják, hogy ma az új testamentumban az isteni tisztelet egy bizonyos helyhez sem köttetett, azok ugyan jól gondolkodnak; de eszükbe vegyék, hogy más a közönséges, más a különös isteni tisztelet; ez akárhol meglehet, annak pedig csak a szentek gyülekezetében van helye. E végre gyűltek össze az apostolok minden szentekkel a hétnek első napján a kenyérnek megszegésére és az imádkozásra. Ezért mondja az apostol is: *ne hagyjuk el a mi gyülekezetiünket, mint szokások némelyeknek.* De mit számlálunk többet, holott ezzel rakva van az újtestamentumi szent írás. Ezért végezi a generális szent Synodus s egyszersmind szorosán imponálja a tiszteletes senioroknak, hogy ezekkel s ezekhez hasonló több okokkal ne mulasszák el, mind magok vizitálásának idején inducálni, mind a tiszteletes atyafiak által inducáltatni, tanítás által az ilyen részreszakadtakat arra, hogy a házi isteni tiszteletről lemondván magokat az Isten népének közönséges gyülekezetéhez adják, mert ez Isten előtt kedves, és a Krisztus ott ígérte, hogy jelen leszen és minket meghallgat. Kiváltképen azon legyenek, hogy a szent szakramentumok nem másutt, hanem a templomokban administráltassanak; melyekben ha különben elő nem mehetnének, reportálván a generális szent Synodusnak, azon leszen, hogy ezt a rendetlen szokást keményebb késekkel is megorvosolja, és e végre az 1627. esztendőben emánált konklusomot megújítván, vigorálni el sem mulatja. Mely 1627-béli constitutio szóról-szóró ez: *végezi a szent korona, hogy ennek utána senki a miniszter atyafiak közül, háznál a templomon kívül ne prédikáljon, sokkal inkább a szakramentumokat ne adminisztrálja, kivéven mikor t. i. vataki beteg, vagy valamely nagy patronusnak bizonyos nya-*

valyája van sub poena 1, frt. 3, Secundo frt. 6, és toties fuoties frt. 6. —

Ezen constitiót annyival szükségesebbnek tartottam leírni és megtartásra rendelni, hogy lellem sérelmével kellett értenem, hogy némely uri ember, mikor a pap mondotta volna, hogy neki nem szabad az Urnak szent vacsoráját egészséges emberek házába hordozni s ottan adminisztrálni, azt felelte profaniter és profanissime, hogy *a bizony szabad, mert az csak olyan, mint a cigány nótája, a melyet mindenütt lehet funi, ahol kívánják.*

4. Az iskolák mindenütt pusztúlnak, a gyermekek nem taníttatnak, az iskolamestereknek henyeségök és külső foglalatoskodások miatt. Sok helyeken az iskolamesterek tisztartóságot és falusi nótáriusságot folytatnak. Kötelezem tiszteletes esperes uraiméket, hogy az illetén mestereket az iskolákhoz szorítsák. Tanítsák ők a gyermekeket egész szorgalmatossággal. Azokból tisztartókat és nótáriusokat ne formáljanak. Ha valamely mester ezen rendelkezésem után a tiszteletes esperes uraim parancsolatja ellen mégis tisztartóskodnék és notáriusságot folytatna, az iskolából kihányattassék és a belső rend catalogussából neve klvágattassék.

Közli: *Elekes Viktor*, esperes.

GYÁSZROVAT.

Bibarcfalvi *Tóth Tamás* a kolozsvári ev. ref. egyházköztségnek nyugalmazott kántortanítója folyó hó 12-én, életének 75-ik évében hosszas szenvedés után meghalt. Kolozsvárt mint 24 éves ifjú kezdte meg tanítói pályáját a különben theológiára készült ifjú. Nehány éven át tanított a reform. leányiskolában s mint a magyar-utcai reform. templom kántora az 1906. év őszéig, 50 éven át szolgálta egyházát hűséggel, példaadó buzgósággal. Ő szervezte Kolozsvárt az első földmives énekkarokat, melyekkel az egyes hóstáti utcák ellenséges érzületű ifjúságát egymáshoz közelebb hozta és nemesebb erkölcsökre nevelte. Vezetésüktől nyugdíjba távozása előtt alig 1—2 évvel vált meg. A 60-as és 70-es években tevékeny részt vett a kolozsdobokai ref. tanítótestület munkásságában s ennek megszűnése után lelkes buzgósággal volt egyik alapítója a kolozsmegyei tanító testületnek, amely megalakulásakor 1874-ben őt választotta meg első elnökül. Élete tisztes, derék munkában folyt le, amelylyel becsülést és szeretetet vívott ki magának. Különösen az egyházi életben volt áldásos munkája. Kolozsvár papjai rendszerint az egyházmegyei és kerületi ügyekkel lévén elfoglalva, a nép gondozása és vezetése főként a tanítók kezében volt. Toth Tamás e befolyást mindig csak jóra használta. Az általános szeretet és tisztelet meghatóan nyilvánult e hó 14-én volt temetésén, mikor főleg a hóstátiak csaknem teljes számmal vonultak fel a magyarutcai templomba, hol *Kenessey Béla* búcsuztatta el. — Áldás emlékének!

Jakab Károly alamori református lelkész, a nagy-szebeni egyházmegye számvivője, 1907. október 19-én, hosszas szenvedés után 44 éves korában, lelképástorkodásának 21-ik évében meghalt. Temetése 1907. október 21-én, délután 2 órakor volt az alamori egyházközségben.

KÜLÖNFÉLÉK.

A szerkesztő részt vesz a konvent most folyó tárgyalásain s helyette e szám szerkesztésének munkáját Tárkányi György végezte.

A konvent f. hó 22-én kezdette meg üléseit Kun Bertalan püspök és báró Bánffy Dezső elnöklete alatt. A tárgyalásokon kerületünkbeli részt vesznek dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, Nagy Károly, Fogarasi Albert.

Írások a konventi ülésből. A most folyó konventi ülésekről részletesebb tudósítást csak lapunk jövő számában adhatunk. Addig is azonban az üléseken résztvevő szerkesztőnk express-tudósítása folytán két nagy jelentőségű hírt közölhetünk. Az egyik az, hogy a konvent kimondta, hogy a központi épületbe, mely jövő novemberre kész is lesz a konventnek központi irodát állít be élén

egy előkelő vezető-titkárral. E célra az adminisztráció-államsegélyből évi 48 ezer koronát tart vissza (épület annuitásra és személyi és dologi kiadásokra.) Az állás már most be fog tölteni. A másik az az örvendetes hír, hogy a konvent a papi nyugdíjintézet Végrehajtási utasításán *nagy jelentőségű könnyebbitéseket* eszközölt a lelkészek terhei mérséklésére. Az ide vonatkozó módosítások ezek:

1. A belépés határideje 1908 január 1. Annak megállapítása, hogy valaki a gyámintézet keletkezésétől, vagy rendes lelkészi szolgálata, vagy segéd, helyettes lelkészi tanári minőségben eltöltött évei kezdetétől, vagy pedig 1908 jan. 1-től kívánja-e szolgálati éveit beszámíttatni, kinek-kinek szabad tetszésére bízati. Az erre vonatkozó nyilatkozatok f. évi decz. 1-ig a végrehajtó bizottsághoz küldendők be. (Kálvin-tér 7., Budapest.)

2. Akik 40 szolgálati évüket betöltötték, de a nyugdíjat igénybe venni nem kívánják, a további díjfizetés alól felmentettek. A fentartó testületek azonban ebben az esetben is kötelesek a 2%-os évi járulékokat fizetni.

3. Mindenki azon összeg után igényelhet nyugdíjat, s így azon összeg után fizet pótló belépési és évi járulékot is, amely után gyámintézeti járulékait fizeti. Ha ez az összeg kisebb valóságos jövedelménél és eme valóságos jövedelem után kívánna valaki nyugdíjat, akkor köteles a két összeg közötti különbözet 10%-át és ennek a belépés kezdetétől számított 2½%-os évi díját, s mindkét összegnek 4%-os egyszerű kamatait egyszerre, vagy 5 év alatt befizetni.

4. A régebben szolgáló lelkészek nyugdíj-intézeti járulékaikat azután az összeg után fizetik, amely után a gyámintézeti járulékokat fizették. A jövőre nézve azonban az 1894 évi jelentővekben kimutatott fizetés után tartoznak a belépési és az évi járulékokat fizetni.

5. A lelkészi állás megüresedése esetén addig, amíg a lelkészi állás be nem töltetik, a kongruás lelkészi állásoknál a fentartó gyülekezetek a kongrua-összeg leszámításaival kötelesek a 2%-os járulékokat fizetni.

6. A menyiben a férj életében nem fizette volna be gyámintézeti járulékait, a hátralék az özvegy évjáradékából vonatik le, de csak oly mértékben, a menyivel kevesebbet fizetett be az elhalt férj, mint fizetésének 10%-a és 5 évi gyámintézeti tagdíja.

7. A végrehajtóbizottság felhatalmaztatik, hogy ha egy családban hatnál több segélyt igénylő árva van ezeknek segélyezése iránt esetről-esetre előterjesztést tehessen a konventhez.

8. A járulékok befizetésének határideje szeptember 1 től november 1-ére tolatik el.

9. Ha valamely kötelezett tag az előírt okmányokat be nem szolgáltatná és korábbi éveit beszámítani nem kívánja, akkor úgy tekintetik, mint aki csak 1908. január 1-től kezdve kíván tagja lenni az intézetnek, ebben az esetben azonban a belépési járulék befizetésére engedett 5 évi kedvezményt igénybe nem veheti.

10. A konvent felkéri a kultuszminisztert, hogy az 1898: XIV. t-cikk 11. §. II. 1 pontja értelmében a lelkészi nyugdíjjárulékokat a lelkészi fizetésből vonja le és a kongruás lelkészek kongruáját annak megfelelőleg emelje föl.

11. Felkéri a kormányt a kultuszminisztert, hogy az utalványozási eljárás értelmében engedje meg, hogy a nyugdíjintézeti járulékokat az egyházi főhatóságok a kongruából visszatarthassák.

12. 40 éven túl tagdíjfizetésre senki sem kötelezhető, még akkor sem, ha nem megy nyugdíjba.

13. A 60 éves korra nézve az 1908. január 1-je az irányadó.

14. A tagok befizetési kötelezettségére nézve mindig a választást, illetve az állás és javadalomváltozást követő év január 1-je az irányadó.

A sárospataki főiskolában az akadémiai és közgazgatói állásra Novák Lajos theol. tanár választatott meg. Zoványi Jenőt, kinek e tisztségbe való beiktatását a főiskola igazgatótanácsa megtagadta s a ki e miatt fegyelmit kért az igazgatótanács, sőt a püspök ellen is, a tiszáninnen egyházkerület közgyűlése állásától felfüggesztette.

Magántanár a theol. fakultáson. Ifj. dr. Bartók György, dr. Bartók György püspökünk fia, doktori oklevele alapján engedélyt kér az Igazgatótanácstól arra,

hogy a theologiai fakultáson magántanári előadásokat tarthasson a bölcsészeti tudományokból. A kérést a theologia előljáróságának véleménye alapján az Ig. Tan. pártólólag terjeszti a kerületi közgyűlés elé, egyben azonban megengedte ifj. dr. Bartók Györgynek, hogy megkezdhesse előadásait addig is, míg a kerületi közgyűlés végleg határozza, a mely bizonyára örömmel fogja a hozzájárulását adni az engedélyhez, mint a mely csak emelni fogja papképzsünk színvonalát.

Iskolai ünnepély. A pápai főiskola szép és kegyeletes ünnepélyt tartott okt. 18-án nagynevű történelemtanárának, Bocsor Istvánnak születése százéves fordulója alkalmával. Az ünnepélyen Kiss Ernő tanár tartott emlékbeszédet Bocsor István felett.

Tanári beköszöntők. A szászvárosi ev. ref. Künkollegium 3 rendes tanára: Görög Ferenc, Orbán Lajos és Róth Ágoston 1907. évi október hó 31-én d. e. 10 órán kezdve fogják Szászvárosban az ev. ref. templomban beköszöntő értekezéseiket megtartani. — Az ünnepély programja: 1. Jövel szentlélek; éneklj a gyülekezet. 2. Ima. Tartja Tankó Béla vallástanár. 3. Erős várunk az úristen; előadja az ifj. énekkar. 4. Elnöklő főgondnok úr felszólítja a megválasztott tanárokat beköszöntő értekezéseik megtartására. 5. Tanári beköszöntő, tartja dr. Görög Ferenc. 6. Tanári beköszöntő, tartja Orbán Lajos. 7. Üdvözlő dal; előadja az ifj. énekkar. 8. Tanári beköszöntő, tartja Róth Ágoston. 9. Ig.-tanár üdvözlj a beköszöntött tanárokat. 10. Himnusz Erkel F.-től; előadja az ifj. énekkar. — Délután 1 órakor közebed a Magyar Kaszinó nagytermében.

Hálás köszönet. F. é. szeptember 23-án tekintetes Lakatos Sámuel marosvásárhelyi ref. koll. tanár úr, nyáradselyei ref. egyházunk egyházmegyei képviselője nemes szíve sugallatának ismét szép jelét adta egyházi és iskolai ügyünk iránti érdeklődésével. A midőn a már korábbi 400 kor. és 330 koronás alapítványait kiegészítette egy újabbban tett 300 koronás alapítvánnyal. Ez által az időközi kamatokkal Lakatos Sámuel tanár úr által alapított „nyáradselyei ref. iskola ingyen tanszer-alap“ elérte 1907 július 6-án az 1176 korona 26 fillért s 1908 szept. 1-én kezdetét is veszi a segélyezés. A midőn ez újabb 300 koronás alapítványért is a leghálásabb köszönetet nyilvánítok a nyáradselyei ref. egyházközség nevében a nyilvánosság előtt is, őszinte szívvel kívánom, hogy Lakatos Sámuel tanár urat a mindenható Isten éltesse még sokáig, hogy nemes cselekedete gyümölcsét láthassa. Kegyes adománya folytán a tanügy fellendülésével fakadjon áldás a nyáradselyei ref. egyházra, iskolára. Nyáradselye, 1907 október 2-án. *Simon Gábor*, ref. lelkész.

A ntű esperes urakat szívesen kérjük, hogy az egyh.-megyei gyűlésekről, választásokról s általában a megyéjük területén előforduló közérdekű eseményekről lapunkat értesíttetni sziveskedjenek. Hasonló kérésünk van kollegiumaink Tek. Igazgatóihos is a kollegiumokra vonatkozólag.

BIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5220—1907.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Felkérjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy a *nagyenyedi* kollegium *magyar-német*, a *székelyudvarhelyi* kollegium *magyar-német*, a *zilahi* kollegium *görög-latin* és a *sepsiszentgyörgyi* kollegium *magyar-latin* és *mennyiségtan-természettani* tanszékeinek az 1907 novemberi egyházkerületi közgyűlésen leendő betöltése alkalmából a tanárjelölő bizottságba gondnok, illetőleg tanárképviselőket kiküldeni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1907 október hó 21.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi elnök.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor.
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A reformáció tanítása.

A világtörténelem a világitélet, mondotta egy nagy bölcs, aki egyszermind költő is vala, tehát prófétai tehetséggel bírt. Október 31-ike pedig az a nap, amelyiken újra meg újra ünnepélyesen kihirdetik a világtörténelem ítéletét, csak épen meg kell hallanunk. Ámde ez a világitélet nem *jurisdictio*, hanem értékek megállapítása. Nem is olyan ítélet, amelynek végrehajtásán fordul meg a dolog, mert egyszerűen megállapítja a tényeknek a becsét s ezzel be van fejezve a dolog. És az ítéletnek a jellege abban van, hogy a valónak a megállapítása fölött: mindig ott lebeg a kellőnek az elismertetése.

A reformáció igazsága abban áll, hogy életté vált az ismeret. Ahol új igazságot fedeznek föl, ott csak a tudomány haladásáról, vagy a kultúra fejlődéséről lehet szó. De ahol új igazságot élnek át, vagyis ahol bizonyos elvont tételek etikai erőkként a gyakorlati életben valósulnak meg, ott mindenütt reformáció van. Az a reformáció pedig, amely leginkább érdemi meg ezt a nevet és amelynek emlékét épp a mai napon üljük, a személyiség fundamentalis voltát s annak mindenek fölött való értékét proclamálta és valósította meg. Igen érdekes azt nézni, hogy a renaissance emberei miként fáradoznak e nagy igazság egyik másik vonatkozásának a megállapításán. Megpróbálják magukat függetleníteni a hagyományos filozófiától: elcsapják Aristotelest és Plátót fogadják föl helyette uralkodó plánetának. Majd az egyház intézményeitől való függetlenséget ismerik el, de csak — elvben; gyakorlatban alig megy ez tovább a Boccaccio papokat, barátokat gunyoló novelláinak titkos helybenhagyással és szelid kárörömmel való olvasásánál. Egy másik irány szabaddá teszi magát az esztetikus allure-ökkel dőzsölnek a század bohém lelkei. Nehéz volt a szőröcsuha, tehát pórere vetkőztek; Fra Angeliconak még angyalain is bekecs van, Giorgione már genre-it: kirándulóit és lakmározóit is meztelennek festi. De hogy ebben a negatiban még nem kaptak szilárd alapot, s még csak azt látták, hogy

mitől *ne* függjenek, de azt még nem lelték meg, hogy mire *építsenek*: bizonyítja az, hogy az elcsapott ideálok helyett újat keresnek maguknak; a scholasztika után teljes lelkükből a klasszicizmuson csüngenek. Az új világnézet még nem lelta meg azt az archimedesi pontot, amelyből kimozdítsa a régi globust és megépítse az újat. A humanismus megadta az ideált: a tiszta emberi gondolatát, de ez egy elvont, üres phantom, mely a szívbe nem nyilallik bele. Az „általános emberi“ egylogkai alkotás, de a *keresztényi*, az egy realis szükségérzet, de az *istenfiúság*, az egy forró érzelem, s az *üdvbizonyosság*, — az egy *szenvedély*. Luthernél nyílalott bele a kor nagy kérdése egész a szívnek közepéig, az életnek legvitalisabb pontjáig, a vallás gyökérszálaig. Ő érezte át legelőször, hogy nem azzal kell törődnünk, mi az igazi *philosophia*, hanem azzal, hogy mi az igazi *hit*; ne arról tündöjünk, hogy Platonnak vagy Aristotelesnek van-e igaza, hanem azzal számoljunk le: honnan nyerünk mennyei erőt; ne aethetikai, vagy moralis csetepatékkal töltjük az időt, hanem a lét és nem lét, az örökkévalóság kérdésével jőjünk tisztába. Itt nem a tudományról, nem a művészetről, nem a kulturpolitikáról van szó, hanem az *üdvösségről*. Az örökkévalóság fénye nem az ismeretben, hanem a lelkiismeretben gyulad fel.

Igy jutott Luther örökkévaló fundamentumhoz, amelyre egész világát, mint valami gránit sziklára, fölépíthette: *az isteni kegyelem élettapasztalására*. Ha tudom, látom, érzem az isteni kegyelem erejét, akkor szabad vagyok az egész világtól. Mi a wormszi gyűlés fejedelmei, az ország főpapjai, a világbiró szászár V. Károly, sőt maga a pápa is — az Istenhez képest? S ha egyszer Ő adott nekem igazat, ő mentett föl és bizott meg új munkával — mit tehetnek ítélkező hűhójukkal a pornak és hamúnak gyermekei? A földi kényszerekből s emberkéz alkotta bálványok hatalma alul a reformáció ragadta ki az embert s állította *sub specie aeternitatis*: önértéke örökkévalóságát így értette meg az ember.

Mindezekből azt is látjuk, hogy mindaddig nem volt teljes a megújulás, amíg az élet egyik másik tevékenységére vonatkozott, lett legyen az tudomány, művészet, vagy politika, mert megújulás csak az *élet totalitásából* származik. Ennek a totalitásnak pedig alapja és koronája a *vallás*. Innen van, hogy azok a népek, amelyeknek ujjaszületése a tudomány, vagy a művészet, vagy a morális intézmények és szokások *rinascimento* jánál nem jelentett többet, tehát nem mentek át a fundamentumnak, a vallásnak megújulásán: régi sebekből vérzenek ma is s valami megvénhedés látszik meg rajtuk, míg a reformált népek históriájukban új könyvet nyitottak meg s most még ki nem számítható pályafutást kezdettek el.

Szellemi életünk szívverése a vallásban lüktet. Az ember egész világát, minden alkotását ez táplálja. Tehát minden problémának, amely felvetődik az erkölcsi világ bármely rétegében, legyen az egyházi, nemzetgazdasági, családi, vagy politikai, egyéni avagy társadalmi, — végső szálai odavezetnek vissza a szívnek ujjaszületéséhez, a hitnek belső tapasztalásához, az Istenben való személyes élethez. Egész világunk sarkpontja az egyéniségnek, a szívnek értéke, amelyet pedig egyedül a Jézushoz való viszony határoz meg.

Azt hiszem, nem kell e mellé a történelemből erősségeket hoznom fel. A reformáció nem intézményeket adott, nem egyes alkotásokkal gazdagította az egyetemes fejlődést: a reformáció mennyei erőket proklamált és szabadított fel. A belső törvényé lett erőt pedig a szellemi világban *elvnek* nevezzük. Ezért beszélünk a protestantismusról, mint *elvről*. Ez az *elv* a szellemi élet különböző régióiban más-más névvel neveztetik, de mi tudjuk, hogy mindezek ugyanegy erőnek a differenciálódásai. A tudományban: szabad vizsgálódás; a művészetben: öncél; az erkölcsi téren: autonómia; a politikában: a népakarat érvényesülése; nemzetgazdaságban: jótékonyság, szociológiában: szeretetre való nevelés. Micsoda hatalmas, magasra lendülő erőnek kellett annak lennie, amely a szellemi világ constellációját így meg változtatta s mindenütt új irányt tudott teremteni, új vezércsillagot kitűzni!

Ezzel szemben ha arra vetünk egy pillantást, hogy a protestantismusból, mint teremtő elvből, mint mennyei erőből, mennyi van bennünk *most*: valóságos levertség fog el. Nemcsak, hogy hiányzik a teremtő erő, de alig van bennünk fenntartó képesség. Törpe epigonok vagyunk, kik nem bírjuk az ősök fegyverzetét; az ige fegyveréhez gyöngye a kezünk; nem tudjuk hordozni a tudomány mellvasát, az idvesség sisakját. Meghaladja erőnket az a feladat, amely a reánk maradt örökség fenntartásával járna. Az erő forrását újra az intézményekben keressük, pedig az csak egyedül a lélekben van. Mihelyt aztán mennyei

erők, szellemi értékek helyett az intézményekre támaszkodunk: tehetetlen törpékké változunk a világ legnagyobb intézményével Rómával szemben. Azonfölül el kell túrnunk tétlen nyugalomban, hogy ideálokkal, szellemi erővel — tehát a mi fegyvereinkkel — ellenünk küzdjön a szocializmus, amellyel szemben tehetetlenek a mi gyarló és szegény intézményeink. Régen azért nyert a protestantizmus, mert minden igaz ügy az ő ügye volt, — most pedig el kell néznünk, hogy a szocializmus egy jézusi gondolatot mikép öltöztet föl az alacsony utilitarizmus ruhájába és játsza ki *ellenünk*, a jézusi örökség birtokosai ellen. Ami a szocializmusban földi, ami a szenny, a sár, a por: attól nem félek, mert minden földi dolog elmúló s hiú érték, de a szocializmusban félelmes az örökkévaló elem: az igazság, mert az igazságnak szenvedélyes rabjai, mátyurjai és hőszei vannak. Ha a szocialis kérdést meg nem oldjuk *mi*, elsöpör bennünket, mint intézményt s ami még ennél is nagyobb baj: kompromittálni fogja az evangélium igazságát. Már pedig lehet kompromittálni az egyházat, a tant, az intézményeket, a hivatásokat: csak az örökkévaló értékeket nem, mert ez az a „szentlélek elleni bűn“, amely Jézus szerint meg nem bocsáttatik soha.

A mult minden eseménye, a jövő minden ígérete Istenhez utasít, akitől a lelkek ujjaszületését várjuk. De ez a várás nem tétlen elnapolása a kötelességeknek, hanem az egész léleknek szent lendülete, teremtő ereje és — alkotásai. Addig nem ülhet a világ méltón október 31-iki ünnepet, míg minden szívnek nem volt meg október 31-ike.

Dr.

A theologiai fakultás emlékiratához.

Nagy érdeklődéssel olvastam a Protestáns Lap 42-ik számában a theologiai fakultásunk előjáróságának az autonómia s a tanári fizetésemelés kérdésében közölt emlékiratát, annyival is inkább, mert már korábban is élénken érdekelték azok a sikertelen kísérletek, amelyek a theológia szomorú anyagi viszonyai rendezése érdekében már több ízben foglalkoztatták egyházkerületi közgyűlésünket. A tavaszi egyházkerületi közgyűlés is levonta az eddigi szomorú tapasztalatok következményeit, midőn látva, hogy az évenként ismétlődő, sőt növekedő deficit rohamosan apasztja azt a theologiai tőkét, amelyet az egyházkerület egykor tulontul nagy áldozattal biztosított a papképzés céljaira, kimondotta, hogy hajlandó 14 ezer koronával felemelni az eddigi évi segélyt, ha ezzel határt szabhat a növekvő segély iránti igénynek, s ha ezzel biztosíthatja a theológia fentartásán kívül a fejlesztését is. A szóban levő emlékirat úgy látszik szerencsés megoldását adja a kérdésnek, s meg is felel az egyházkerületi közgyűlésen hangoztatott feltételeknek, de nézetem szerint a számítások nem mentesek minden optimizmustól. Fentartva, hogy alkalmilag rátérhessek az emlékirat más részleteire is, most még mint nem egy tekintetben tájékozatlan, csak egy részletre kívánom felhívni az emlékirat szerkesztőinek figyelmét. Azt hiszem, hogy ha a mai igen kedvezőtlen pénzviszo-

nyok között nem is indokolatlan a számításban az 5%-os kamat alkalmazása, de isten mentsen, hogy 1925-ig, még 17 esztendeig is erre az alapra építhessünk. Ez az általános pénzviszonyok jobbra fordultával talán biztosítható volna, ha a teológia kezelése alá vehetné az egész tőkét, s jól biztosított magánkölcsonben kamatoztatná. De ha az alap-tőke kamatoztatásánál, valamint az időközi megtakarítások tőkésítésénél, nem 5% kamatoztatást veszünk, hanem pl. 4%-ot, az egész számítás halomra dől s a helyett, hogy tőkésítendő feleslegek mutatkoznának évről-évre, már a harmadik évben s attól kezdve állandóan jelentékeny hiányokra bizon lehet számítani. Ezzel megmagyarázható az emlékiratnak az az óvatossága, hogy a tanárok fizetésrendezését az állami akadémiai tanári fizetések mintájára, de nem egészen annak mértéke szerint tervezi. Épen ezt nem értem, ha már eltért annak a lényegétől, mert el kellett térnie, miért nem tért el a formájától is? Egyetemes konventünk s egyházkerületünk elvileg kimondotta, hogy a tanári fizetéseknel helyteleníti a fizetési fokozatok rendszerét, csak azért nem alkalmazzák kizárólag az ötödéves korpótlék-rendszert, mert az állam segélye nélkül a középiskoláknál ez idő szerint nem rendezhetők a tanári fizetések, az állam pedig ragaszkodik a fizetés-fokozatok alkalmazásához. Arra ez idő szerint nincs kilátásunk, hogy az állam segélyt adjon a teológiai tanárok fizetésrendezésére is, tehát ezt a kérdést egészen önállóan oldhatjuk meg. Fogadjuk el az emlékirat tervezete szerint, hogy 4000 K legyen a kezdő s 8000 K a végző fizetés, a melynek élvezetébe 25 évi szolgálat után juthat a tanár, miért ne osztanók fel a 4000 K különbözetet 5 egyenlő ötödéves korpótlékre? Akkor a fizetések így alakulnának:

Rendes tanári szolgálati évek	Fizetés az emlékirat szerint	Fizetés 800 K-ás ötödéves korpótlékekkel
1—5	4000	4000
6—10	4400	4800
11—15	5600	5600
16—20	6600	6400
21—25	7600	7200
26—30	8000	8000

Igaz, hogy a 30 év alatt élvezett fizetés az utóbbi rendszer szerint 3000 koronával kevesebb (183.000—180.000 K), de ez alig számba vehető különbség az utóbbi rendszer előnyei mellett, s a teológiai tanárok bizonyára nem zárkóznának el e jelentéktelen különbözet terhétől, ha ezzel biztosítottabbnak látják magát a fizetésrendezést, mert a helyzetük így is aránytalanul kedvezőbb lesz, mint a mai. Az állami tanároknál a fizetési fokozatokba való előlépés nem esik össze az ötödéves korpótlékek esedékességi idejével, hanem régebben érdemhez (vagy befolyáshoz) volt s az 1904. évi I. t. c. szerint pedig szolgálati időhöz van kötve. Pl. a középiskolai tanároknál a IX. fizetési osztályban 4—4 évenként, a VIII. fizetési osztályban 5—5 évenként történik az előléptetés. Felekezeti intézeteknél szó sem lehet az érdem szerinti előléptetésről, mert az nem volna egyeztethető az autonóm intézkedés elveivel.

Az emlékirat szerint a 10., 15. és 20. szolgálati évek leteltével egy-egy ötödéves korpótlékon kívül egy 800 koronás és két 600—600 koronás fizetés pótlék volna folyósítandó, azaz egyszerűen 30 évi szolgálat alatt 5 ötödéves korpótlékban részesüljön a tanár, amelyek közül a második 1200 koronás, a harmadik és a negyedik egyenként 1000—1000 koronás az első és ötödik 400—400 koronás. Azzal csak erőltetve lehet indokolni ezt a szabálytalan rend-

szert, hogy talán a szolgálati idő 10-ik, 15-ik s 20-ik éveiben kezdődnének a családi élet nagyobb igényei, mert bizony a háztartási költségek az idő előhaladásával meglehetősen fokozódnak, s rendszeren az igények is fokozódnak, de a szükségletek fokozódásának inkább megfelel a javadalmak egyenletes növekedése, mint a tervezett szökkenés és azután lassú előhaladás. A költségvetés szempontjából pedig előnyösebb az egyenlő korpótlékok rendszere, mert ha alapul vesszük az emlékirat költségvetését, s számításait, de mellőzzük az évi feleslegek tőkésítését s az így gyűjtött tőke kamatait, amelyek bizony ha lesznek az intézet további fokozatos fejlesztésére nagyon jól elkelnek, tehát csak tisztán a normális költségvetés fedezeti és szükségleti s a fizetések változásaiból eredő szükségleti tételeit tekintve, azévi tiszta feleslegeket a következő kimutatás adatai hasonlítják össze:

az időtartam alatt	az évi feleslegek (hiányok) összege	
	az emlékirat	az egyenlő korpótlékok terve szerint
1907—1910	4524	4524
1910—1912	524	1324
1912—1915	124	524
1915—1917	924	1924
1917—1920	— 276	1124
1920—1922	1924	1724
1922—1925	924	924

E szerint tehát 10 év múlva bekövetkezik a költségvetési hiány, ha a bizonytalan feleslegek tőkésítésére nem számíthatunk, míg a most ajánlott terv szerint a normál költségelirányzat kereteiben fedezhetők a szükségletek s a terhek egyenletesben oszlanak meg, ami igen nevezetes körülmény a költségelirányzat realizálása szempontjából. Videant consules.

Sárkány Lajos.

Méltánytalan gyakorlat.

Köztudomásu dolog, — a hivatalos lap ez évi 30-ik száma is mutatja a kongrua-kimutatás végére függesztett megjegyzésben — hogy „azon lelkészek, kik valamely fegyelmi vizsgálat hatálya alatt állanak, fizeteskiegészítési összegükre nem tarthatnak igényt”

Ez a gyakorlat sérti úgy egyházunk fegyelmi törvényeit, mint az illető lelkész és családja jogos magánérdekét, mikor a „létminimum“-tól is megfosztja az illetőt s ebben és ezáltal súlyos sérelmét képezi az egyház közérdekének is.

Nem akarok szívfacsaró dolgokat leírni az állami fizeteskiegészítéstől — bár ideiglenes — megfosztott papi család nyomoráról, megaláztatásáról stb.; az sem célom, hogy a törvényes rend ellen izgassak, hiszen, ha arra méltónak találtatom, az egyházi felsőbbség „fenyítékét” magam is „alázattal felveszem”; de hogy ez a gyakorlat nem felel meg a méltányosságnak, — szerény meggyőződésem szerint — az alábbiakban leszek bátor elmondani.

Mindenek előtt távol áll e soroktól az egyházi bíráskodás bírálata, távol a papok részére való kedvezmények szerzése, felsőbbjeim kigunyolása, egyedül a humanizmus vezérel, hogy segíthessek — ha leszen fogamatja — a mindnyájunkat érhet baleset elvénél fogva egy oly intézkedésen, a melynek hátránya minket, papokat sujt le.

Lássuk, hogyan támad a fegyelmi? Nem úgy,

mint az akták mutatják. A legkevésbé sem. Nemcsak a világi, hanem az egyházi bíróság is — ez elfogadott tény — nem tudja úgy, a mint történt, a tény állását sohasem megkonstruálni. Mert teszem, hitelszövetkezet van alakulóban és a kenyerét féltő uzsorás érdekeltségét mozgósítja: süssünk ki valamit a pap ellen, hisz őt emelte a bizalom a mozgalom élére, hadd menjen el a kedve kisdéd játéka folytatásától és a homályos esték zagyvalék terméke egy vádirat, mely „a hivatalból üldözendő cselekmények” halmazának elkövetésével vádolja a papot. És a vád az „egyház jól felfogott érdekében” express ajánlva rohan, meg sem áll a püspöki bureauig. Onnan ajánlással, „express” nélkül vándorol az esperes és végül a szegény paphoz, aki megfelel rá. És a feleletre aztán jön az ügyészi vélemény. A tanácskozás. Ez aztán, ha lát fenforogni okot a beavatkozásra, kimondhatja a fegyelmi vizsgálatot.

Folynak a tanuhallgatások, izgalom éget egy gyülekezetet. A suttogás, bűgás aztán egyszerre elnémul a vizsgálat napjára. Akkor felvonul a hadrend. Az érdekeltség moraja terjed a jegyzőkönyvfelvétel azon kérdéséig: hajlandó-e esküt tenni valomására? Es a vádló tanuk ingadozás után rendre vonják vissza vallomásaikat. A vizsgálat elvégezte dolgát, de mielőtt még haza érkezne: ott a másik vádlevél, úgancsak e pap ellen. Újra feleletadás, új ügyészi vélemény, új eljárás és mind egy fegyelmi vizsgálat.

Es ez egyszer megkezdett rend tarthat a mindig csak jól esik a vádlóknak, mert a vád szabadsága, akár 24 óránként, kénye-kedve szerint vádirattal kedveskedhetik akármelyik pap ellen.

Es foly a vád, — a bíróság belátja, hogy itt tervszerű hajézával van dolga — a pap szegény menne akárhova, csak nyugtot találjon, de azért — felfüggesztés híján végzi összes dolgait és — kapja fizetésének $\frac{1}{3}$ részét, hogy éhen ne vesszen családjával együtt.

Itt látom én helytelennek a mai törvényes gyakorlatot. A fegyelmi vizsgálat alatt álló pap, ha nincsen is felfüggesztve hivatalától, már ítélet nélkül súlyosan van büntetve, mikor a fizetékiegészítési összeget tőle eltöltik. Emberi értelem szerint szölok, emberi gyarlóságról. En a magam részéről mindenkit, aki munkát végez, méltónak tartok munkája bérére. Mert ez a református elv, hogy mindenki annyi, a mennyit dolgozik. Es ha mégis emberi értelem szerint egy vétkező, gyarlóságból vétkező paptársunk — meghagyatik a hivatala folytatásában az ellene megindított, vétkeessége mellett megindított fegyelmi eljárás mellett is — akkor emberi értelem szerint nem lehet olyan súlyos a botlása, hogy ezért már az ítélet előtt megélhetésének lehetőségét kelljen elvonnunk. Ez, amit lelkem egyenesen mond. Ebben erősít meg a E. T. is, mikor az V. t.-cikk egyetlen §-ában sem szól e gyakorlatról. Nehéz esetnek is látnám, ha az a pap, aki ellen fegyelmi eljárás folyik, egy esetleges I. fokú rosszaló ítélet mellett már megizlelje a 3-ik büntetésfokozat keserűségét. Holott még az V. t.-c. 35. §-a c) pontja is úgy intézkedik, hogy a pénzbüntetés a fizetésünk $\frac{1}{5}$ részénél több nem lehet és mi élvezzük legtöbbször a $\frac{9}{10}$ rész elvonását is.

Tisztelettel kérem azokat, akiknek szavuk van ott, a hol e méltánytalan helyzetet segíteni lehetne, a humanizmus nevében emeljék fel szavukat. Nem az esetleg vétkesekért, nem is a jog kijátszáért, hanem azért, mert így kívánja a méltányosság, ezt diktálja a — szeretet.

Sztána.

Osváth Lajos.

Egyetemes konventi ülések.

1907 okt. 22—25.

Református egyházunk Egyetemes Konventje okt. 22. és köv. napjain rendkívüli ülést tartott Budapesten. Az az éber gondosság, ritka lelkiismeretesség és ügybuzgóság, melylyel a konventi elnökség s főleg a világi elnök, br. Bánffy Dezső főgondnok ő nagyméltósága egyetemes egyházunk ügyeit vezeti, szükségességnek látta, hogy főleg a lefolyt zsinati törvényhozás által alkotott nagyfontosságú intézmények — az egyházi adóügy és lelkeszi nyuodíjintézet — életbeléptetése minél hamarabb megtörténjék a közigazgatás serény közremunkálása mellett. Az e téren sürgős intézkedéseket váró ügyek és a rendes adminisztráció feladatainak végzése oly gazdag tárgysorozatot adtak ki, a milyen még rendes ülésekre is számot tett volna. Az összejövetel alkalmát felhasználva, az egyes szakbizottságok elnökei is hol a konventi üléseket megelőzőleg, hol azokat követőleg ülésre hívták össze a tagokat, úgy, hogy majdnem egy kerek hétig tartott az egyetemes ügyeink feletti tanácskozás. S ha számba vesszük azt, hogy ugyanezen időben ülésezett az evang. testvérek Egyetemes gyűlése s a két prot. egyház közös bizottsága is: a mult hetet méltán tekinthetjük a magyar protestantizmus nagyhetének.

A mi gyűléseinknek országos érdeklődést az olyan tárgyak szoktak szerezni, a melyek vonatkozásban vannak az országos politikával is. Konventi tárgysorozatunknak nem egy olyan pontja volt, a mely alkalmat nyújtott volna főleg országos kulturpolitikánk irányának és jellegének bírálatára, s a mely egyes pontokon az autonomiánkba való beletnyúlási törekvéseknek megdöbentő kísérleteit mutatja az élesen látó szemeknek. S mégis konventünkön nem hangzott el ez irányban egyetlen erősebb szó sem. Az alkotmányi bizottság legszelidebb rendszert elodázó javaslati majdnem egy hang emelkedése nélkül emeltettek határozatokká. Csak a pipázóban hangzottak mind gyakrabban az elnyomott lelkiismeret szemrehányó hangjai: „Labancokká kezdünk lenni!” „A luth. testvérek vették át a mi régi kuruc örökségünket!”

A tárgysorozat legkényesebb pontját, melynél valamelyes színvallás elkerülhetetlen lett volna: az orsz. reform. lelkész-egyesület üdvözlését a konventi elnökséghez, egyszerűen eltaktikáztuk és a tárgyalás során — mintha ott sem lett volna — kiugrottuk. Csak bizalmas közlésekből lehetett megtudni, hogy a lelkész-egyesület által „br. Bánffy Dezső ő nagyméltóságához” intézett üdvözlő sürgönyt a Kegyelmes úr privát dolgának minősítették az intéző körök, a mely ennél fogva nem alkalmas a „hivatalos” tárgyalásra. Pedig Balthazar Dezsőnek, „a konventi pöttagnak”, e napra külön cikke is volt a M. Sz.-ban a konventhez adresszálva. Azonban sem a „lelkész-egyleti elnök”-nek, sem a „konventi pöttag”-nak nem sikerült a konventet makacs tartózkodásából kimozdítania. Azt azonban mindenki érezte, hogy a lelkeken valami kimondhatatlan, nehéz boru ül, valami ideges félelem, hogy valami veletlenül kipattanó szikra vihart és menydörgést ne okozzon. Villamos idegességgel voltak telítve a lelkek, melynek feszültsége azonban ez alkalommal még kitörés nélkül vonult el. S ha már a külső vonatkozásu dolgoknál sikerült e majdnem emberfeletti önmegtágadás: érvényesült a belső keblü ügyek legfontosabbikánál is, a konventi előadói állás szervezésénél és betöltésénél is. Hogy általános helyeslésre és közmegnyugvásra sikerült volna e kérdés megoldása: ezt állítani a hangulat felületes megítélésére vallana. Lehet, hogy nem is maradnak el az utólagos hullámvetések. De az emberek legnagyobb része érezte, hogy a dolog

valamelyes megoldásával a konvent *br. Bánffy* Dezső és *Kun Bertalan* elnököknek s egyben az egyház egyeteme jól felfogott érdekének is tartozik. S ha már *valamelyes* megoldásnak történni kellett: hát belenyugodtak a legeslegdrágábbba is, a melyről egy nappal előbb a többség hallani sem mert volna. Am, ha beváltja ez állás és betöltője a hozzá fűzött vára-kozásokat: nem lesz drága érette semmiféle áldozat. S ebbeli reményünk nem alaptalan.

De hadd vegyük rendre a dolgokat! Okt. 22-én d. e. 10 óraker *Kun Bertalan* püspök imájával s *br. Bánffy* Dezső minden „beszéd” nélküli — a Kegye-*mes* úrnál a hallgatás is sokat jelent! — rövid üdvöz-*letével* nyílt meg az ülés. Az alakulás formáságain — melyet *Sass Béla* közismert pontossággal referált — átesve, az elhunyt és elparentált *dr. Ballagi Géza* helyébe az Egyet. Tanügyi Biz. jogakadémiaügyi szakreferensének egyhaugulag *dr. Finkey Ferenc*, a jeles sárospataki jogtanár választatott meg. Majd az egyetemes adóalap-bizottság tagjainak a kerületek részéről való megválasztása vétetett tudomásul, mely elnökévé *gr. Tisza István* főgondnokot választotta meg. A konventi elnökség jelentése arról, hogy a kultuszminiszter utalványozása alapján 200.000 K-t a közalap számára, 175.554 K-t a ref. középiskolai tanárok fizetéspótlására felvett s az utóbbi összeget a püspöki hivataloknak (Erdélybe 39.866/64 K-t) szétküldött, — tudomásul vétetett. — Az 1848. XX. t.-c. alapján országgyűlésileg megszavazott s szuces-*sive* folyósítandó 3 milliós segély első részletéből az 1907-re kiutalt 1 millió K-ból a reform. egyházra eső 698.000 K-t is felvette az elnökség és a Kon-*vent* korábbi határozatához képest az adóalap javára tőkésített belőle 489.160 K-t, a lelkészi nyug- és gyámintézet javára 133.333/34 K-t és közigazgatási alapra 76.306/66 K-t. Az első és harmadik tételek kiosztásra csak a jövő évi részletekkel együtt kerül-*nek*, a mikor a két évi részlet az állandó évi járadék összegének megfelelő lesz. A középiskolai tanárok fizetékiegészítésére szolgáló összegeket a jövőre időkimelés céljából egyenesen a kerületeknek küldi az állampénztár.

A 13. pont — ominosus szám! — kínos meg-*lepetést* szült. A kultuszminiszter 48.196/1906. sz. leíratáról volt alatta szó, melyben azt igényli a mi-*niszter*, hogy „az orsz. ref. közalap végrehajtóbizott-*ságának* elnöke, szokásos felmentvényének elnyer-*hetése* céljából, a közalap jövedelmeinek felhasználásáról a jövőben minden évben lezárt, okmányolt számadását, a Konvent jóváhagyása után, két példány-*ban* mutassa be s ehhez a Magy. Földhitelinézet által kiállítandó tőkeálladék-kimutatást is csatolja.“ A miniszter e követelése az Orsz. ref. közalapot ille-*tőleg* egészen új és sokak megbotránkozását hívta ki, mint új kísérlet autonomiánkba való beavatko-*zásra*. Mert ez alapot egyházunk egészen belkörüleg, saját hívei önadóztatása, sőt megajánlása útján gyűj-*tötte*. Állami segítséget ez alap csak egy pár év óta kap, mióta kitűnt, hogy az orsz. lelkészi gyámintézet a közalap támogatása nélkül hivatását teljesíteni nem lesz képes. Azóta ez alapunkat az állam egyházunk segélyezése címén évi 200.000 K-val dotálja, de még eddig nem volt eset arra, hogy akár csak erről az évi 200.000 K-ról is „okmányolt elszámolást” kért volna. Apponyi *gr.* kultuszminiszteré az érdem, hogy ő nemcsak ezen évi 200.000 K erejéig vindikál fel-*ügyeleti* és számoltatási jogot az állam nevében magának, hanem be kíván tekinteni közalapunk egész belső háztartásába is, hogy így esetleg akár missiói segélyezéseink felett is ellenőrzést gyakorolhasson, nehogy esetleg az egyedülidvezítő kath. egyháznak ártalmára találjunk lenni. És ez a feltétlenül sérelmes és gyanus beavatkozási kísérlet sem részesült *azon-
nali és határozott* visszautasításban, hanem áttétetett

az evang. testvérekkel közös bizottsághoz tárgyalásra. Nem mondjuk, hogy rosszul t rttént, de feltétlenül hibának kell minősítenünk azt, hogy anélkül történt, hogy a fennebb kifejtett álláspontnak bár egyetlen felszólalás is kifejezést adott volna. Mintha egyszerű adminisztratív dologról s nem egy súlyos sérelmi kísérletről lett volna szó! — Ugyancsak a közalap-*végrehajtó-bizottság* referádája során utasítottatott el a dunántuli egyházkerület azon javaslata, mely azt akarta a közalapról való segélyezés feltételévé tenni, hogy a segélyt kérő gyülekezet a III. t.-c. 13. §-beli minimális adóteher viselését kimutassa. Szűkkeblű felfogás, mely egész missió-ügyünket egy csapásra agyonütötte volna, nem is szólva más hátrányairól.

Nem volt támogatható a dunántuli egyházkerü-*let* azon javaslata sem, mely a *nem-kongruás*, de 2100 K-át meg nem haladó papi fizetésű lelkészek-*nek* a káplántartási államsegélyben való részesítésé-*nek* kieszközlését indítványozta. Ezt annál kevésbé lehetett támogatni, mert vele egyidejűleg a kultusz-*miniszternek* azon ajánlata felett is kellett határozni, hogy az egyet. egyház káplántartási kongruája 45.000 K évi átalányban fixiroztassék, melyet a miniszter mint maximumot bocsátana évenkénti átalányban az egy-*ház* rendelkezésére. Ime Apponyi miniszter újabb jóin-*dulata*, milyen nagylelkű ajánlatot tesz. A törvényen nyugvó káplántartási kongruaigényünk már ez évben elérte az évi 45.000 K-t s a miniszter ez összeget nagy kegyesen, mint maximális átalányt ajánlja fel. *Hogyne!*

A konvent természetesen azt határozta, hogy marad a törvényes alapon s a kimutatott szükség-*hez* képest igényli a káplán-tartási kongruát, amely természetesen nemsokára jóval meghaladja az évi 45.000 K-t. A dunántuli egyh.-kerületet pedig előbbi kérése kapcsán arra utasította a konvent, hogy az olyan lelkészek, kiknek a hatóságilag elrendelt káp-*lántartás* folytán, az 500 K kápláni fizetés követke-*tében*, melyet a magukéból kell fizetniök, fizetésük 1600 K-án alul száll, kérjenek létminimumot biztosító kongruaigé-*szítést*.

Általános érdeklődés kísérte a konventi köz-*ponti* épület és iroda-berendezés ügyét, melyet *Dókus* Ernő referált. Tudomásul vétetett, hogy a telek a városligethez közel az István-uttal párhuzamos Abonyi-*utca* és azt metsző Szabo József-utca sarkán van, hogy az épület-terv-pályázat is sikerült. A 2 eme-*letes* épületben irodák, levéltár, konvent és zsinati ülés-*terem* (kétemelet magasságban) és két 4000=4000 K bérjöveldelmű lakás lesz s amortizációs kölcsöne évi 20.000 K-át vesz igénybe s 1908. nov. 1-ére kész is lesz.

Ezzel kapcsolathat a bizottság előterjesztést teti a konventi központi iroda berendezésére nézve is, mely hivatva van a türethetetlen állapotban levő, rend-*kívül* nehézkes és hiányos központi adminisztráció ügyének a kor kívánalmái szerinti rendezésére is.

Ez, a bizottság előterjesztése szerint egy köz-*ponti* iroda szervezését és abba egy konventi elő-*adónak* és a megfelelő segéd személyzetnek a beállít-*ását* teszi szükségessé. A beállítandó konventi elő-*adó* kezelné a konventi levéltárt, szerkesztené a konventi jegyzőkönyveket, vezetné a közalap, az egyetemes adóalap, a lelkészi nyugdíj- és özvegyárva gyámintézet, az amerikai egyházmegye stb. ügyeit s általában jobbkéze lenne a központi elnökségnek. A központi iroda szervezése és kellő személyzettel ellátása természetesen újabb pénzáldozatot igényelne, az azonban megtalálná fedezetét, részint a különböző egyetemes intézmények előadóinak már eddig is fizetett tiszteletdíjakban (10.000 K), részint pedig a közigazgatási államsegélyben. A bizottság azt java-*solta*, hogy a konvent mondja ki elvileg a központi iroda szervezését, s utasítsa a bizottságot, hogy az

arra, valamint az iroda vezetőjének hatáskörére vonatkozó szabályzatot a tavaszi konventre mutassa be, a központi előadó személyére és javadalmazására vonatkozólag pedig még a jelen ülés alatt tegyen előterjesztést.

A bizottságnak a központi iroda szervezésére vonatkozó javaslata általános rokonszenvre talált; de a kivített illetőleg voltak egyeseknek bizonyos aggodalmaik. Így Fejes István szerint rossz vért szülne, ha a központi iroda személyi és dologi költségei általában a közigazgatási államsegély terhére iratnának. A kerületek várják a közigazgatási államsegélyt, hogy terheiken könnyíthessenek, s ha most a központi irodára abból évi 48,000 korona visszatartnák, magokat látnák megrövidítve. A fedezet kérdését tehát ő függőben hagyná, vagy legalább is elvül azt állítaná fel, hogy a költségek nagyobb része a központi előadó által kezelendő egyetemes alapokra háríttassék s csak az általuk nem fedezhető szükséglet írassék a közigazgatási államsegély terhére. Báró Bánffy Dezső Fejes aggodalmait azzal igyekezett eloszlatni, hogy a visszatartandó 48,000 koronában benne vannak már a kerületek által eddig a zsinat dologi kiadásaira és a konventi adminisztrációra fizetett járulékok is. tehát, amikor ezek alól a kerületek felmentetnek, alig rövidülnek meg az által, hogy a konvent ezekre a célokra évenként 48,000 koronát visszatart a közigazgatási államsegélyből.

György Endre a kerületek autonómiája szempontjából kifogásolta a bizottság ama javaslatát, hogy az iroda fentartási költségei a közigazgatási államsegélyből vonassanak el. A törvény és a gyakorlat szerint a kerületek vannak hivatva arra, hogy a központi és a zsinati dologi kiadások fedezéséről, a meghatározott kulcs szerint, gondoskodjanak. A bizottság javaslatára nézve tehát meg kellene hallgatni a kerületeket. Ami pedig a központi előadó személyére már most leendő kijelölését illeti, szintén nem helyesli, mert így a konvent, a javadalmazás és a hatáskör megállapítása tekintetében feszélyezve lehetne. Készítse tehát el a bizottság az irodára és a központi előadó hatáskörére vonatkozó szabályzatot a tavaszi konventre s akkor tegyen előterjesztést az előadó személyére és javadalmazására nézve is, — addig pedig a központi iroda felállítására és a költségek fedezésére nézve kérdeztessenek meg a kerületek. Ilyen értelemben határozati javaslatot is nyújtott be. A konvent többsége azonban György Endre indítványának mellőzésével elfogadta s ahhoz képest a másnapi előterjesztések során szervezte és be is töltötte a konventi előadói állást Dr. Baksa Lajos szegedi rendőrkapitány, tiszántuli egyh. ker. tanácsbíróval, javadalmát évi 12,000 koronában és az egyik 4000 K-ás lakásban állapítván meg, a lakás fűtéséért és világításáért évi 1000 K. visszatérítést kötvén ki. Nyugdíjigénye 5 évig 12,000 K, 10 évig 24,000 K végkielégítésben állapított meg úgy maga, mint felesége részére azontul évi 4800 K nyugdíj. Csak az mondatott ki Antal Gábor püspök indítványára, hogy e javadalmazás csak a Baksa Lajos személyére szól s azután revisio alá vehető! Mondhatnók: „veendő“, mert ez oly magas javadalom, amilyennel az erdélyit kivéve, egyik püspökünk sem bír.

A zsinati számadások jóváhagyó tunomásulvétele után, az adóügyi végrehajtóbizottság számolt be eddigi eljárásáról az előkészületek nyomtatványairól amelynél éppen az adminisztráció fogyatékosága miatt szenvedett károsodás a helytelen nyomtatványok készítéséből szó nélkül csuszott át.

Az orsz. ref. lelkészi nyug- és özv.-árvai intézet végrehajtóbizottsága előterjesztését lapunk mult száma „Különfélék“ rovatában expressestudósítás alapján ismertettük. Hisszük, hogy azok a könnyítések

és részletes utasítások, melyek abban foglaltatnak mindenfelé általános örömet és megnyugvást keltettek, mint a konvent tagjainál, kik Dokus Ernő elnök és Szóts Farkas előadó éltetésével fejezték ki a bizottság iránti elismerésüket. Az „Ügyrend és Végrehajtási utasítás“ most már ezekhez mért új átdolgozásban fog végleges megállapításra a tavaszi konvent elébe kerülni, addig is póttutasítás alakjában kiadatni s az előkészítés alatti munkálatok ehhez képest revidéaltatni.

A Gusztáv Adolf egyesülettel való kapcsolatba lépésünkre nézve Antal Gábor püspök terjesztette elő a főgondnoki és püspöki kar javaslatát, melynek elfogadásával megállapított, hogy az érintkezés hivatalos szerve a konventi közalap végrehajtóbizottság lesz, mely segélyezésre ajánl és a segélyeket közvetíti gyülekezetünk számára s viszonzásul minden évben a pünköszt utáni első vasárnapi perselypénzeket ajánlja fel az egyesület javára, mellyel mint *internacionális* prot. egyesülettel a hitvédelem és szeretet munkájának gyakorlására atyafiságos indultal működik együtt egyházunk.

(Folyt. köv.)

N. K.

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

¶ széki egyházmegye közgyűlése.

A széki ref. egyházmegye egyházi és világi képviselői október 9-én és 10-én tartották meg évi gyűléseiket Szamosujvárt, melyeken a lelkészek s világiak nagy számmal vettek részt.

9-én délután egyházi értekezleti közgyűlés volt, melyen a Gyárfás Albert iránt megnyilatkozott bizalom továbbra is rábirta az elnöki tisztségben maradásra. Ezután feszült figyelemmel hallgatta meg Benkő Albert kiküldött képviselő elkesültséggel előadott jelentését a lelkészi kongresszus lefolyásáról és határozatainak méltatását, miket értekezletünk is elvben magáévá tett s azok megvalósítását pártolja. Végül tárgyalta s az emi. közgyűlésnek elfogadásra ajánlotta a papi nyugdíjintézeti törvény végrehajtására a konventi ügyrend némely rendelkezéseinek módosítását.

10-én reggel az emi. közgyűlés kezdete előtt régi rendtartásunk szerint istentiszteletben vettünk részt, melyen a kántori szolgálatot Jakab József rettegi tanító-kántor, a lelkészi szolgálatot Szabó István szászújosi lelkész teljesítette buzgó imádkozással s lelkes predikálással, melyben megemlékezett a magyar nemzet okt. 6. gyásznapijáról, azután evangi ihlettséggel fejtegette, hogy a szellemi világosság, mint életerő, miként hat és fokozódik az ember életvilágában.

Istentisztelet után a közgyűlés rendes tárgyai: az egyházmegye életét, a hivatalosak és hívek munkásságát feltűntető esperesi jelentés, az egyházvizsgálatokat s emi. tanács intézkedéseit ismertető főjegyzői jelentések, a különböző számvevő s pénztári jelentések tárgyalattak le sorba. Magok ez ügyek sem voltak unalmasak, de a gyűlésnek igazi élénkséget, sőt mozgalmasságot a választások és indítványok adtak.

Ezen gyűlésünk gyakorolta először az új E. T.-ben biztosított jogot, hogy emi főgondnokot választott Schilling Ottó kir. közjegyző személyében, ki mint emi képviselő s később algondnok 23 éven át éber figyelemmel s folyton tevékeny munkássággal egyházi életünkben tényleg kiérdemelte az egyhangulag belé helyezett bizalmat; nem ő dicsekszik a mi választásunkkal, mi dicsekszünk az ő főgondnokságával. Sajnos, a választási jog gyakorlásának örömet

nem élvezhettük a maga természetes teljességében, mert megrövidített abban az Igazgatótanács ama 4160—907. sz. rendeletével; élénk vita is folyt a felett, hogy a zsinati törvényt tartsuk-e be, vagy az Igazgatótanács tilalmának engedünk? Végül is a többség véleménye szerint közgyűlésünk az esküt nem vette be s hivatalába nem igtatta be, így eleget tevén az Igazgatótanácsnak; de megállapította az emi közgyűlés teljes jogán esett sérelmet s ez ellen jogorvoslatot keres a ker. közgyűlésnél, általában is kérve az egyházmegye törvényben biztosított jog- és hatáskörének épségben tartatását. Szépen fogunk most kinézni, ha ezen kerületi gyűlésen sem emi főgondnokunknak, sem a helyére megválasztott képviselőnknek nem lesz meg a joggyakorlata. De furcsa is az, hogy az egyházközségi és egyh. kerületi gondnok minden további instancia nélkül elfoglalhatja hivatalát: az emi pedig nem. Fontos kérdés ez; érdemes, hogy a kerületi közgyűlés foglalkozzék ezzel, de még az egyházmegyék is!

Az sem volt érdektelen foglalatosságunk, hogy panaszt továbbítottunk a szamosújvári állami gimnázium rendje ellen, mely a ref. tanárokat kirendeli kath. tanulók saját templomukba vezetésére, de a ref. tanulókat senkivel sem kísérteti, s úgy van ez bizonynyal még sok helyt; a *gimnázium teste hazai, de a lelke római*.

Nagyon eljött az ideje annak is, hogy a papi jizetések a mai életszükségleteknek megfelelőleg emeltessenek, rendeztessenek az új egyházi törvényben jelzett mérték szerint; emi közgyűlésünk ily irányban tett fölterjesztést a ker. közgyűléshez s reméli, hogy a szorgalmazással segítségül jönnek a többi egyházmegyék is.

Végül fölterjesztésre elfogadta az előző napi értekezleten nagyjában már megvitatott, de még a gyűlésen is pótlólag bővített javaslatokat a papi nyugdíjintézeti törvény végrehajtását illetőleg. E szerint egyházmegyénk érdemben *nem tartja szükségesnek a VII. t.-c. módosítását s e végre a zsinat összehívását, ellenben kívánja a konventi ügyrend módosítását a törvény világosabb értelmezésének és kiméletesebb végrehajtásának irányában*. Ezt pedig az Antal Gábor püspök által b), c), d), e), f) pontokban felfejtett módosításokkal a konvent könnyen s az intézet veszélyeztetése nélkül megteheti. Egyházmegyénk ezekhez még azt kívánja, hogy az egyházkerület a kerületi államsegélyből, vagy gyámpénztárból fedezze a belépési járulékok 4% kmatját; az 1914. év előtt szolgálatképtelenné levő tagok 1 évi végkielégítést nyerjenek, mit a VII. t.-c. 5. §. nem tilt; kissé már túlságba menő, de az is belejött, hogy az elhalt tag családja az 500 K felül még annyi nyugdíjat kapjon, a mennyi nyugalmazás esetében az eltöltött szolgálati időre járna. A most országszerte felállított követelmények a papság részéről bizony nagyok, de aligha a papság hibás ebben; sőt tán az intézők nem voltak ezek felől kellőképp tájékozódva; de bár most venné fontolóra a konvent ezeket!

Gyűlés végeztével a közállapotoknak szabadabb megbesélése s a buzgólkodóknak felkőszöntőkben méltatása folyt a fehér asztalnál, hol a papság iránti ősi szeretetből gr. Wass Béla főgondnokunk látta vendégeiül a gyűlés tagjait.

C. c.

GYÁSZROVAT.

Benedek Gábor nagyenyedi árvaszéki ülnök, ottani egyházközségünknek éveken át volt buzgó és lelkiismeretes pénztárnoka, f. hó 20-án reggel elhunyt tüdőgyuladásban, özvegyet és két gyermeket hagyva maga után. A megboldogultban dr. Bartók György püspökünk neje édes testvérét gyászolja. Emléke áldott!

Grätz Mór kolozsvári ág. hitv. evang. lelkesz életének 64-ik. lelkeszkedésének 40-ik, kolozsvári papságának 21-ik évében, e hó 26-án elhunyt. Temetése 29-én volt az összes prot. felekezetek hivatalos részvételével s óriási közönség jelenlétében. Szívjósággal teli, igazi papi egyéniség volt, minden felekezeti békességnek s prot. testvéri érület ápolásának buzgó munkása. Legyen áldott emléke!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kovács Ákos — Szamosújvár. Azt a másik miniszteri rendeletet nem sikerült megtalálnunk. De felesleges is utána sokat kutatni. Egyházunk önmegadóztatási joga amint nem miniszteri rendeleteken nyugszik: azzal meg sem is szüntethető. Tessék csak az E. T. alapján szabályszerűen kivetni az egyházi adót az illetőre s ha már nincs annyi hithűség és emberség az illetőben, hogy megfizesse, hanem egyenesen akadékoskodási szándékkal megtagadja: tessék szabályszerűen a „*ius advocatiae*“-t igénybe venni s felhajtani rajta. Ha ezt a közigazgatás arra a rendeletre való hivatkozással megtagadná: akkor kell belőle sérelmi ügyet csinálni s felvinni a konventig.

Lőrinczy Gábor — M.-Kályán. A levél nyilvánosságra hozásra nem alkalmas. Kétséget sem szenved, hogy itt súlyos tévedések, esetleg kötelesség pontatlan teljesítése, hatáskör túllépések s hasonlók fordulhattak elő, melyek következtében az először törvényesen megválasztott megbízásától elesnek. Választásról lévén szó, panasszal lehet fordulni a közigazgatási bírósághoz — de nem ilyen hangon — ez esetben az egyházkerülethez s esetleg egyben fegyelmi panasszal a vétkesnek tartott tisztviselő ellen. De szóba kerülhet az igazolási eljárás során is.

KÜLÖNFÉLÉK.

Új egyh. megyei főgondnok. A *dési* egyh. megye *Szacsavay Sándor* lemondásá-^{val} megüresedett egyik főgondnoki állását közelebbi közgyűlésében egyhangu lelkesedéssel eddigi egyik *al*gondnokával, *Rettegi Sándor* tőtöri birtokossal töltötte be. Öszintén gratulálunk a megérdemelt kitüntetéshez s kívánjuk, hogy a legnehezebb viszonyok közt élő *dési* egyházmegye fontos érdekei találjanak az új főgondnokban sikeres munkásra. Eddigi tevékenysége az *al*gondnokságban kezesség erre.

Az egyet. Konvent diakonia-ügyi bizottsága okt. 21-én ülést tartott gr. *Dégenfeld* József főgondnok elnök és *Szell Kálmán* esperes előadása mellett. A bizottság elhatározta, hogy miután a debreceni ref. egyházzal való tárgyalások az „*Ispotály*“-lyal kapcsolatban szervezendő diakonissza-képző felállítására az egyházközség túlságzott igényei folytán meghiúsultnak tekinthető, más ajánlattevő egyházakkal kezdi meg a tárgyalást. Ily ajánlatot tett a budapesti ref. egyház *Szabó Aladár* beadványában a Bethesda-kórház és „*Filadelfia*“ diakonissza-képzővel való tárgyalásra. A bizottság elhatározta, hogy a budapesti egyház — esetleg más ajánlattevő egyház — kiküldöttjeivel felveszi a tárgyalást, hogy lehetőleg már a tavaszi konvent elébe javaslatot terjeszthessen ez ügyben.

Az orsz. reform. parokhiális könyvtárbizottság okt. 25-én tartott ülést *Puky Gyula* elnöklete és dr. *Antal Géza* előadása mellett. Apróbb folyó ügyek ellátása mellett határozatba ment, hogy *Kálvin János* közelgő 400-ados születése alkalmából Kálvinra vonatkozó művet vesz fel a sorozatba. Erre nézve két ajánlat is tétetett: *Kálvin* élete megírására Lic. dr. *Lencz Géza* által, vagy *Czegledi Sándor* által eszközleendő fordítása az *Institutio* utolsó nagy kiadásának. A bizottság elhatározta, hogy a beadandó mutatóványok alapján a tavaszi konvent alkalmával fog dönteni ez ügyben.

Bimbóhullás. Dr. *Gróf Teleki Domokos* geryeszegi pátrónusunk egy éves kis fia, *Domokos* okt. 24-én meghalt. Temetése a kiterjedt család nagy részvéte mellett okt. 26-odikán volt Geryeszegen. A szertartásban *Kenessey Béla* egyházkerületi főjegyző és *Csekme Ferenc* görgényi esperes vettek részt. Mi is Istentől vigasztalást kérünk a lesújtott ifjú családnak, mely elsőszülöttjét oly korán és váratlanul elveszítette!

A tanuló ifjúság reformáció évfordulati ünnepélyei ügyében évről-évre ismételtelen kifejeztük azon nézetünket, hogy felhasználva a kultuszminiszterium idevonatkozó rendeletét, a prot. vallásu tanulók e napon (okt. 31-én) isten-

tiszteleteken és ünnepélyeken vegyenek részt, igénybevéve a fakultatív iskolai szünetet a prot. tanulók számára. Kolozsvári egyházközségünkben az idén sem csinálták ezt így, bár tavaly egész vitát folytattunk érte. Okt. utolsó vasárnapján délután tartották az iskolás növendékek reformáció ünnepét is, mikor *Herepei* Gergely esperes tartotta az ifjúsági istentiszteletet a beszédet. Csütörtökön pedig csak az önálló ref. iskolák kebelében fognak házi iskolai ünnepélyeket tartani, a nem ref. iskolákban pedig a ref. növendékek esetleg rendes tanításon vesznek részt. Hát jól van ez így?!

Reformációi emlékünnepek. A kolozsvári ref. theol. fakultás internatusának ifjúsági egylete f. évi október hó 31-én, d. u. 5 órakor, a ref. theologia dísztermében reformációi emlék-ünnepélyt rendezett a következő műsorral: 1. Xc. Zsoltárt énekelte a közönség. 2. Imát mondott Dóczy Ferenc theologus. 3. „Szent édes áhitat.” Énekelte az ifjúsági énekkar. 4. Alkalmi beszédet mondott dr. Ravasz László theol. tanár. 5. Szavalt Vásárhelyi János theologus. 6. „Erős várunk.” Énekelte az ifjúsági énekkar.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium dísztermében folyó évi október hó 31-én, d. e. 10 órakor tartott ünnepély sorrendje: 1. A 174-ik dicséret első versét énekelte a gyülekezet. 2. Imát mondott Zayzon János koll. vallástaná. 3. 91. zsoltár Steintől, énekelte a tanítókép. ifjúság férfikara. 4. Alkalmi beszédet mondott dr. Farnos Dezső koll. tanár. 5. Andante reliogoso, Mendelssohntól, hegedűsola harmonium kísérettel, előadták Veress Gábor koll. zenetanár és a koll. zenekar tagjai. 6. Luther. Sántha Károly költeménye, szavalta Deák Sándor VIII. oszt. tanuló. 7. Hymnus Schuberttől, énekelte a gimnáziumi vegyeskar. 8. Október 31. Tóth Gy. költeménye, szavalta Séra Dezső IV. tanítókép. növendék. 9. A Szózatot énekelte a gyülekezet.

Egyházi törvények. Az 1904. évi november hó 10. megnyílt második budapesti országos református zsinat által alkotott s Ófelsége legfelsőbb jóváhagyásával és megerősítésével 1907. február hó 14. ellátott egyházi törvények példányonként 3 korona 24 fillér (azaz három korona és huszonnégy fillér) beküldése mellett portómentesen megrendelhetők *Debrecenben* (városháza) *Keresztesség István* nyomdai művezető úrnál, kit az egyetemes konvent a törvények hivatalos kiadású példányainak raktározásával és árusításával megbízott. Az ugyanott személyesen átvett példányokért csak 3 (három) korona fizetendő. Kelt Debrecenben (Háttvan-utca 3. sz.) 1907. szept. 1. *Sass Béla*, ref. theol. akad. tanár, zsinati jegyző.

Az erdővidéki egyházmegye egyházi értekezlete f. évi október hó 31-én Erdőfüleiben d. e. 9 órán kezdődő leg rendes közgyűlést tartott az alábbi tárgysorozattal. 1. Istentiszteletet tart Molnár Imre bardóci lelkész. 2. Elnöki megnyitót mond Balázs Ignác egyházi elnök. 3. A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasására és hitelesítése. 4. Felolvas Kovács Sándor baróti lelkész. 5. A füleli templom építésének történetét előadja Karácson György füleli lelkész. 6. Választások. 7. Indítványok tárgyalása. 8. A jövő közgyűlés helyének megállapítása.

Egyházi értekezleti közgyűlés A nagyenyedi református egyházmegye egyházi értekezlete október hó 30-án Székelykocsárdon évi rendes közgyűlést tartott a következő tárgysorozattal: I. Istentisztelet. 1. Invocatio. 2. A közönség éneke. 3. Énekelte a székelykocsárdi dalkar. 4. Imát mondott Nagy Mózes ó-tordai lelkész. 5. Közéneket énekelte Horváth Péter felvinci kántor. 6. Ref. emlék-ünnepi beszédet mondott Kozma Imre marosludasi lelkész. 7. Énekelte a székelykocsárdi dalkar. II. Közgyűlés. 1. Elnöki megnyitót mondott titkári jelentéssel kapcsolatban Veress Károly értekezleti egyházi elnök. 2. Szavalt Kostján Ilona. 3. Felolvasott Simon Antal bágyoni lelkész. 4. Szavalt Péter Ferenc székelykocsárdi kántor. 5. Pénztári jelentés. 6. Értekezleti egyházi titkár váiasztása. 7. Eszmecsere az egyházi törvények alkalmazásáról. Bevezette Jancsó Lajos esperes. 8. Közgyűlés berekesztése és vallásos iratok kiosztása.

Népmivelő felolvasások. *Gönczi* Pál kiskendi. *Sebestyén* Endre nagykendi és *Sámuel* Aladár balavásári lelkészek elhatározták, hogy egymás közreműködésével népmivelő felolvasásokat rendeznek egyházközségeikben. Az első felolvasó estély a reformáció 390 évfordulójának emlékére Balavásáron, 1907. nov. 3-án fog megtartani a következő programmal: 1. 172 dics. 1. v. Éneklő a gyü-

lekezet, *Zsigmond* József kántor vezetése mellett. 2. Mit akarunk? Felolvassa *Sámuel* Aladár balavásári ref. lelkész. 3. Október 31-én. Szavalja *Török* András V. oszt. tanuló. 4. Hogy jött létre a reformáció? Felolvassa *Gönczi* Pál kiskendi ref. lelkész. 5. A gályarabok. Szavalja *Albert* Barabás V. o. tanuló. 6. A reformáció hatása és eredményei. Felolvassa *Sebestyén* Endre nagykendi segédlelkész. 7. 15 dics 5 v. Éneklő a gyülekezet, *Zsigmond* József kántor vezetése mellett. Ezen sikeres munkához meggyerték *Jakab* Imre körjegyzőt is, kinek a nép érdekében folytatott munkássága általánosan ismert. Tervbe vétetett, hogy *Kisküküllő* vármegye vezető egyéniségei is felkértenek gazdasági, gyümölcsészeti, borászati és szőlészeti előadások tartására.

Adományok a gr. Kun-szobrokra. IV. Közlemény.

1. Szintion László körjegyző Kasztó 5 kor. 2. 2411. sz. Kónya Kálmán máv. osztálymérnök Brassó 3 kor. 3. Körösy György főszelgábiró Szászrégen — 60 kor. 4. 4395. sz. Br. Kemény Kálmán Marosvécs 40 kor. 5. Jásznagykunszolonokmegye 49:78 kor. 6. 179. sz. Rónay Antal áll. tisztviselő gyűjtése Ungvár 6 kor. 7. 1040. sz. Kelemen János irodatiszt Temesvár 1 kor. 8. Szászrégen város — 70 kor. 9. László Mihály Szászváros 1 kor. 10. 3608. sz. Ref. egyház Kunszentmiklós 5 kor. 11. 964. M. kir. kulturmérnök hívtal Nagyszében 3 kor. 12. 992. sz. dr. Barabás Béla orsz. képviselő 10 kor. 13. Gr. Wass Albert Kolozsvár 20 kor. 14. 2193. sz. Karácsony György ref. lelkész gyűjtése Erdőfüle 5:40 kor. 15. 4422. sz. Szabó József bányagondnok gyűjtése Alsótelek, u. p. Vajdahunyad 4 kor. 16. 4359. sz. Csonka Béla vár. főjegyző gyűjtése Vajdahunyad 6:50 kor. 17. Dr. Zsakó Andor kir. törvényszéki aljegyző Kolozsvár 10 kor. 18. 1425. sz. Ferenczi István VII. o. tanuló Szászváros 1 kor. 19. özv. Fekete Ferencné Szászváros 2 kor. 20. özv. Gönczy Andrásné Szászváros 2 kor. 21. Kun-kollegium V. g. osztályában utólag begyűlt 7 kor. 22. Gócza József V. g. o. tanuló Szászváros 3 kor. 23. Szenkovits Mihály körjegyző gyűjtése Makfalva 5:32 kor. 24. 170. sz. Nehéz János kir. tanfelügyelő gyűjtése Nagyenyed 6 kor. 25. Fraenkné Makkay Margit úrhölgy Budapest 2 kor. 26. 495. sz. Dr. Molnár Albert orsz. képviselő Czegléd 5 kor. 27. Roska János gyűjtése Szászváros 1 kor. 28. 81. sz. Koleszár Lajos igazgató gyűjtése Bánfihunyad 6:50 kor. 29. 2144. sz. Gégényi ref. egyház 1 kor. 30. Bokor Róbert VI. g. o. tanuló gyűjtése Szászváros 5 kor. 31. 4554. sz. Székelyudvarhely város tanácsa 1:90 kor. 32. 1129. sz. Vizaknai Antal min. tanácsos gyűjtése Budapest 4:40 kor. 33. 4123. sz. Dr. Gulyás Ferenc kir. tanfelügyelő Kaposvár 3 kor. 34. Farkas Gábor ref. egyházigazgató Hajdúhadház 4 kor. 35. 927. sz. Grechner Károly jár. írnok Kisjenő 1 kor. 36. 2356. sz. Megyaszay Gyula ref. lelkész Nagykunmadaras 4 kor. 37. 1033. sz. Ref. Székely Mikó-kollégium tanárkara, Péter Mózes ig. tanár gyűjtése 10:50 kor. 38. 905. sz. Meininger Péter kir. főmérnök gyűjtése Nagyszében 2 kor. 39. 4600. sz. Laukó Albert kir. főgimn. igazgató gyűjtése Erzsébetváros 6 kor. A megelőző 3 közlemény végösszege volt 4014:59 kor. IV. közlemény 254:60 kor. Összesen 4269:19 korona. Ez összeg takarékpénztárral kezeltek. Tisztelettel kérjük, akiknél még talán gyűjtőívek vannak, azokat bármilyen adományval alantúrt igazgatóság címére beküldeni. Szászvároson, 1907. október 15. *Simon Ferenc* igazgató.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 362—1907. sz.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium előjáróságának kezelése alatt levő dr. Szotyori-féle 300 kr. 40 fill. ösztöndíjra pályázat hirdettetik. Pályázhatnak azon egyetemi hallgatók, kik az orvosi szakra iratkoztak be. Az ösztöndíj elnyerésénél előnyben részesülnek az alapítványtevő rokoni, másodszorban azon ifjak, kik a marosvásárhelyi, vagy a kolozsvári kollégiumokban végeztek. Leckekönyvvvel s esetleg a rokonságot igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok a marosvásárhelyi ev. ref. kollégium előjáróságához nyújtandók be folyó év november 10-ig.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium előjáróságának folyó évi október hó 4-én tartott gyűléséből.

Deák Lajos,
gondnok.

Nagy Endre,
jegyző.